

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Dopady investic ve vybraném regionu
Diplomová práce

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Veronika Janoušková**
Osobní číslo: **E22478**
Studijní program: **N0488A050001 Hospodářská politika a veřejná správa**
Specializace: **Ekonomika veřejného sektoru**
Téma práce: **Dopady investic ve vybraném regionu**
Zadávající katedra: **Ústav správních a sociálních věd**

Zásady pro vypracování

Cílem diplomové práce je vyhodnocení regionálních dopadů vybraných investic podpořených v minulých desetiletích agenturou CzechInvest.

Přestože podpora relokace velkých podniků je otázkou regionální politiky 50.-70. let 20. století, a především teorií skupiny jádro-periferie, v případě velkých investic nadnárodních podniků některé tehdejší principy přetrvávají i v současnosti. Dopady těchto investic v regionu jsou však místně i časově rozdílné.

Osnova:

- Rešerše odborné literatury, stanovení cílů práce.
- Regionální politika.
- Nástroje rozvoje regionů.
- Analýza dopadů investic podpořených agenturou CzechInvest do vybraných regionů.
- Vyhodnocení dopadů investic podpořených agenturou CzechInvest do vybraných regionů.
- Formulace závěrů a doporučení.

Rozsah pracovní zprávy: **cca 50 stran**
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

BLAŽEK, Jiří a David UHLÍŘ. Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace. Vydání třetí, přepracované a doplněné. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020. ISBN 978-80-246-4566-7
BLAŽEK, Ladislav a Alena ŠAFROVÁ DRÁŠILOVÁ. Nadnárodní společnosti v České republice: vývojové trendy, organizace a řízení, kultura a odpovědnost. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-478-0
MAIER, Karel. Udržitelný rozvoj území. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4198-7
MCCANN, Philip. Modern urban and regional economics. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, c2013. ISBN 978-0-19-958200-6
PAVLÍK, Marek. Jak úspěšně řídit obec a region: cíle, nástroje, trendy, zahraniční zkušenosti. Praha: Grada, 2014. Manažer. ISBN 978-80-247-5256-3
PROVAZNÍKOVÁ, Romana. Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe. 3. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2015. Finance pro praxi. ISBN 978-80-247-5608-0

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Martin Maštálka, Ph.D.**
Ústav správních a sociálních věd

Datum zadání diplomové práce: **1. září 2023**
Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2024**

prof. Ing. Jan Stejskal, Ph.D. v.r.
děkan

L.S.

doc. Ing. Romana Provažníková, Ph.D. v.r.
garant studijního programu

V Pardubicích dne 1. září 2023

Prohlašuji:

Práci s názvem Dopady investic ve vybraném regionu jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 23. dubna 2024

Bc. Veronika Janoušková v. r.

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych chtěla poděkovat Ing. Martinu Maštálkovi, Ph.D., vedoucímu diplomové práce, za odborné vedení, cenné rady, také ochotu a čas, který mi při psaní práce věnoval. Zároveň bych na tomto místě chtěla poděkovat také všem, kteří mi poskytli potřebné informace ke zpracování praktické části. V neposlední řadě děkuji také své rodině a přátelům, jež pro mě byli po celou dobu studia velkou oporou.

ANOTACE

Diplomová práce je věnována vyhodnocení regionálních dopadů vybraných průmyslových zón, jež byly v minulosti podpořeny agenturou CzechInvest prostřednictvím Programu na podporu rozvoje průmyslových zón. Teoretická část se zabývá vymezením regionu, regionální politiky, ale důraz je kladen také na teoretické přístupy k regionální politice či na vymezení nástrojů rozvoje regionů. Praktická část této práce je poté věnována analýze a vyhodnocení regionálních dopadů vybraných průmyslových zón nacházejících se v Moravské Třebové a Svitavách.

KLÍČOVÁ SLOVA

regionální politika, rozvoj regionu, CzechInvest, průmyslová zóna, hospodářsky a sociálně ohrožená území

TITLE

Impacts of investments in the selected region

ANNOTATION

The diploma thesis is devoted to the evaluation of the regional impacts of selected industrial zones, which were supported in the past by the CzechInvest agency through the Program to support the development of industrial zones. The theoretical part deals with the definition of the region, regional policy, but the emphasis is also placed on theoretical approaches to regional policy or the definition of regional development tools. The practical part of this work is then devoted to the analysis and evaluation of the regional impacts of selected industrial zones located in Moravská Třebová and Svitavy.

KEYWORDS

regional policy, regional development, CzechInvest, industrial zone, economically and socially threatened areas

OBSAH

Úvod.....	12
1 Vymezení regionu	14
1.1 Regionalizace.....	15
1.2 Vlastnosti regionu	15
1.3 Klasifikace regionů	18
2 Regionální politika	22
2.1 Stručný historický vývoj.....	22
2.2 Tradiční a moderní pojetí.....	23
2.3 Příčiny vzniku RP	24
2.4 Teoretické přístupy k RP	26
2.4.1 Přístup „jádro-periferie“	26
2.4.2 Institucionální teorie	28
2.5 Regionální politika EU	28
2.5.1 Historický vývoj	29
2.5.2 Principy	31
2.5.3 Kohezní fond.....	31
2.5.4 Strukturální fondy	32
2.6 Regionální politika ČR	32
2.6.1 Stručný historický vývoj.....	33
2.6.2 Legislativní rámec.....	34
2.6.3 Strategie regionálního rozvoje	34
2.6.4 Aktéři	34
3 Nástroje rozvoje regionů	37
3.1 Makroekonomické nástroje.....	38
3.1.1 Fiskální politika	38

3.1.2	Monetární politika.....	38
3.1.3	Protekcionismus.....	39
3.2	Mikroekonomické nástroje	39
3.2.1	Nástroje realokace pracovních sil	39
3.2.2	Nástroje realokace kapitálu.....	40
3.3	Průmyslové zóny.....	41
3.4	Ostatní nástroje rozvoje regionů	43
3.5	Koncepční nástroje	45
3.5.1	Strategické plánování.....	45
3.5.2	Územní plánování	46
4	Analýza a vyhodnocení dopadů investic podpořených agenturou CzechInvest	49
4.1	Cíl a metodika výzkumu	49
4.2	Indikátory	50
4.3	Investiční pobídky v Pardubickém kraji	51
4.4	ORP Moravská Třebová	54
4.5	Průmyslová zóna v Moravské Třebové	54
4.5.1	Regionální dopady městské průmyslové zóny.....	56
4.5.2	Shrnutí.....	66
4.6	ORP Svitavy	67
4.7	Průmyslová zóna „Paprsek“ ve Svitavách	68
4.7.1	Regionální dopady průmyslové zóny Paprsek.....	70
4.7.2	Shrnutí.....	79
5	Shrnutí	81
	Závěr	84
	Použitá literatura	87
	Přílohy	93

SEZNAM TABULEK A OBRÁZKŮ

Tabulka 1 Typy území dle SRR21+.....	20
Tabulka 2 Jednotky CZ-NUTS	21
Tabulka 3 Pojetí regionální politiky.....	24
Tabulka 4 Teoretické přístupy	28
Tabulka 5 Ostatní nástroje rozvoje regionů	44
Tabulka 6 Nástroje územního plánování	47
Tabulka 7 Investiční pobídky dle výše investic (mil. Kč) a okresů.....	51
Tabulka 8 Firmy v městské průmyslové zóně	56
Tabulka 9 Obyvatelstvo ORP Moravská Třebová dle věku	57
Tabulka 10 Obyvatelstvo Moravské Třebové dle věku	58
Tabulka 11 Obyvatelstvo Moravské Třebové dle národnosti	60
Tabulka 12 Volná pracovní místa v městské průmyslové zóně.....	63
Tabulka 13 Firmy v průmyslové zóně Paprsek.....	69
Tabulka 14 Obyvatelstvo ORP Svitavy dle věku.....	71
Tabulka 15 Obyvatelstvo Svitav dle věku	71
Tabulka 16 Obyvatelstvo Svitav dle národnosti	73
Tabulka 17 Volná pracovní místa v průmyslové zóně Paprsek	77
Obrázek 1 Přehled průmyslových zón podpořených v letech 1998-2005.....	42
Obrázek 2 Mapa lokalizace investic	53
Obrázek 3 ORP Moravská Třebová	54
Obrázek 4 Městská průmyslová zóna v Moravské Třebové	55
Obrázek 5 ORP Svitavy	67
Obrázek 6 Průmyslová zóna Paprsek ve Svitavách	69

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Počet nově vytvořených PM pomocí investičních pobídek.....	51
Graf 2 Investiční pobídky dle sektorů.....	52
Graf 3 Index stáří – ORP Moravská Třebová	57
Graf 4 Přirozený přírůstek v ORP Moravská Třebová	58
Graf 5 Přírůstek obyvatel ORP Moravská Třebová stěhováním.....	59

Graf 6 Dokončené byty na 1000 obyvatel – ORP Moravská Třebová	60
Graf 7 Podíl nezaměstnaných osob – ORP Moravská Třebová.....	61
Graf 8 Obyvatelstvo podle ekonomické aktivity – Moravská Třebová.....	62
Graf 9 Vývoj počtu zaměstnanců v městské průmyslové zóně	63
Graf 10 Vývoj průměrné hrubé měsíční mzdy.....	64
Graf 11 Obyvatelstvo dle nejvyššího dosaženého vzdělání – ORP MT	65
Graf 12 Obyvatelstvo dle nejvyššího dosaženého vzdělání – Moravská Třebová	66
Graf 13 Index stáří v ORP Svitavy	70
Graf 14 Přírozený přírůstek v ORP Svitavy.....	72
Graf 15 Přírůstek obyvatel ORP Svitavy stěhováním.....	72
Graf 16 Dokončené byty na 1000 obyvatel – ORP Svitavy	74
Graf 17 Podíl nezaměstnaných osob – ORP Svitavy	75
Graf 18 Obyvatelstvo podle ekonomické aktivity – Svitavy	76
Graf 19 Vývoj počtu zaměstnanců v průmyslové zóně Paprsek.....	76
Graf 20 Vývoj průměrné hrubé měsíční mzdy.....	77
Graf 21 Obyvatelstvo dle nejvyššího dosaženého vzdělání – ORP Svitavy.....	78
Graf 22 Obyvatelstvo podle nejvyššího dosaženého vzdělání – Svitavy.....	79
Graf 23 Porovnání podílu nezaměstnaných osob.....	82

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

ČSÚ	Český statistický úřad
EHS	Evropské hospodářské společenství
ORP	Obec s rozšířenou působností
PK	Pardubický kraj
PZ	Průmyslová zóna
PZI	Přímé zahraniční investice
RP	Regionální politika
SRR	Strategie regionálního rozvoje
ÚRP	Územní rozvojový plán

ÚVOD

Cílem této diplomové práce je vyhodnocení regionálních dopadů vybraných investic podpořených v minulých desetiletích agenturou CzechInvest.

Průmyslové zóny patří mezi významné nástroje regionální politiky, které začaly být v České republice využívány ve větší míře až na konci 20. století. Primárním důvodem pro budování průmyslových areálů v ČR byla snaha o řešení ekonomických problémů, které se začaly projevovat v průběhu 90. let. Právě stavba samotné průmyslové zóny může znamenat pro danou oblast nejen velký ekonomický přínos v podobě nově vytvořených pracovních míst, která jsou důležitá zejména v regionech s vysokou mírou nezaměstnanosti, ale dále dochází také ke zlepšení životní úrovně obyvatel, k rozvoji infrastruktury či k přilákání zahraničních investic do regionu.

Diplomová práce je rozdělena do několika kapitol. Teoretická část, kterou lze nalézt v kapitolách jedna až tři, je nejprve věnována vymezení regionu, včetně jeho vlastností a klasifikace.

Následující kapitola přibližuje problematiku regionální politiky. V rámci této části se může čtenář blíže seznámit se stručným historickým vývojem, příčinami vzniku a teoretickými přístupy k regionální politice, přičemž byly s ohledem na cíl diplomové práce zvoleny pouze dvě teorie a to přístup „jádro-periferie“ a institucionální teorie. Přestože byla podpora relokace velkých podniků otázkou spíše regionální politiky 50. až 70. let 20. století, některé tehdejší principy přetrvávají dodnes.

Důležité jsou poté nástroje rozvoje regionů, kterým je věnována kapitola třetí, pomocí nichž se stát či jiné subjekty a organizace snaží zejména o snížení meziregionálních rozdílů a to především prostřednictvím přilákání podnikatelských aktivit včetně přilákání kapitálu a zahraničních investic (i přes ne úplně kladné zkušenosti se i nadále snaží většina vyspělých států o přilákání těchto investic do svých regionů), stimulace využití vlastního potenciálu či zvýšení počtu obyvatel v regionu. Během let byla definována mnoha autory řada nástrojů, mezi nejvýznamnější lze zařadit koncepční a ekonomické nástroje a v posledních letech také budování průmyslových zón.

Praktická část nacházející se v kapitole čtvrté se zabývá analýzou regionálních dopadů vybraných průmyslových zón. Na základě teoretické části a pro naplnění cíle byly dle Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+ a ve spolupráci s vedoucím oddělení regionálního rozvoje

Pardubického kraje a ředitelem regionální kanceláře CzechInvest pro PK vybrány regiony ORP Moravská Třebová a ORP Svitavy, v jejichž centrech se nachází průmyslové zóny, jež byly v minulosti podpořeny agenturou CzechInvest. U těchto zón byla následně provedena analýza a vyhodnocení regionálních dopadů.

Základním zdrojem pro získávání informací k praktické části diplomové práce byly zejména statistiky ČSÚ a výsledky Sčítání lidu, domů a bytů, Strategie rozvoje Pardubického kraje 2021- 2027 a rozhovory s vybranými zaměstnanci jednotlivých městských úřadů včetně bývalého manažera průmyslové zóny v Moravské Třebové.

Poslední kapitola je poté věnována shrnutí, v němž jsou zodpovídány tři výzkumné otázky, které byly pro naplnění cíle této práce stanoveny.

1 VYMEZENÍ REGIONU

Aby bylo možné v následujících kapitolách řešit problematiku regionální politiky či nástroje rozvoje regionů, je nejprve potřebné vymezit samotný region, z kterého poté vychází dříve zmíněné pojmy.

Na počátku 90. let 20. století začaly regiony zaujímat významné místo jak v politických, tak vědeckých diskusích. Byly považovány za naději v boji proti výzvám, které byly spojené s globalizací ekonomiky, technologickým pokrokem, demokratizací společnosti a udržitelným rozvojem. S rostoucím významem regionů se i vědecký zájem přesunul od hledání kritérií klasifikace a typologizace směrem k analýze procesů institucionalizace a politického řízení regionů. Regiony od té chvíle až dodnes nejsou vnímány pouze jako formální vyjádření prostorové klasifikace, ale také jako konstituční prvek společenské a ekonomické struktury (Ježek a Kaňka, 2015, s. 2).

Vyjádřit přesnou definici regionu je velice složité, i přesto, že je tento termín hojně využíván v různých regionálních pracích a nespočet odborníků se už mnoho let snaží o jeho vymezení, zatím nebyla přijatelná definice tohoto pojmu zformulována. Regiony však neexistují samy o sobě. Vznikají pomocí procesu abstrakce, zobecnění či konstrukce, tedy pomocí specifického souboru činností (společenských, administrativních a ekonomických), který je nazýván jako tzv. **regionalizace** (Wokoun, 2008, s. 282).

Pojem region má různé významy a vzhledem k neexistenci jednotné definice se liší i interpretace tohoto termínu mezi jednotlivými autory. Např. Skokan (2003) charakterizuje region jako území s jasně definovanými prvky, existuje zde specifická funkční i související infrastruktura a je prosazován společný zájem na rozvoji regionu a na zlepšení blahobytu občanů.

Maier (2012) zase chápe region jako území, jež je rozlišováno podle svých charakteristik. Dle tohoto autora lze dělit regiony na fyzické (vytvořeny pomocí území s totožnými nebo podobnými přírodními podmínkami a vymezeny přírodními hranicemi, např. pohoří, řeky, moře), administrativně-správní, které jsou vytvořeny zejména pro potřeby výkonu státní správy a územní samosprávy, a regiony funkční, u nichž má velký význam vzájemné propojení formou infrastruktury.

Zákon o podpoře regionálního rozvoje (zákon č. 248/2000 Sb.) definuje region jako územní celek, který je vymezen pomocí územních hranic krajů a obcí a jeho rozvoj je podporován.

Jako region mohou být označována různá území neohledně na jejich velikost. Regionem může být území střední Evropy, kraje, ale také obce s rozšířenou působností (Maier, 2012, s. 170).

1.1 Regionalizace

Jak už bylo zmíněno výše, regionalizaci lze chápat jako činnost, jejímž cílem je vymezení regionů nebo také jako proces či výsledek rozdělení určitého území nebo celku na jednotlivé regiony. Regionalizace může být nástrojem pro lepší porozumění složitosti a rozmanitosti daného území, může být také využívána pro plánování, politiku, ale i studium různých jevů na globálních i lokálních úrovních. Úkolem regionalizace by mělo být stanovení charakteristických rysů (stejná historie, tradice), charakteristických procesů, vývojové dynamiky regionu a vztahů regionu uvnitř jeho území i navenek (např. mezinárodní spolupráce), zároveň je důležité vyloučení detailů a odchylek, které by mohly narušit celkový obraz.

Regionalizaci lze realizovat dvěma různými směry, a to „shora“ či „zdola“. V případě první metody „shora“ jsou jednotlivá území rozčleňována do menších celků a dochází k vymezení území regionů. Pomocí druhé metody „zdola“ jsou naopak základní prostorové jednotky seskupovány do větších celků. Dvě a více jednotek, které mezi sebou mají silnější vazby než k okolním jednotkám, pak vytvářejí region (Wokoun, Mates, Kadeřábková, 2011, s. 90).

1.2 Vlastnosti regionu

Všechny regiony lze popsat pomocí několika základních vlastností, které mohou sloužit nejen jako indikátor pro vnější podporu daného regionu, ale také pro autostimulační procesy jednotlivých regionů. Mezi tyto vlastnosti patří:

- hranice,
- hierarchie,
- struktura
- poloha (Šilhánková, 2007, s. 10).

1) Hranice

Hranice regionu byly vždy středem pozornosti geografů, neboť jejich úkolem bylo a je zkoumat rozčlenění jednotlivých území, zároveň geografie zkoumá prostorové rozdíly a heterogenitu různých jevů, které se vyskytují v krajinné sféře. Regiony jsou podle geografů části zemského povrchu, které se od sebe vzájemně liší a na mapě mohou být odděleny pomocí různých linií nebo také zón (Wokoun, Mates, Kadeřábková, 2011, s. 87).

V praxi jsou hranice regionů nejčastěji tvořeny pomocí přírodních, historických nebo administrativních hranic. Přírodní jsou řazeny do nejstarší formy, mohou mít různý charakter, mohou být ostré i neostré. Do přírodních zonálních hranic (tvořeny zónami) v České republice patří např. pohorí, do přírodních liniových pak například různé řeky. Historické hranice převážně přetrvávají z dob dřívějšího uspořádání, např. pomyslná hranice mezi Čechy a Moravou. Administrativní hranice jsou vytvořeny především pro potřeby efektivnější správy a vládnutí, kdy je potřeba vytvoření administrativních jednotek na nižší úrovni než je sám stát (Šilhánková, 2007, s. 10).

2) Hierarchie

Podle Wokouna, Matese a Kadeřábkové (2011) je hierarchie regionů jedním z nejdůležitějších úkolů při zkoumání regionální struktury. Krajinná sféra bývá v praxi velmi složitá, proto byl zaveden určitý hierarchický systém, který má napomoci s tříděním regionů do různých skupin. Nejčastěji jsou regiony rozdělovány dle jejich velikosti na makroregiony, mezoregiony a mikroregiony.

Makroregion představuje region velkého rozsahu. V případě České republiky, která není nijak velkým státem, se jedná o celé území. Ve velkých státech je však běžné i vnitřní rozdělení na více makroregionů, které mají mnohdy velmi různorodé funkční vztahy, ale také významné společné charakteristiky, např. společný jazyk nebo historické a kulturní souvislosti.

Mezoregion definuje širší funkční vztahy, typickým příkladem může být dojíždění do škol, dojíždění za méně běžnými službami (např. vysoká škola, fakultní nemocnice nebo specializované obchody a služby), ale také je velice důležitým prvkem pro dodavatelsko-odběratelské vztahy. V České republice odpovídají nejbližší této úrovni regionu vyšší územní samosprávné celky.

Mikroregion je v rámci teorie regionalistiky poměrně malý územní celek, který vzniká například dobrovolným sdružením několika obcí, které se společně snaží o ekonomický, kulturní a sociální rozvoj svého území (Ježek a kol., 2014, s. 14).

Dle Šilhánkové (2007) jsou mikroregiony děleny do dvouступňové organizace, a to na mikroregiony 1. stupně a mikroregiony 2. stupně. V **mikroregionech 1. stupně** se nachází zpravidla plně vyvinutá základní občanská vybavenost, do níž patří například základní i mateřská škola, dětský a praktický lékař, popřípadě i stomatolog, základní administrativa, základní nabídka maloobchodních a jiných služeb. Za **mikroregiony 2. stupně** lze označit úroveň dřívějších okresů. I přesto, že došlo k 31. prosinci 2002 ke zrušení okresních úřadů, členění České republiky na tyto úrovně, tj. na okresy, zůstalo zachováno i do současnosti. Centra mikroregionů 2. stupně nabízejí na rozdíl od mikroregionů 1. stupně vyšší občanskou vybavenost. Na území těchto regionů se většinou nacházejí střední školy, kina, divadla, nemocnice, obchody s větší nabídkou sortimentu apod.

3) Struktura

Struktura regionu je velmi důležitou vlastností, na základě níž jsou zpravidla rozdělovány regiony do dvou základních typů podle stejnorodosti či rozdílnosti činností a jevů na území, a to na **homogenní regiony**, pro něž je typická stejnorodost vlastností, a **heterogenní regiony**, které se naopak vyznačují různorodostí svých vlastností.

Pro **homogenní regiony** existuje většinou velmi charakteristický rys a zároveň bývají ve vztahu k určitým zvoleným kritériím stejnorodé. Může se jednat o geografické znaky (tj. převažující typ vegetace, klima), ale také o převažující způsob ekonomického využití (např. regiony těžební, zemědělské).

Heterogenní regiony představují vzájemné propojení základních, odlišně velkých území, které jsou rozdílné zejména na úrovni občanské a technické vybavenosti, zároveň jsou na sobě tyto oblasti určitým způsobem závislé. Typickým příkladem může být Praha, do které jezdí lidé z okolních menších měst a vesnic za prací, naopak lidé z Prahy pak mohou do těchto menších měst jezdit za odpočinkem (Jáč, 2010, s. 16).

4) Poloha

Poloha odkazuje na geografické umístění daného regionu nebo také prostorové vztahy k okolním regionům a dalším geografickým prvkům jako jsou například hory, řeky či moře. Různé aspekty polohy mohou ovlivňovat životní podmínky a perspektivy obyvatel dané oblasti.

Samotná poloha regionu je definována pomocí exponovanosti jeho jádra. Exponovanost je určována podle vzdálenosti a návaznosti vůči hlavním centrům osídlení, velikosti a významnosti těchto jednotek a intenzity osídlení v jejich bližším okolí. Profesor Hampl

stanovil následující sedmistupňovou škálu pro hodnocení polohy na ose exponovanost – perifernost:

1. výrazně exponovaná poloha,
2. středně exponovaná poloha,
3. slabě exponovaná poloha,
4. neutrální poloha,
5. slabě periferní poloha
6. středně periferní poloha
7. výrazně periferní poloha

Exponovaná poloha je pak vnímána jako velice významná, naopak čím výše stoupáme po Hamplově stupnici, tím nižší je významnost a důležitost jednotlivých poloh (Šilhánková, 2007, s. 11).

1.3 Klasifikace regionů

Vzhledem k neexistenci jednotné definice pojmu region, neexistuje v akademickém prostředí ani jeho ustálené třídění. Různí autoři, kteří se zabývají touto problematikou, pak rozdělují regiony podle různých hledisek. Následující text bude zaměřen na klasifikaci regionů dle funkčního hlediska, účelu, ekonomické výkonnosti, z pohledu regionální politiky EU a také zákona o podpoře regionálního rozvoje.

1) Účelové hledisko

Dle Jáče (2010) lze rozlišit v rámci tohoto třídění dva typy regionů, a to administrativní a účelový. **Administrativní** jsou vymezeny především pro potřeby výkonu státní správy a územní samosprávy. Z tohoto důvodu však vznikají uměle vytvořené regiony, na jejichž území nemusí často docházet k procesům a vztahům, které by měly na příslušném území probíhat. Aby byl zajištěn bezproblémový rozvoj těchto území, je důležitá jejich časová stabilita. V České republice lze za administrativní regiony označit kraje, regiony soudržnosti a v minulosti také okresy, které však v současnosti představují pouze územně-orientační a statistické jednotky. **Účelové regiony** jsou pak definovány pro potřebu řešení určitých problémů, zejména z důvodu strukturální ekonomické zaostalosti daného území, problémů týkajících se kvality životního prostředí či ochrany přírodních oblastí. Mezi tyto regiony jsou přiřazovány i tzv. programové regiony, které jsou formulované jen pro určitý rozvojový záměr nebo strategii a splněním svého účelu obvykle zanikají.

2) Funkční hledisko

Funkční regiony, jak jsou regiony v rámci tohoto hlediska označovány, jsou založeny na analýze prostorových toků a interakcí a vznikají především pomocí vazeb mezi bydlištěm a pracovištěm, popřípadě školou. Hlavní podstatou těchto regionů je vzájemné propojení formou sítí, do kterých patří nejen pozemní dopravní infrastruktura, ale také vodní cesty a případně i letecké spojení. Správně definované funkční regiony mohou lépe sloužit nejen pro hodnocení regionálních disparit, ale také pro určení priorit politiky trhu práce, rozdělování dotací nebo plánování spojů městské hromadné dopravy (Tomáš, Klapka, Halás, Erlebach, 2015).

3) Ekonomická výkonnost

Dle tohoto hlediska lze členit regiony na růstové (rozvíjející se), stagnující a problémové (zaostávající). **Růstové regiony** představují území, na němž dochází především k budování nových výrobních odvětví či služeb, zpravidla díky přirozenému přírůstku a migraci roste počet místních obyvatel. Z důvodu nabídky atraktivních příležitostí a podmínek pro rozvoj podnikatelských aktivit, jsou tyto regiony přitažlivé i pro podnikatele, kteří zde zakládají zejména nové malé a střední podniky. V rámci ČR patří do této skupiny město Praha, které je označováno za nejrychleji se rozvíjející region, lze sem však zařadit také Plzeňský kraj, v němž dochází k úspěšné tvorbě pracovních míst v nově se rozvíjejících průmyslových zónách a podnicích (Postránecký, 2010, s. 11).

Jako **stagnující region** je označováno takové území, na němž nedochází z ekonomického hlediska k téměř žádným výraznějším změnám. Tyto regiony vykazují na jedné straně průměrné výsledky určitých ukazatelů, na straně druhé však v některých oblastech (např. ekonomický růst nebo rozvoj) zaostávají za průměrnými nebo nadprůměrnými úrovněmi. Řešením pro stagnující regiony by mohly být snahy o stimulaci ekonomického růstu prostřednictvím investic do infrastruktury, podpory podnikání, posílení vzdělávacích a odborných programů nebo jiných opatření, která si kladou za cíl posílení ekonomického potenciálu dané oblasti.

Problémové regiony jsou takové, které dlouhodobě vykazují nízkou ekonomickou výkonnost, a které musí čelit různým problémům a výzvám, například odliv obyvatel, a to zejména mladých a kvalifikovaných osob. Tyto problémy mohou být spojeny s ekonomickými, sociálními, ale i enviromentálními aspekty regionálního rozvoje. Do této kategorie regionů

spadají také regiony, které jsou postižené strukturálními otřesy, které vedly k útlumu výrobních podniků a celých výrobních odvětví (Jáč, 2010, s. 16).

Dle Postráneckého (2010) lze mezi problémové regiony zařadit například Karlovarský, Moravskoslezský, ale také Ústecký kraj. V případě Karlovarského kraje hraje velkou roli jeho odlehlost a nízká úroveň dopravní infrastruktury mezi ostatními centry v České republice. V Moravskoslezském a Ústeckém kraji je poté zásadním problémem útlum dříve dominantních odvětví, který s sebou přinesl komplikace v podobě vysoké míry nezaměstnanosti, negativního rozvoje sociálně patologických jevů a také odlivu mladých a kvalifikovaných pracovních sil.

4) Dle zákona

Zákon o podpoře regionálního rozvoje (č. 248/2000 Sb.) uvádí, že „*oblasti podpory regionálního rozvoje na úrovni ČR podrobněji vymezí strategie regionálního rozvoje (SRR)*“. V současnosti je platná Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+ (SRR21+), která vymezuje následující typy území:

Tabulka 1 Typy území dle SRR21+

Typ území	Znaky
Metropolitní území	vysoká hustota obyvatel, komplexní infrastruktura, nabídka velké škály pracovních příležitostí (např. Pražská, Brněnská a Ostravská území)
Aglomerace	jedno nebo více měst, předměstí, které tvoří integrovanou urbanizovanou oblast, např. ostatní krajská města a jejich zázemí.
Regionální centra a jejich venkovské zázemí	regionálními centry jsou i města, která jsou součástí metropolitního území nebo aglomerace, např. Chrudim a Přerov
Strukturálně postižené kraje	koncentrace sociálních, ekonomických a enviromentálních problémů, např. Ústecký, Moravskoslezský a Karlovarský kraj
Hospodářsky a sociálně ohrožená území	nízký ekonomický výkon, odliv mladých a kvalifikovaných lidí, vysoká míra nezaměstnanosti

Zdroj: zpracováno dle (Strategie regionálního rozvoje 2021+, 2023)

5) Dle Evropské unie

Pro potřeby vytváření srovnatelných statistických analýz mezi regiony EU byl vytvořen Statistickým úřadem Evropské unie (Eurostatem) jednotný systém, který klasifikuje územní statistické jednotky do tzv. „NUTS“, v České republice označováno jako CZ-NUTS. Toto

rozdělení napomáhá ke sběru, rozvoji a šíření harmonizovaných regionálních statistik v Evropské unii. Aby byly regionální statistiky srovnatelné, musí být zároveň totožné z hlediska počtu obyvatel i dané zeměpisné oblasti. Do úrovně NUTS 1 jsou tedy řazeny správní jednotky, které mají nejméně 3 miliony obyvatel, nejvýše však 7 milionů, v NUTS 2 (tzv. regiony soudržnosti) musí žít nejméně 800 000 obyvatel a nejvýše 3 miliony a do NUTS 3 (v ČR kraje) jsou řazeny jednotky, kde žije od 150 000 do 800 000 obyvatel (Gouardères, 2023).

Tabulka 2 Jednotky CZ-NUTS

NUTS 1	NUTS 2 (regiony soudržnosti)	NUTS 3 (kraje)
Česká republika	Severovýchod	Pardubický kraj
		Královéhradecký kraj
		Liberecký kraj
	Jihovýchod	Kraj Vysočina
		Jihomoravský kraj
	Severozápad	Karlovarský kraj
		Ústecký kraj
	Jihozápad	Jihočeský kraj
		Plzeňský kraj
	Střední Morava	Olomoucký kraj
		Zlínský kraj
Moravskoslezsko	Moravskoslezský kraj	
Střední Čechy	Středočeský kraj	
Praha	Hlavní město Praha	

Zdroj: zpracováno dle (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2022)

Nejdůležitější statistickou jednotkou z hlediska regionální politiky je region soudržnosti, kterých se nachází v České republice, jak vyplývá z výše uvedené tabulky, celkem osm. Vznik regionů soudržnosti je spojen se vstupem ČR do Evropské unie, kdy vznikla potřeba vytvořit mezi státem a krajem další úroveň členění, neboť je finanční podpora v rámci evropské kohezní politiky směřována zejména do územních celků, ve kterých žije mezi 800 000 až 3 miliony obyvatel. V České republice však takového počtu obyvatel kraje převážně nedosahují, proto bylo nutné vytvořit nový stupeň členění, který zajistil efektivnější získávání finančních prostředků z fondů EU (DotaceEU, 2023).

2 REGIONÁLNÍ POLITIKA

I přes to, že se počátky regionální politiky datují už do třicátých let dvacátého století, neexistuje do současné doby žádné univerzální vymezení tohoto pojmu. Existuje však celá řada definic, které se snaží zachytit podstatu této politiky (Wokoun, Mates, Kadeřábková, 2011, s. 93). V následujícím textu je uvedeno několik z nich.

Podle Macháčka, Totha a Wokouna (2011) je možné regionální politiku charakterizovat jako „*soubor cílů, opatření a nástrojů, které vedou ke snižování nadměrně velkých disparit v socioekonomické úrovni jednotlivých regionů*“.

Vanhove a Klaassen (1987) ve své knize definují regionální politiku jako veškeré veřejné zásahy, které by měly zlepšovat geografické rozdělení ekonomických činností, resp. které se snaží napravit určité prostorové dopady volné tržní ekonomiky pro dosažení dvou cílů, které jsou na sobě vzájemně závislé: ekonomického růstu a zlepšení sociálního rozdělení ekonomických efektů.

Postránecký (2010) ve svém článku zaměřeném na regionální politiku a regionální rozvoj v ČR uvádí, že pod pojmem regionální politiky si lze představit soubor intervencí, které jsou zaměřeny podle konkrétních situací jednotlivých států či jejich regionů na podporu opatření, které by měly vést k růstu ekonomických aktivit, k jejich vyváženému územnímu rozmístění a k rozvoji infrastruktury.

Ač je vymezení tohoto pojmu vždy mírně odlišné, všechny výše uvedené definice chápou regionální politiku podobně, tedy jako cílevědomou činnost, kterou provádí organizace nebo představitelé státní správy a samosprávy s cílem zajistit ekonomický růst daného území. Zároveň je pro fungování samotné politiky velice důležité mít jasně definované cíle a nástroje, které mohou nositelé regionální politiky při aplikování využívat (Stejskal, Kovárník, 2009, s. 15).

2.1 Stručný historický vývoj

Jak už bylo zmíněno výše, počátky vzniku regionální politiky se datují do 30. let minulého století. V této době probíhala nejen na území Velké Británie velká hospodářská krize, během které docházelo k prohlubování ekonomických a sociálních rozdílů v jednotlivých regionech v takové míře, že byl stát nucen z důvodu hrozících sociálně-politických konfliktů přijmout určitá opatření, jejichž cílem bylo zmírnění těchto konfliktů. Roku 1934 byl vytvořen a zároveň přijat první regionálně orientovaný dokument, jenž nesl název „Zákon o speciálních

územích“, v němž byly definovány nejen problémové regiony, ale byla zde vymezena rovněž pravidla pro přerozdělování finančních prostředků a také konkrétní způsoby pomoci, které spočívaly především ve zlepšování infrastruktury (Wokoun, Mates, Kadeřábková, 2011, s. 94).

Na konci čtyřicátých let, tedy po období druhé světové války, se začala postupně vyvíjet regionální politika i v dalších zemích, jako např. ve Francii či Itálii. Primárním důvodem pro zavedení politiky ve Francii byla výrazná nerovnováha mezi Paříží a ostatními regiony. Cílem francouzské regionální politiky tedy bylo zavést taková opatření, která by vedla k vyváženější regionální struktuře, které měl stát dosáhnout především pomocí podpory dvanácti tzv. metropolí, mezi něž patřily např. Marseille, Lille a Bordeaux. Pro Paříž byla též uplatňována celá řada administrativních nástrojů, které vedly např. k „odsunu“ těžkého průmyslu z hlavního města Francie nebo také k zákazu zakládání nových podniků na tomto území, zároveň však docházelo k podpoře průmyslu v ostatních regionech. Itálie se naopak v rámci své regionální politiky zaměřila na řešení extrémních rozdílů mezi prosperujícím severem a zaostalým jihem pomocí industrializace nejjihnějších tradičních zemědělských oblastí.

Ve většině západoevropských zemí začala realizace politiky až na přelomu padesátých a šedesátých let minulého století. Německo se zaměřilo na otázky týkající se restrukturalizace tzv. starých průmyslových regionů (např. Porúří). V Nizozemí se potýkaly se sociálními (vyšší kriminalita, vznik ghett...), infrastrukturními (nedostatek vody, přetížené energetické sítě...) či ekologickými (znečištěné ovzduší, velké množství odpadu...) problémy, které vznikaly v důsledku vysoce urbanizovaných (přelidněných) regionů. Skandinávské země naopak řešily problémy týkající se řídké zalidněných severních oblastí (Macháček, Toth, Wokoun, 2011, s. 174).

Až na konci 80. let začaly využívat regionální politiku i post-komunistické evropské země a to na základě důležitých společensko-politických změn, ke kterým došlo v souvislosti s regionálními důsledky přechodu k tržní ekonomice (Wokoun, Mates, Kadeřábková, 2011, s. 95).

2.2 Tradiční a moderní pojetí

K historickému vývoji se vztahuje též pojetí RP, v rámci něhož jsou vývojové fáze a přístupy k regionálnímu rozvoji rozdělovány do dvou základních pojetí, na tradiční a současné neboli moderní. Za tradiční je považována regionální politika, která byla realizována přibližně do poloviny 70. let, od druhé poloviny 70. let, kdy byl formován nový koncept, se poté mluví o moderní regionální politice (Šilhánková, 2007, s. 52).

Následující tabulka znázorňuje rozdíly mezi oběma pojetími:

Tabulka 3 Pojetí regionální politiky

	Regionální politika	
	tradiční	moderní
regiony	geograficky relativně stálé problémové regiony	geograficky rychle se měnící problémové regiony
problémy	existence rozvinutých i zaostalých regionů	strukturální změny
strategie	regionální růst (zaměření se na kvantitu)	regionální inovace (zaměření se na kvalitu a udržitelnost)
nástroje	meziregionální přerozdělování	mobilizace vnitřních zdrojů
orientace na	kapitál, suroviny, velké firmy	informace, technologie, služby, malé a střední firmy
organizační forma	centralizace	decentralizace
aktéři	ústřední vláda	místní a regionální úroveň ve spolupráci se soukromým sektorem

Zdroj: zpracováno dle (Wokoun, Mates, Kadeřábková, 2011)

Tradiční regionální politika byla situována v rukou centrální vlády, během let však docházelo z důvodu strukturálních změn v ekonomice k rychlejšímu geografickému pohybu regionálních problémů, což vedlo k myšlence, zda nebude efektivnější přenést těžiště RP na samotné regiony. Tuto myšlenku podporovala i skutečnost, že stát nebyl schopen v dostatečné míře redistribuovat dostupné státní finanční prostředky, zároveň tato politika nemotivovala samotné regiony k mobilizaci vlastních vnitřních zdrojů (Wokoun, Mates, Kadeřábková, 2011, s. 99).

V rámci nové koncepce RP tedy došlo ke změně organizační formy, kdy se řešení negativních dopadů přeneslo z tzv. **top-down** (z centra) na **bottom-up**, tedy na místní a regionální úroveň ve spolupráci se soukromým sektorem (McCann, 2013, s. 355).

2.3 Příčiny vzniku RP

Jak už bylo výše několikrát zmíněno, jedním z hlavních důvodů pro vznik regionální politiky bylo řešení vzájemných disparit mezi jednotlivými regiony. V každé zemi lze nalézt kromě prosperujících území, které se vyznačují například vysokou životní úrovní, také oblasti, které se potýkají s vysokou mírou nezaměstnanosti a dalšími sociálními problémy (Macháček, Toth, Wokoun, 2011, s. 173).

Pro pochopení vzniku regionální politiky je tedy důležité definovat pojem regionální disparity. Disparity, též jako nerovnosti či rozdílnosti vznikají naprosto přirozeně a mohou mít na rozvoj regionu jednak pozitivní, ale také neutrální či negativní vliv. Matlovič, Klamár a Matlovičová (2008) uvádějí, že regionální disparity lze chápat jako diferenciaci na úrovni sociálně-ekonomického rozvoje regionů.

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR charakterizuje regionální disparity podrobněji a to jako „*neodůvodněné regionální rozdíly na úrovni ekonomického, sociálního a ekologického rozvoje regionů, a to v míře, která je z celospolečenského hlediska nežádoucí. Disparitami, které je potřeba řešit, jsou rozdíly, které jsou vyvolávané subjektivní lidskou činností, nikoliv rozdíly, vzniklé z objektivních příčin, např. na základě přírodních podmínek*“ (Kutscherauer, 2010, s. 11).

Důvodů pro vznik meziregionálních disparit a tzv. problémových regionů existuje celá řada a projevují se různými způsoby, základní struktura však člení disparity na:

- **sociální** – jsou spojovány s kvalitou života, životní úrovní nebo sociální rovností, řadí se sem např. nerovnoměrné příjmy obyvatel, demografický vývoj a rozdílné zdanění,
- **ekonomické** – např. nízká mobilita výrobních faktorů, odlišná úroveň technické infrastruktury, rozdílný technický pokrok, nepoměr mezi ekonomicky aktivním a neaktivním obyvatelstvem atd.,
- **územní** – týkají se především geografické polohy jednotlivých regionů či jejich přírodních podmínek, např. některé regiony mají ropná pole (Kutscherauer, 2010, s. 50).

Wokoun, Mates a Kadeřábková (2011) pak uvádí, že lze podle příčin meziregionálních nerovností rozlišit tři typy problémových regionů. A to následovně:

- regiony, jenž nedisponují dostatečným přírodním bohatstvím,
- regiony, jenž dostatečně nevyužívají své vlastní zdroje a
- regiony, v nichž dochází ke stagnaci nebo upadání základních odvětví.

Regiony nedostatečně vybavené přírodními zdroji

Do této skupiny lze zařadit odlehlé oblasti jednotlivých států (např. hornaté území v ČR), které se z důvodu nepříznivých přírodních podmínek orientují zejména na extenzivní formy zemědělství. Na tomto území se zpravidla nenavysuje produktivita práce, výjimkou

může být emigrace obyvatel. Záchranou pro tyto regiony bývá většinou zvýšená životní úroveň v ostatních oblastech, to však jen za předpokladu, že je toto území přitažlivé pro cestovní ruch.

Regiony s nedostatečným využitím vlastních zdrojů

Jednou z hlavních příčin nízkého využívání vlastních zdrojů je nedostatek kapitálu, což vede k nízké životní úrovni místních obyvatel ve srovnání s více rozvinutými oblastmi. Ke dlouhodobějšímu zlepšování dochází především díky ekonomické situaci v jiných regionech a technologickému pokroku.

Regiony se stagnujícím či upadajícím základním odvětvím

Tyto regiony se v minulosti řadily zpravidla mezi vyspělejší, změny na straně poptávky však vedly ke stagnaci či úplnému úpadku tradičních průmyslových odvětví. Příkladem mohou být hutnické a hornické regiony v České republice, např. Ostravsko, Kladensko, Podkrušnohoří. Pro tyto oblasti je typická rostoucí míra nezaměstnanosti, vysoká míra emigrace nebo také neodpovídající infrastruktura (Wokoun, Mates, Kadeřábková, 2011, s. 92).

2.4 Teoretické přístupy k RP

Teoretické přístupy k regionální politice představují významný a poměrně ucelený systém, jehož primárním účelem je vysvětlení vlivu základních faktorů, subjektů a mechanismů na fungování regionálního rozvoje. Zároveň jsou tyto teorie velice důležité pro samotné koncipování regionálních politik a národních rozvojových strategií. Autoři jednotlivých přístupů se často inspirovali v ekonomických modelech, tedy zejména v klasickém, neoklasickém, keynesiánském, neoliberálním a institucionálním modelu (Šilhánková, 2007, s. 45).

Blažek (2020) rozlišuje 5 typů přístupů k regionální politice a to: neoklasický přístup, přístup „jádro-periferie“, kriticko-realistickou teorii, neoliberální teorii a institucionální teorii. Následující text se však bude věnovat pouze přístupu „jádro-periferie“ a institucionální teorii, neboť využití některých principů těchto teorií přetrvává dodnes.

2.4.1 Přístup „jádro-periferie“

Jednou z teorií regionální politiky, která je zároveň významnou i pro tuto diplomovou práci, je tzv. přístup „jádro-periferie“, též označován jako koncept „práce za dělníky“, který je částečně inspirován J. M. Keynesem, jehož pozornost sice nebyla téměř vůbec věnována regionálním problémům, i přesto jsou jeho myšlenky a poznatky základem mnohých návrhů

využívaných v teoriích regionálního rozvoje. Tento přístup byl prosazován přibližně od 50. do poloviny 70. let minulého století, některé principy však přetrvávají dodnes.

V rámci tohoto přístupu bylo vytvořeno velké množství teoretických směrů, kterými se zabývali jednotliví autoři, např. teorie exportní základny od D. Northa, teorie nerovnoměrného rozvoje od A. Hirschmana nebo také teorie polarizovaného rozvoje od J. Friedmanna. Všechny tyto teorie však mají celou řadu společných základních rysů, například vnímají regionální růst jako nerovnovážený proces a stejně jako J. M. Keynes zdůrazňují postavení strany poptávky pro stimulaci růstu (Wokoun, 2008, s. 237 a 248).

Většina výše zmíněných autorů byla navíc přesvědčena, že je pro podporu zaostalých regionů nutné využívat zásahy státu, který je do značné míry odpovědný za řešení problémů vysoké nezaměstnanosti. Mezi nejvýznamnější nástroje, které byly v tomto období využívány pro podporu soukromého sektoru, lze zařadit především poskytování investičních dotací, různých daňových úlev, zrychlených odpisů atd. (Kutscherauer, 2010, s. 85).

Velkou nevýhodou tohoto přístupu je však velká finanční náročnost na veřejný rozpočet a také demotivační důsledky, neboť zaostalé a problémové regiony spoléhaly především na pomoc státu, aniž by se samy snažily o aktivní využívání vlastního potenciálu (Jáč, 2010, s. 35).

Dle Blažka (2020) byly a jsou výsledky této teorie regionální politiky velmi rozporuplné. Na jedné straně docházelo k úspěšnému rozvoji díky rozhodnutím některých významných investorů (např. se v nově vybudovaných závodech, které byly často podobu montážních závodů, postupně rozšiřovala výroba), na straně druhé však nastával spíše opačný efekt, kdy v době hospodářského růstu byly na území problémových regionů postaveny montážní závody, které se sice staly důležitými zaměstnavateli, avšak v době krize byly tyto závody díky propadu poptávky mnohdy i uzavírány.

V současné době je regionální politika více směřována na změnu sociální a ekonomické situace zaostávajících regionů s cílem podpořit využití jejich vlastního potenciálu a především podpořit činnost místních aktérů rozvoje. I přes ne úplně kladné zkušenosti se zahraničními investicemi v regionálním rozvoji se i nadále snaží většina vyspělých států v rámci svých hospodářských a regionálních politik o přilákání zahraničních investic do svých regionů (Blažek, 2020, s. 126).

2.4.2 Institucionální teorie

Institucionální teorie, též někdy označovaná jako neoinstitucionální teorie je rozvíjena od 80. let minulého století do současnosti. V rámci tohoto přístupu vzniklo několik teoretických směrů např. teorie výrobních okrsků a teorie flexibilní specializace, jejichž cílem je především podpora inovací, investice do vzdělání, výzkumu či poradenství a právních služeb. Podle autorů je nutné přistupovat ke každému regionu individuálně, neboť neexistují žádná řešení typu „one size fits all“, zároveň zde hraje velkou roli konkurenceschopnost firem, tudíž by se měla regionální politika zaměřit také na podporu zlepšování (upgrading) podniků (Jáč, 2010, s. 36).

Tabulka 4 znázorňuje přehled teoretických přístupů k regionální politice, s přibližným časovým vymezením a hlavními převažujícími názory v těchto teoriích:

Tabulka 4 Teoretické přístupy

Teorie	Časové vymezení	Převažující přístup	Regionální politika
Neoklasická	1920-1940	regionální rovnováha	„dělníci za práci“ → mobilita pracovních sil
Jádro-periferie (Keynesiánská)	1950-1975	regionální nerovnováha	„práce za dělníky“ → podpora investic v problémových regionech
Kriticko-realistická (neomarxistická)	1970-1985	regionální nerovnováha	změna vztahů ve výrobě i společnosti
Neoliberální	1975-nyní	regionální rovnováha i nerovnováha	podpora malých a středních firem, deregulační opatření
Institucionální	1980-nyní	regionální nerovnováha	spolupráce a inovace, podpora malých a středních firem

Zdroj: zpracováno dle (Blažek, Uhlíř, 2020)

2.5 Regionální politika EU

Řada členských zemí Evropské unie začala realizovat vlastní regionální politiku z důvodu existence nerovností v sociálně-ekonomické úrovni jednotlivých regionů, které významně negativně ovlivňovaly celkový hospodářský rozvoj daného území. Pomocí vlastní národní RP se snaží státy na jedné straně postupně snižovat či zmírňovat rozdíly, na straně druhé pak zvyšovat konkurenceschopnost regionální i národní ekonomiky.

Regionální politika EU je založena na dvou základních principech, jimiž jsou **solidarita** a **soudržnost**. Pod principem solidarity si lze představit pomoc občanům a regionům, které jsou ve srovnání s průměrnou situací ostatních členských zemí sociálně či hospodářsky znevýhodněny, soudržnost pak představuje výhodu pro všechny členské státy při využívání

nástrojů vedoucích ke snižování rozdílů. Tato politika je jednou z nejvýznamnějších politik EU, což dokazuje i skutečnost, že je na ni a na realizaci jednotlivých cílů vynakládáno hned po zemědělské politice nejvíce finančních prostředků z fondů Evropské unie.

Samotná regionální politika EU je realizována na třech základních úrovních:

- **nadnárodní** – prováděna poměrně nezávisle přímo Evropskou unií, přesněji Evropskou komisí a dalšími evropskými institucemi,
- **národní** – představuje relativně rozdílné národní politiky jednotlivých států, přičemž dochází k postupnému přejímání některých společných pravidel, realizována především vládou, ministerstvy a ostatními orgány státní správy,
- **regionální** – aplikována v řadě území orgány územní samosprávy, ale také místními aktéry, např. podnikateli a firmami (Stejskal, Kovárník, 2009, s. 36).

2.5.1 Historický vývoj

Následující text se bude zabývat stručným historickým vývojem regionální politiky EU, který bude rozdělen do několika základních etap.

1) První období: 1958 – 1973

Pro toto období byla typická koncentrace na národní RP jednotlivých států bez koordinace na úrovni EU, přičemž samotná regionální politika EU v této době téměř neexistovala, neboť mezi šesti původně zakládajícími členy nebyly tak výrazné nerovnosti, které by vyžadovaly zásahy společné politiky. Národní regionální politiky byly zaměřeny především na podporu zaostalých venkovských regionů a také regionů, které byly postiženy útlumem těžkého průmyslu. Na konci tohoto období, tedy v roce 1973, se přidaly k EHS Dánsko, Irsko a Velká Británie, což zapříčinilo růst rozdílů nejen mezi státy, ale především mezi regiony (Šilhánková, 2007, s. 44).

2) Druhé období: 1974 – 1985

Pro společnou regionální politiku byl stěžejní vstup Velké Británie do EU, neboť Velká Británie, jež byla známá jako země s velkými regionálními disparitami, začala prosazovat vznik společné politiky a zároveň očekávala přínos ze svého členství v EHS. Samotný vznik regionální politiky EU je spojován se založením Evropského fondu regionálního rozvoje (ERDF) v roce 1975, který se stal hlavním nástrojem sloužícím ke snižování významných disparit ve společenství.

3) Třetí období: 1986 – 1993

V tomto období došlo ke schválení Aktu o jednotné Evropě, čímž byl zahájen projekt jednotného vnitřního trhu. Zároveň se staly členy EU také Španělsko a Portugalsko, které postupem času přijímaly ze strany EHS velké množství pomoci, což vedlo k nutnosti vyhledání efektivnějšího způsobu realizace integračních cílů. V důsledku těchto kroků přijaly nejvyšší orgány ES v roce 1988 rozhodnutí o integraci regionální politiky s částí zemědělské a sociální politiky, čímž vznikla tzv. strukturální politika.

4) Čtvrté období: 1994 - 1999

V roce 1995 se staly členy EHS také Finsko a Švédsko, což vedlo k rozšíření stávajících cílů strukturální politiky o jeden cíl. Strukturální politika v tomto období se soustředovala především na: podporu rozvoje zaostávajících regionů, na přeměnu regionů či jejich částí, ve kterých hrozil hospodářský úpadek, na podporu rozvoje venkovských regionů nebo také na boj s dlouhodobou nezaměstnaností.

5) Páté období: 2000 – 2006

V rámci této etapy historického vývoje byl snížen počet cílů regionální politiky na tři. Mezi cíli zůstala podpora rozvoje zaostalých regionů, podpora území, jež měly problémy s restrukturalizací a také podpora politiky zaměstnanosti a vzdělávání. Zároveň je toto období významné i pro Českou republiku, neboť se stala 1. května 2004 součástí Evropské unie (Stejskal, Kovárník, 2009, s. 37 až 39).

6) Šesté období: 2007 – 2013

V této etapě byl kladen důraz na významnost politiky soudržnosti, na úlohu měst a jejich podíl na růstu a zaměstnanosti. Otázky týkající se podpory venkova byly z velké části přesunuty na společnou zemědělskou politiku. Politika hospodářské a sociální soudržnosti se zaměřovala především na oblast konvergence - podpora růstu a tvorby pracovních míst v nerozvinutých regionech, regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost a Evropskou územní spolupráci - podpora vyváženého rozvoje území EU (Macháček, Toth, Wokoun, 2011, s. 192).

7) Sedmé období: 2014 – 2020

Toto programové období s sebou přineslo zjednodušení společných pravidel politiky soudržnosti (vytvoření jednoho souboru pravidel pro čerpání ze všech fondů) a zároveň se Evropská unie více zaměřila na výstupy a výsledky této politiky, tzn. aby byly stanoveny jasnější cíle, které by umožňovaly vyšší míru odpovědnosti. Dotace byly vypláceny z tří hlavních fondů, a to z Evropského fondu pro regionální rozvoj, Fondu soudržnosti

a Evropského sociálního fondu. Politika soudržnosti se v této etapě zaměřila na jedenáct cílů, které měly podpořit růst, mezi cíli bylo zahrnuto např. posilování výzkumu, zjednodušení přístupu k informačním a komunikačním technologiím či podpora udržitelné dopravy a její zlepšování (Evropská komise, 2014).

8) Osmé období: 2021 – současnost

V rámci této etapy si klade Evropská komise za cíl zjednodušení byrokracie a snížení administrativní zátěže, zároveň se snaží o modernizaci politiky soudržnosti, která je zaměřena na růst hospodářské a sociální konvergence a pomoc regionů. Původních jedenáct cílů z minulého období bylo přetransformováno pouze do pěti cílů, do nichž patří: inteligentnější Evropa, zelenější, bezuhlíková Evropa (díky investicím do obnovitelných zdrojů), propojenější Evropa, sociálněji Evropa (díky podpoře kvalitního vzdělávání, sociálního začleňování nebo také rovnému přístupu ke zdravotní péči) a v neposlední řadě Evropa bližší občanům, která by měla být zajištěna díky podpoře udržitelného rozvoje regionů v celé Evropské unii (Euroskop.cz, 2021).

2.5.2 Principy

Jak už bylo zmíněno v úvodu, mezi základní principy patří solidarita a soudržnost. Regionální politika EU je však tvořena a realizována i na základě dalších principů, které jsou totožné i pro celou strukturální politiku. Mezi tyto principy patří zejména:

- **princip koncentrace** – cílem je, aby finanční prostředky byly využívány co nejúčelněji,
- **princip partnerství** – je třeba, aby se na rozdělení a využití prostředků podíleli i samotní příjemci,
- **princip programování** – souvisí s vytvářením víceletých a víceoborových programů,
- **princip monitorování a vyhodnocování** – průběžná analýza aplikovaných opatření a efektivnosti vynakládaných prostředků a
- **princip doplňkovosti** – spolufinancování schválených projektů (Wokoun, Mates, Kadeřábková, 2011, s. 120).

2.5.3 Kohezní fond

Kohezní fond nebo také Fond soudržnosti nepatří mezi strukturální fondy, neboť není určen na podporu rozvoje zaostalých regionů, nýbrž na podporu rozvoje chudších států. Fond vznikl v roce 1993 a soustřeďuje se na financování projektů, které jsou zaměřeny na společné

zájmy v oblasti dopravní infrastruktury, na ochranu životního prostředí a také na oblast energetiky a obnovitelných zdrojů (DotaceEU, 2023).

2.5.4 Strukturální fondy

Strukturální fondy včetně národních zdrojů jsou jedním z hlavních nástrojů strukturální politiky. Příjmy těchto fondů tvoří finanční příspěvky jednotlivých členských států do společného rozpočtu. Kromě Kohezního fondu existují i strukturální fondy, z nichž mohou členské státy čerpat finanční pomoc.

Evropský fond regionálního rozvoje byl zmíněn už v historickém vývoji regionální politiky EU. Jedná se o největší a nejvýznamnější strukturální fond, jehož úkolem je zejména snižování rozdílů meziregionálního rozvoje. Hlavním cílem tohoto fondu je poskytování finančních prostředků na vytváření nových pracovních míst pomocí podpory konkurenceschopného a udržitelného rozvoje, podpory malých a středních podniků a investic do vzdělávání a zdraví.

Evropský sociální fond byl založen v roce 1960 s cílem podpořit prevenci a boj s nezaměstnaností, podpořit rovné zacházení pro muže a ženy na pracovním trhu a integraci mladých, ale také vyloučených lidí do pracovního procesu.

Evropský zemědělský podpůrný a záruční fond, jež byl v roce 2007 nahrazen **Evropským zemědělským záručním fondem** slouží k podpoře rozvoje venkova a financování společné zemědělské politiky EU. Finanční prostředky z tohoto fondu jsou využívány ke zvyšování konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví, zlepšování kvality života na venkově či zlepšování životního prostředí.

Finanční nástroj na podporu rybolovu, který byl stejně jako předchozí fond nahrazen novým fondem s názvem **Evropský námořní, rybářský a akvakulturní fond**, měl za cíl podporu rybářského průmyslu, jeho navazujícího zpracovatelského průmyslu a podporu v oblasti marketingu těchto výrobků (Stejskal, Kovárník, 2009, s. 42).

2.6 Regionální politika ČR

Podle Wokouna (2008) lze regionální politiku v ČR chápat jako koncepční činnost, kterou provádí nejen stát, ale také regionální a místní orgány s cílem přispět k vyváženému a harmonickému rozvoji všech regionů na území České republiky. Mezi úkoly, jež vykonávají nositelé regionální politiky patří tedy zejména: provádění koncepční a výkonné činnosti na úrovni státu a územních samosprávných orgánů nebo také určování primárních a strategických

cílů regionálního rozvoje, s čímž souvisí i samotné vytváření metod a postupů k realizaci těchto cílů.

2.6.1 Stručný historický vývoj

Po období druhé světové války proběhlo na území Československa několik důležitých změn, které vedly nejen k zavedení centrálně plánované ekonomiky. V té době ztratila existence samotné regionální politiky smysl, neboť díky výše zmíněné změně neměly existovat žádné regionální rozdíly ani disparity (územní nerovnosti, které jsou výsledkem přirozeného vývoje reálně fungující ekonomiky). Až po sametové revoluci v roce 1989 došlo ke změně politického režimu, hospodářství a společnosti, což vedlo ke znovuobjevení skrytých regionálních rozdílů (Stejskal, Kovárník, 2009, s. 52).

K definici české regionální politiky, jejích cílů a nástrojů začalo však docházet až později, mezi lety 1991 až 1992. V následujících letech, až přibližně do roku 1996, nebyla regionální politika téměř vůbec ve středu zájmů tehdejších centrálních orgánů, které věnovaly pozornost spíše problémům, které byly způsobeny transformací centrálně plánované ekonomiky na tržní hospodářství. V této době byla RP realizována především pomocí úvěrové politiky, pomocí níž byla poskytována podpora malým a středním podnikům, ale také dotací, které měly napomoci s úhradou úroků z úvěru.

Negativní dopady, které s sebou přinesla hospodářská recese v roce 1996, znamenaly pro Českou republiku vznik velkých disparit mezi jednotlivými regiony, které se projevovaly např. odlišnými úrovněmi nezaměstnanosti. Z tohoto důvodu se dostala česká regionální politika opět do popředí zájmů. V roce 2000 zaznamenala česká regionální politika množství významných událostí. Poprvé byla ukotvena česká regionální politika do legislativního rámce, díky čemuž vznikly a byly schváleny nové, v dnešní době velice významné zákony, např. zákon o obcích, zákon o krajích nebo zákon o podpoře regionálního rozvoje, zároveň byly vytvořeny zásadní strategické dokumenty RP, mezi něž patří Strategie regionálního rozvoje ČR a s ní související Programy rozvoje krajů ČR na úrovni NUTS III a operační programy na úrovni NUTS II, a také došlo k územnímu uspořádání republiky, které je platné dodnes.

Vstup České republiky do EU v roce 2004 byl jedním z posledních důležitých milníků historie české regionální politiky. Díky tomuto kroku se stala ČR součástí společné regionální politiky EU, která si klade za cíl především snižování hospodářských a sociálních disparit mezi jednotlivými zeměmi a zároveň podporu hospodářského a sociálního rozvoje regionů primárně pomocí aktivace jejich nedostatečně využívaných potenciálů (Jáč, 2010, s. 42)

2.6.2 Legislativní rámec

Primárním zákonem, jenž upravuje českou regionální politiku a její samotnou realizaci na všech úrovních veřejné správy, je zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, který je účinný od 1. ledna 2001. Přijetí tohoto zákona souviselo s vytvořením vyšších územně samosprávných celků (krajů) na území České republiky. Díky přijetí tohoto legislativního rámce mohla být regionální politika na území ČR konečně realizována v plném rozsahu, neboť byly do naší politiky aplikovány principy kohezní politiky EU, např. princip programování, partnerství nebo koncentrace.

Kromě základního vymezení jednotlivých pojmů a principů využívaných v oblasti regionální politiky, obsahuje zákon nejen definování působnosti zainteresovaných aktérů, ale také podmínky pro poskytování podpory regionálního rozvoje nebo podmínky pro realizaci a harmonizaci hospodářské a sociální politiky soudržnosti v České republice (Wokoun, Mates, Kadeřábková, 2011, s. 140).

2.6.3 Strategie regionálního rozvoje

Kromě zákonů je pro regionální politiku ČR stěžejním dokumentem Strategie regionálního rozvoje (SRR), jež byla poprvé schválena v roce 2000, a kterou vydává Ministerstvo pro místní rozvoj na období 7 let. V zákoně o podpoře regionálního rozvoje je poté vymezen rámcový obsah SRR a také postup při jeho zpracování. Tento strategický dokument by měl sloužit především jako pomocný návod při tvorbě strategií rozvoje v jednotlivých krajích. SRR se zaměřuje zejména na analýzu stavu regionálního rozvoje, vytváří přehled silných a slabých stránek (SWOT) jednotlivých regionů, charakterizuje strategické cíle regionálního rozvoje či zveřejňuje doporučení pro aktéry RP ve věcech rozvoje odvětví spadajících do jejich působnosti (Postránecký, 2010, s. 14).

Ministerstvo pro místní rozvoj společně s ostatními aktéry RP, jako jsou např. zástupci krajů, obcí, soukromého či neziskového sektoru, vytvořili pro rok 2021 až 2027 dokument, jež nese název Strategie regionálního rozvoje 2021+, který si klade v následujících letech za úkol: zvyšovat konkurenceschopnost mezi regiony, podporovat inovaci, vědu a výzkum, snižovat regionální a sociální rozdíly, ale také rozvíjení mobility včetně propojení s evropskými centry (Strategie regionálního rozvoje 2021+, 2023).

2.6.4 Aktéři

V rámci přechodu tradiční regionální politiky na politiku současnou (moderní) došlo i ke změně v institucionálním zabezpečení této politiky, což vedlo k přesměrování řešení

problémů z centrální na regionální a místní úroveň. V současné době je regionální politika vykonávána na několika úrovních. Hlavním aktérem na národní úrovni je Ministerstvo pro místní rozvoj, jež mimo jiné vydává stěžejní dokument Strategie regionálního rozvoje. Mezi další významné nositele patří regiony soudržnosti, kraje, obce, místní akční skupiny nebo také rozvojové agentury s národní či regionální působností (Strategie regionálního rozvoje ČR 2014–2020, 2013).

1) Stát

Jak už bylo zmíněno v úvodu, hlavní institucí realizující regionální politiku na státní úrovni je Ministerstvo pro místní rozvoj, které bylo zřízeno zákonem č. 272/1996 Sb., a které je též považováno za národní orgán pro koordinaci regionální politiky EU. Hlavním úkolem tohoto orgánu je především vytváření koncepce regionální politiky, vymezení problémových regionů, jež je nutné podporovat, zpracovávání metodik a návodů pro operační programy, vydávání potřebných legislativních opatření nebo také zajišťování finančních prostředků ze státního rozpočtu (Provazníková, 2015, s. 149).

Při realizaci podpory regionálního rozvoje je využíván především princip subsidiarity (tj. rozhodování ve věcech veřejných probíhá co nejlíže občanům). Při poskytování podpory se soustřeďuje stát na jedné straně na zvyšování ekonomického potenciálu zaostalejších regionů, zlepšování jejich konkurenceschopnosti a na straně druhé na snižování neadekvátních rozdílů v hospodářském a sociálním rozvoji regionů (Wokoun, 2008, s. 405).

2) Regiony soudržnosti

Pro potřeby regionální politiky využívá Evropská unie pro všechny členské státy systém regionálního členění NUTS, v rámci něhož jsou státy děleny do tří úrovní těchto statistických jednotek. Základními úrovněmi v České republice jsou:

- Česká republika (stát) – NUTS 0
- území celé ČR – NUTS I
- regiony soudržnosti – NUTS II
- kraje – NUTS III

Regiony soudržnosti byly zřízeny zejména pro účely spojené s koordinací a následnou realizací hospodářské a sociální soudržnosti a také pro potřeby efektivnějšího získávání peněžních prostředků ze strukturálních fondů EU (DotaceEU, 2023).

3) Kraj

Kraje, též označované jako vyšší územně samosprávné celky nebo také jednotky NUTS III, byly vytvořeny v roce 2000 na základě ústavního zákona o vytvoření vyšších územních samosprávných celků. V oblasti regionální politiky České republiky představují základní stavební jednotku, která je zaměřena především na tvorbu a samotnou realizaci regionálního rozvoje na našem území. Krajské orgány společně s ústředními úřady státní správy vzájemně spolupracují a koordinují obecní zájmy týkající se regionálního rozvoje.

Mezi úkoly, jež vykonává kraj prostřednictvím regionálního rozvoje, patří zejména: koordinace rozvoje kraje a rozvoj odvětví spadajících do jejich samostatné působnosti, plánování vnitřní rozvojové politiky krajů, zpracování a naplňování rozvojových programů anebo určování priorit regionálního rozvoje a ovlivňování vývoje regionálních nerovností na území kraje (Postránecký, 2010, s. 13).

4) Obec

Obce jsou základním územním samosprávným společenstvím občanů, které nejčastěji realizují projekty na podporu regionálního rozvoje. Důležitou roli zde hrají různé formy meziobecní spolupráce a místní akční skupiny, které jsou tvořeny zástupci veřejné správy, podnikateli a občany (Strategie regionálního rozvoje ČR 2014–2020, 2013). Právě místní akční skupiny (MAS) jsou velice důležitým aktérem RP, který pracuje na základě metody zvané LEADER (zapojení místních aktérů do plánování a rozhodování) na rozvoji a obnově venkovských oblastí a jejich zemědělství (Pavlík, 2014, s. 107).

5) Ostatní aktéři

Kromě čtyř výše vyjmenovaných lze zařadit mezi aktéry též rozvojové agentury s národní anebo regionální působností. Jedná se například o:

- **CzechInvest** – agentura zabývající se podporou podnikání a investic, jejím cílem je především zvyšování konkurenceschopnosti české ekonomiky prostřednictvím podpory přímých zahraničních investic a realizace rozvojových programů, jež jsou zaměřeny na lidské zdroje a podnikatelské prostředí v ČR,
- **CzechTrade** – podporuje české, firmy, které podnikají na zahraničních trzích, nebo
- **regionální rozvojové agentury** – poskytují především poradenské služby v jednotlivých krajích (Jáč, 2010, s. 44).

3 NÁSTROJE ROZVOJE REGIONŮ

Nástroje rozvoje regionů jsou zpravidla odvozovány dle cílů, které si při realizaci vlastní regionální politiky daný stát stanoví. Tyto cíle by měly být zaměřeny především na identifikaci a samotné řešení regionálních problémů. Stát se snaží pomocí regionální politiky dosáhnout například snížení podstatných meziregionálních nerovností v míře nezaměstnanosti, rozdílů v průměrných příjmech obyvatel či vyrovnání, nebo alespoň přiblížení úrovně hrubého domácího produktu v regionech. V národních regionálních strategiích jsou též často definovány cíle, jež by měly podpořit podnikatelské aktivity, vylepšit technickou vybavenost regionů či podpořit bytovou výstavbu na území regionu (Macháček, Toth, Wokoun, 2011, s. 182).

Při vymezení cílů by jednotlivé státy neměly zapomínat také na to, že by každý z nich měl být tzv. „SMART“, což by mělo napomoci s jejich naplněním. Tato zkratka v sobě skrývá pět následujících důležitých faktorů:

- **Specific** – konkrétní
- **Measurable** – měřitelné
- **Acceptable** – akceptovatelné (musí souhlasit všichni dotčení aktéři)
- **Relevant** – smysluplné
- **Timed** – časově vymezené (Jaroslavhuss.cz, 2023).

Z výše definovaných cílů pak lze odvodit nástroje, které by měly napomoci s jejich dosažením. Nástroje rozvoje regionu, které je možné taky označit jako nástroje regionální politiky, jsou zaměřeny zejména na přilákání podnikatelských aktivit, s čímž souvisí také přilákání kapitálu a zahraničních investic, na stimulaci využití vlastního potenciálu nebo také na dosídlení či vyrovnání obyvatelstva v regionu (Macháček, Toth, Wokoun, 2011, s. 183).

Během let bylo mnoho autory definováno velké množství nástrojů, dle Šilhánkové (2007) je však jedním z nevýznamnějších nástrojů plánování. Před samotným procesem plánování je velice důležité uvědomit si příležitosti a hrozby, které by mohly plán v budoucnu ohrozit. Druhým krokem je stanovení cílů, které definují očekávané výsledky, kterých by chtěl zadavatel dosáhnout, následuje vytyčení a výběr alternativ k realizaci daného cíle a posledním krokem je příprava a zpracování jednotlivých plánů.

V případě plánování na národní, krajské, regionální, ale i obecní úrovni lze hovořit o **strategickém a územním plánování**, které je také možné označit jako koncepční nástroje,

a **ekonomickém plánování**, do něhož lze zařadit makroekonomické a mikroekonomické nástroje (Šilhánková, 2007, s. 58).

Kromě výše zmíněných lze dle zahraničních zdrojů definovat také ostatní nástroje rozvoje, jež jsou běžně využívány v zahraničí při tvorbě rozvojových plánů na všech úrovních (Macháček, Toth, Wokoun, 2011, s. 153).

3.1 Makroekonomické nástroje

Makroekonomické nástroje rozvoje regionů jsou souborem opatření a politik, které by měly podporovat ekonomický rozvoj a zlepšovat podmínky v konkrétních regionech. Tyto nástroje jsou obvykle implementovány na úrovni státu a zahrnují především fiskální politiku, monetární politiku a protekcionismus. Využívání těchto politik je však omežováno dalšími národohospodářskými cíli, jako je udržování inflace na optimální úrovni, vyrovnaností platební bilance či udržování míry nezaměstnanosti na požadované úrovni (Wokoun, 2008, s. 35).

3.1.1 Fiskální politika

Fiskální politika, která je též označována jako rozpočtová politika státu, je jedním z důležitých nástrojů hospodářské politiky, který má za úkol ovlivňování ekonomiky pomocí veřejných financí, tedy prostřednictvím státních příjmů a výdajů. Na příjmové straně lze hovořit o daňovém systému, který napomáhá snižovat meziregionální rozdíly formou progresivního zdanění, díky čemuž přispívají nejvyspělejší regiony do státního rozpočtu výrazně více než zaostalejší regiony. Na straně druhé, tedy na straně výdajů, pak stát zvyšuje příjmy v zaostalejších regionech prostřednictvím sociální podpory, a to zejména podpory v nezaměstnanosti či financování rekvalifikačních programů. Využití nástrojů fiskální politiky má však různé dopady na jednotlivé regiony, a ne vždy lze hovořit o pozitivních výsledcích. Například zavedení progresivního zdanění může vést k demotivaci prosperujících oblastí a zároveň může dojít kvůli zvýšeným daňovým sazbám i k přidušení ekonomické aktivity. Z tohoto důvodu je vhodnější realizovat v rámci daňového systému pomoc problémovým regionům ve formě daňových úlev (Blažek, 1993, s. 135).

3.1.2 Monetární politika

Monetární politika je souhrn opatření a rozhodnutí, které provádí centrální banka s cílem ovlivnit množství peněz v ekonomice. Její aplikace při řešení regionálních disparit je přísně omezena, neboť má negativní vliv na vývoj inflace. Proto jsou nástroje monetární politiky řešeny v současné době formou tržní nabídky, což v praxi znamená především ulehčení přístupu k úvěrům v zaostalejších regionech pomocí úpravy výše úrokové míry nebo i lhůt

splatnosti. Vliv této politiky na regionální politiku není zcela jasný, neboť velká část peněžních prostředků získaných touto cestou plyne do ostatních regionů prostřednictvím meziregionálních vazeb. K účinnější a reálnější podpoře ze strany státu pak dochází v případě projektů, na jejichž realizaci se stát podílí, například poskytnutím významné dotace nebo je realizace tohoto projektu prioritou vlády (Turečková, 2020, s. 44).

3.1.3 Protekcionismus

Třetím typem makroekonomického nástroje rozvoje regionů je protekcionismus, který prosazuje státní omezování dovozu prostřednictvím dovozních kvót a cel. Opatření jsou zaměřena zejména na ovlivňování dovozu zahraničních výrobků a služeb, avšak jejich regionální význam je značný. V praxi jsou dovozní kvóty a cla uvaleny na produkty, k jejichž výrobě dochází i na území zaostalejších regionů, s cílem orientovat poptávku na domácí nikoli zahraniční produkci a tím podpořit ekonomickou situaci upadajícího regionu. Tyto nástroje bývají zpravidla časově omezeny na co nejkratší dobu, během níž mají firmy příležitost obnovit konkurenceschopnost svých výrobků. Pokud by bylo dříve uvedené řešení nereálné, měly by podniky využít toto časové období na rekvalifikaci pracovníků či změnu výrobní strategie (Wokoun, Mates, Kadeřábková, 2011, s. 101).

3.2 Mikroekonomické nástroje

Mikroekonomické nástroje ovlivňují ekonomické subjekty především v oblasti rozhodování o jejich prostorové lokalizaci. Z hlediska subjektu, na které se tyto nástroje orientují, je lze rozčlenit do dvou následujících skupin:

- realokace pracovních sil,
- realokace kapitálu.

Výše uvedené nástroje bývají často založeny na principu předem určených peněžních dotací, které podporují určité chování ekonomických subjektů. V případě, že jsou tyto peněžní dotace čerpány z účelových fondů, tedy ze státního rozpočtu, jedná se o makroekonomický nástroj (konkrétně o opatření fiskální politiky), pokud jsou však ekonomické subjekty podporovány ze strany municipalit, jedná se o mikroekonomický nástroj, jež si klade za cíl dosažení rovnováhy na regionálních trzích výrobních faktorů (Stejskal, Kovárník, 2009, s. 86).

3.2.1 Nástroje realokace pracovních sil

Aby bylo možné aplikovat příslušné nástroje, je třeba odpovědět nejprve na otázku, zda chce opravdu daná municipalita podporovat emigraci z upadajících regionů, neboť dochází díky

odlivu obyvatelstva k ještě hlubší depresi (snižuje se např. poptávka po statcích a službách). Z tohoto důvodu bývají nástroje zaměřeny spíše na přilákání kapitálu do zaostalejších regionů a na tvorbu nových pracovních míst v těchto regionech. Pokud i přes výše uvedené bude nutné podpořit emigraci z regionů, zaměří se pomoc zejména na částečnou úhradu nákladů, které jsou spojené s emigrací.

Mezi konkrétní nástroje realokace pracovních sil patří:

- úplná nebo částečná úhrada nákladů spojených se stěhováním, přepravou osob nebo majetku,
- odkup nemovitostí, jejichž cena bude díky neatraktivnosti území přijatelná pro obec i obyvatelstvo,
- podpora při nákupu nové nemovitosti (Wokoun, Mates, Kadeřábková, 2011, s. 103).

Dle Stejskala a Kovárníka (2009) není aplikace výše zmíněných prostředků vůbec jednoduchá, neboť se lidé rozhodují o migraci především podle hodnocení cílových lokalit či nabízených služeb (např. zdravotnické, kulturní či sportovní služby) ne dle poskytované dotace, proto může docházet k neefektivnímu vynakládání veřejných prostředků s minimálním nebo dokonce nulovým dopadem.

3.2.2 Nástroje realokace kapitálu

Realokace kapitálu je hojně využívaný způsob, jak pozitivně ovlivnit tvorbu nových pracovních příležitostí pomocí rozšíření v již existujících firmách nebo prostřednictvím výstavby zcela nových podniků, které vznikají díky investicím domácích či zahraničních investorů. Stát se snaží nalákat zahraniční investory především v rámci podpory **přímých zahraničních investic**, která je realizována hned několika způsoby. Mezi nejčastější formy patří systém investičních pobídek, zvýhodněné půjčky, daňová zvýhodnění či subvence, které jsou nabízeny pověřenými státními institucemi. Na nižší, tedy regionální úrovni, poskytují obce i kraje zdánlivě menší, přesto však zásadnější podporu ve formě nabídek průmyslových zón a ploch, které zahrnují také infrastrukturu a nemovitosti k podnikání (Turečková, 2020, s. 46).

Přímé zahraniční investice (PZI) jsou spjaty s mezinárodními investičními aktivitami a se vznikem a rozvojem nadnárodních společností. Jedná se o investice zahraničních investorů kteří vkládají své peněžní prostředky do již existujících či nově vybudovaných podniků v hostitelských zemích, s cílem získat v nich co největší pravomoci, které jim umožní aktivní a dlouhodobé realizování jejich podnikatelských aktivit. Tyto investice by měly zajistit

investorům alespoň desetiprocentní podíl na základním kapitálu společnosti nebo nejméně desetiprocentní podíl na hlasovacích právech. Nejčastěji lze PZI členit dle způsobu vstupu na investice na „zelené louce“, „na hnědé louce“ a kapitálový vstup do stávajících firem.

- **Investice „na zelené louce“** představují výstavbu nových podniků. Výhodou této formy je realizace projektu zcela dle představ daného investora. Zároveň s sebou však nese určité nevýhody, a to v podobě nákladů na výstavbu, nákup strojů, zařízení a nábor nových pracovníků včetně jejich zaškolení.
- **Investice „na hnědé louce“** znamená získání existující firmy, která je následně přestavěna pro nové účely. Oproti první možnosti není nutné investovat do nákupu velkého množství nových strojů a zařízení, neboť si část těchto aktiv může investor ponechat. Totéž platí i o zaměstnancích, zpravidla však zůstává po přeškolení jen malá část původního personálu, část je propuštěna a nahrazena novými zaměstnanci.
- **Kapitálový vstup do stávajících firem** (tzv. fúze) představuje částečné nebo úplné převzetí existující firmy. Oproti předchozím investicím jsou v rámci této formy v podniku ponechána veškerá aktiva a zaměstnanci bez nutnosti provedení významných změn (Blažek, Šafrová Drásilová, 2013, s. 15).

3.3 Průmyslové zóny

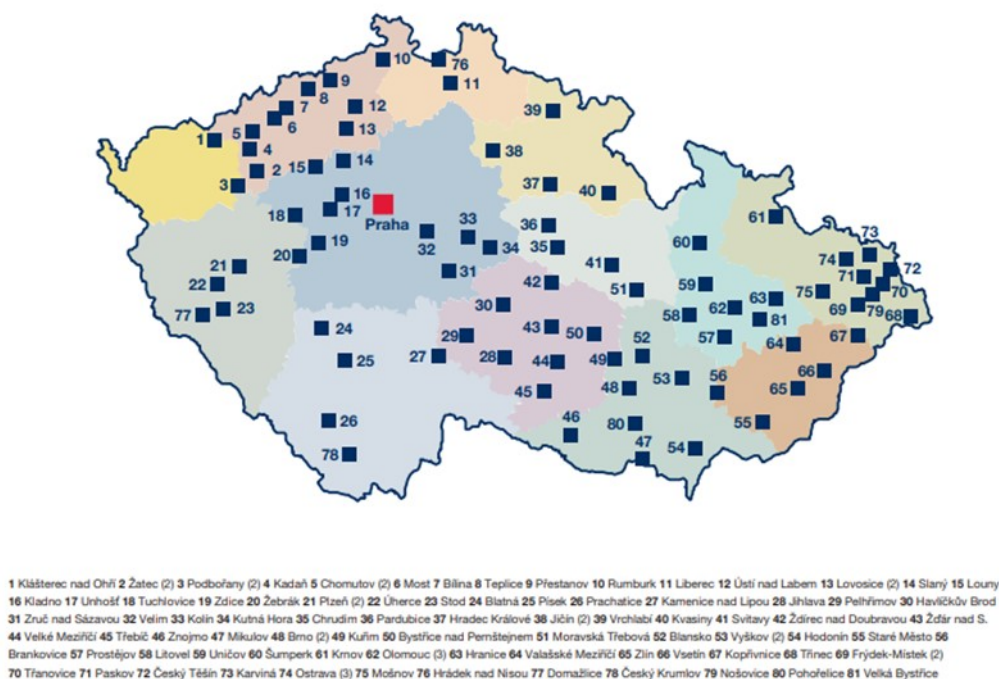
Mezi významné nástroje regionální politiky, které začaly být v České republice ve větší míře využívány až na konci 20. století, lze zařadit také výstavby průmyslových zón, jež jsou obecně definovány jako soubory objektů, které jsou vhodné pro lehkou, hygienicky nezávadnou výrobu, zároveň mají účelně řešenou dopravní infrastrukturu a mezi jednotlivými objekty se nachází velký podíl zeleně. Klíčovým podnětem pro budování průmyslových areálů v České republice byla snaha o řešení ekonomických problémů, které se začaly projevovat v průběhu 90. let. Právě stavba samotné průmyslové zóny může znamenat pro danou oblast nejen velký ekonomický přínos v podobě nově vytvořených pracovních míst, která jsou důležitá zejména v regionech s vysokou mírou nezaměstnanosti, ale dále dochází také ke zlepšení životní úrovně obyvatel, k rozvoji infrastruktury či k přilákání zahraničních investic do regionu (Prumyslove-zony.cz, 2024).

Kromě podpory nově vytvořených zón (tzv. na „zelené louce“) je pozornost zaměřena také na revitalizaci tradičních průmyslových areálů (tzv. brownfieldů) a jejich proměnu v moderní střediska lehkého průmyslu a služeb. Výhodou této revitalizace je především

napojení na již existující infrastrukturu a dobře nastavená dopravní obslužnost, včetně dopravy zaměstnanců, nevýhodou poté nemožnost dalšího rozšíření stávající zóny či nutnost respektování technických a urbanistických požadavků (Wokoun, 2008, s. 315).

Česká republika investovala od roku 1998 do roku 2005 v rámci Programu na podporu rozvoje průmyslových zón, který byl založen právě s cílem podporovat rozvoj podnikání a investic v ČR, prostřednictvím agentury CzechInvest do výstavby 103 průmyslových zón s celkovou rozlohou 3129 hektarů téměř 9 miliard korun. V roce 2006 došlo ke schválení nového Programu na podporu podnikatelských nemovitostí a infrastruktury, jehož cílem bylo podpořit vznik a následný rozvoj podnikatelských nemovitostí (Prumyslove-zony.cz, 2024).

V současné době je na podporu průmyslových zón zaměřen Program na podporu podnikatelských průmyslových parků Smart Parks for the Future, jehož cílem je rozvoj stávajících průmyslových zón (zkvalitnění infrastruktury či snížení negativních klimatických dopadů), regenerace brownfields a tvorba podnikatelských parků s menší rozlohou tam, kde je jejich výstavba celospolečensky významná (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2023).

Obrázek 1 Přehled průmyslových zón podpořených v letech 1998-2005

Zdroj: CzechInvest, 2005

3.4 Ostatní nástroje rozvoje regionů

Jak už bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, mimo ekonomické a koncepční nástroje, kterými se zabýval předchozí text, jsou rozlišovány i ostatní nástroje rozvoje regionů, které jsou zpracovávány především podle zahraniční literatury.

Dle zahraničních zdrojů se do této kategorie nástrojů řadí infrastrukturální opatření, finanční podněty, informace a poradenství, restriktivní opatření a regionální rozvojové agentury. Všechny tyto nástroje jsou v zahraničí běžně využívány na národní úrovni (Macháček, Toth, Wokoun, 2011, s. 153).

Finanční podněty zahrnují příspěvky, daňová zvýhodnění nebo také zvýhodněné úvěry, které se snaží povzbudit firmy, aby lokalizovaly svůj kapitál, respektive investice, v problémových regionech. Tyto nástroje bývaly v minulosti nejvýznamnějšími nástroji rozvoje regionů, využívali je a využívají ve všech rozvinutějších zemích. V 80. letech 20. století začala být tato opatření však kritizována a postupně i méně využívána. V posledních letech naopak roste význam inovačních podnětů, které jsou zacíleny na zavádění nových technologií nebo také na podporu kooperačních a inovačních projektů při zakládání nových podniků.

Infrastrukturální opatření jsou v zahraničí jedním z nejpoužívanějších nástrojů, kterými se státy snaží bojovat proti regionálním problémům. Tato opatření jsou typická především pro zaostalejší země, ale i regiony a zahrnují zejména vybudování vodovodních a energetických sítí, dopravních cest a telekomunikační infrastruktury. V posledních letech se v rámci infrastrukturálních opatření rozvinula i podpora infrastrukturálních zařízení, která zahrnují podporu výzkumu, výstavbu bytů, škol a jiných vzdělávacích zařízení, včetně sociálních a kulturních.

Oproti finančním podnětům, které jsou zaměřeny na konkrétní cílové skupiny, jsou infrastrukturální opatření směřována na všeobecné zlepšování kvality v problémových regionech. I přesto, že jsou zaměřeny všeobecně, jsou tyto nástroje spolehlivější a dlouhodobější než finanční podněty, neboť se předpokládá dlouhodobé využívání takto vytvořené infrastruktury (Yuill, Wislade, 2001, s. 16).

Informace a poradenství patří do tzv. „měkkých“ nástrojů a z hlediska intervence jsou nejméně intenzivní, neboť je jejich působení závislé na znalostech a hodnotových postojích daných aktérů, kteří rozhodují, zda tato opatření využijí, či nikoliv. V praxi se lze setkat především s různými propagačními materiály, jejichž úkolem je informovat o kvalitách jednotlivých míst vhodných pro podnikání, s technologickým poradenstvím, které poskytuje

firmám přehled výhod a nevýhod zavádění nových technologií a se speciálním poradenstvím, které je zaměřeno na nové podnikatele (Ježek a kol., 2014, s. 33).

Restriktivní opatření jsou pak na rozdíl od předchozích případů „tvrdými“ nástroji, které schvalují určité chování aktérů, a naopak některá jednání mohou zakazovat. V praxi může být například pomocí těchto nástrojů omezována či dokonce úplně zakázána výstavba bytů a zakládání nových podniků v oblastech, které jsou ekologicky či jinak nadměrně zatěžovány. Restriktivní opatření může hrát také důležitou roli při výstavbě nových průmyslových hal a podniků, neboť je zavádění výrobních technologií silně ovlivňováno legislativou např. ve formě stavebního zákona nebo zákona o životním prostředí (Yuill, Wislade, 2001, s. 17).

Regionální rozvojová agentura (RRA) je organizace, jež je zaměřena na podporu a koordinaci rozvoje určitého regionu. Hlavním cílem je zejména posílení hospodářského, sociálního a environmentálního rozvoje v daném regionu. RRA jsou často vytvářeny na úrovních měst a krajů. Například Regionální rozvojová agentura jižní Moravy si klade za cíl podporu udržitelného rozvoje regionu a jeho růstu prostřednictvím realizace rozvojových projektů či projektů přeshraniční spolupráce (Regionální rozvojová agentura jižní Moravy, 2024).

Tabulka 5 Ostatní nástroje rozvoje regionů

Adresáti	Typ opatření			
	infrastruktura	finanční podněty	informace a poradenství	restriktivní opatření
Podniky	výstavba sítí (dopravních, inženýrských), vzdělání, výzkum	investiční pobídky, zvýhodněné úvěry, daňová zvýhodnění	informace o jednotlivých místech, technologické a speciální poradenství	vydávání omezení nebo úplných zákazů, regulace nových technologií
Obyvatelé	výstavba bytů, vzdělávacích a sociálních zařízení	příspěvky na vzdělání, přestěhování se	informace o nových pracovních místech, nabídka vzdělávání	-
Obce a instituce	budování infrastruktury v obcích	příspěvky na komunální a regionální rozvojové projekty	poradenství pro obce a regionální instituce	koordinace činnosti obcí a regionálních institucí

Zdroj: zpracováno dle (Ježek a kol., 2014, s. 34)

3.5 Koncepční nástroje

V rámci koncepčních nástrojů jsou jednotlivými aktéry vypracovávány koncepční (strategické) dokumenty, v nichž jsou stanoveny cíle a také kroky, pomocí nichž se snaží aktéři v určitém časovém horizontu jednotlivých cílů dosáhnout. Mezi nejdůležitější koncepční nástroje, které jsou využívány při tvorbě plánů rozvoje regionu patří **strategické** a **územní** plánování (Šilhánková, 2007, s. 58).

3.5.1 Strategické plánování

Podle Maiera (2012) nelze nalézt definici strategického plánování v žádném českém legislativním předpisu, avšak sám autor charakterizuje tento pojem jako činnost, jež je zaměřena na stanovení dlouhodobých cílů a priorit regionu, které by měly vést k pozitivním změnám na daném území, zároveň určuje klíčové kroky a opatření k dosažení takových cílů.

Jedná se o postup, v rámci něhož je vytvářen určitý záměr o tom, čím se chce daná organizace zabývat, co bude rozvíjet a čeho chce na konci celého procesu dosáhnout. Samotné strategické plánování může být aplikováno na různé úrovně a typy organizací, včetně firem, neziskových organizací, vládních institucí, ale i měst a regionů. V oblasti veřejného sektoru je však strategické plánování vnímáno jako velmi složitý proces, neboť zde na rozdíl od běžné organizace dochází často ke střetu odlišných názorů a zájmů, které mohou vést až k problémům při vytváření strategického plánu (Krbová, 2016, s. 28).

Při strategickém plánování je velmi důležité zapojení občanů, ale i dalších zainteresovaných stran do celého procesu. Dle zapojení jednotlivých stran lze definovat tři základní přístupy:

- 1) **Expertní přístup** – zpracován experty ve spolupráci s vedením organizace,
- 2) **Komunitní přístup** – zapojení občanů a dalších zainteresovaných stran,
- 3) **Kombinace přístupů** – hojně využíváno v praxi (Půček, Koppitz, 2012, s. 175).

Hlavním dokumentem strategického plánování je **strategický plán**, který by se měl kromě úvodu a závěru skládat také z analytické a návrhové části. Při tvorbě strategického plánu je možné využít celou řadu modelů, které se liší výběrem různých nástrojů, ale i hierarchií jednotlivých kroků, kdy se může plán zaměřit nejprve například na definici strategických oblastí, nebo na určení cílů včetně způsobu dosahování, nebo na výběr scénáře budoucího vývoje včetně způsobu jeho realizace (Krbová, 2016, s. 28).

Ač není strategický plán definován v žádném zákoně, je třeba, aby splňoval určitá zásadní kritéria, mezi něž patří:

- **dlouhodobost** – strategický plán by měl být dlouhodobým koncepčním dokumentem, který je sestavován na delší období, často na 4 roky (shoduje se s volebním obdobím), po vstupu do EU je často využíván 6letý model, 15letý model není vhodný pro tvorbu strategie pro obce a mikroregiony,
- **selektivnost** – je třeba vymezit pouze určité prioritní kroky a problémy, které budou v rámci plánu řešeny, nelze, aby daný dokument řešil veškeré problémy v daném území,
- **provázanost** – je jedním z významných kritérií, neboť je důležité, aby byly jednotlivé kroky vždy hodnoceny na základě vnitřní provázanosti, řada zásahů prováděných na území regionů má dopad i na okolní regiony, proto je nutné konzultovat opatření i s těmito zasaženými stranami,
- **systematičnost** – nelze zanedbávat nebo zcela vyřadit některá odvětví z hodnocení, neboť by měl každý strategický plán uspořádaně mapovat všechna důležitá odvětví, která mohou působit na budoucí rozvoj daného území,
- **soustavnost** – kritérium, které bývá opomíjeno v oblasti veřejné správy, je potřebné se k danému plánu neustále vracet a upravovat ho dle současné situace aniž by došlo ke změně základního strategického směru,
- **otevřenost** – může znamenat jednak volný přístup dokumentu veřejnosti, jejich kritice, ale také otevřenost vůči novým změnám ve strategickém plánu
- **realnost** – třeba stanovit reálné a dosažitelné cíle (Perlín, Bičík, 2006, s. 15).

S neexistencí jednotné definice v zákoně souvisí také fakt, že nelze vynutit vytvoření strategického plánu zákonem, což v praxi znamená, že na rozdíl od územního plánu nemusí být strategický plán regionem ani jiným aktérem vůbec vytvořen. V případě, že bude rozhodnuto o vytvoření strategického plánu, je pouze na zadavateli a zpracovateli, jakým způsobem daný dokument vytvoří a dle jakých pravidel budou postupovat a zároveň nemůže být strategický plán vymahatelný, neboť je jeho plnění v podstatě dobrovolné (Šilhánková, 2007, s. 72).

3.5.2 Územní plánování

Jak už bylo zmíněno výše, územní plánování je na rozdíl od strategického upraveno v českém právním předpisu, a to v zákoně č. 283/2021 Sb., stavební zákon, který obsahuje

působnost, cíle, metody a nástroje územního plánování a je vytvářeno na všech územních úrovních, tedy na národní, regionální i místní (zákon č. 283/2021 Sb.).

Územní plánování je činnost, v rámci níž je orgány veřejné správy rozhodováno o využití jednotlivých území daného regionu. Prostřednictvím územního plánování by měl stát společně s obcemi a kraji zajistit, aby docházelo k efektivnímu a udržitelnému rozvoji našeho území. Při tvorbě územních dokumentací by se proto kromě hospodářských a sociálních potřeb mělo přihlížet také k ochraně přírody a dalších zájmů (Maier, 2012, s. 44).

Stavební zákon (zákon č. 283/2021 Sb.) stanovuje cíle územního plánování, mezi něž patří například:

- (1) Soustavné a komplexní řešení funkčního využití území, stanovování zásad prostorového uspořádání a vytváření předpokladů pro udržitelný rozvoj, který spočívá ve vyváženém vztahu příznivého životního prostředí, hospodářského rozvoje a soudržnosti obyvatel.
- (2) Zajištění předpokladů pro udržitelný rozvoj území, s čímž souvisí také vyhodnocování potenciálu rozvoje území a předpovědi jeho dalšího vývoje.
- (3) Zvyšování kvality vystavěného prostředí sídel, rozvíjení jejich identity a vytváření funkčního a harmonického prostředí pro klidný život jejich obyvatel.
- (4) Chránit a rozvíjet přírodní, kulturní a civilizační hodnoty území, důraz musí být kladen také na urbanistické, architektonické a archeologické dědictví. Územní plánování musí ochraňovat nezastavěná území a zároveň musí stanovovat podmínky pro hospodárné využití zastavěného území.

Výstupem územního plánování jsou nástroje územního plánování, které se liší dle úrovně, ve které byly vydány. Mezi těmito nástroji je hierarchický vztah, neboť nástroj vyšší úrovně, který reguluje větší území, je závazný pro nástroje nižších úrovní (Frank Bold, 2013).

Tabulka 6 Nástroje územního plánování

Úroveň	Nástroj územního plánování
Celá ČR	Politika územního rozvoje
	Územní rozvojový plán
Kraj	Zásady územního rozvoje
Obec	Územní plán
	Regulační plán

Zpracováno dle (Frank Bold, 2013)

Politika územního rozvoje je primárním strategickým dokumentem, jež je vytvářen Ministerstvem pro místní rozvoj pro plánování udržitelného rozvoje na území celé České republiky, stanovuje úkoly, strategii a podmínky pro naplnění daných úkolů. Rovněž jsou zde definovány oblasti, jež mají zvýšené požadavky na změny prováděné v území. Politika územního rozvoje je nástrojem na nejvyšší úrovni, proto je závazná při vytváření zásad územního rozvoje, pro územní plán a regulační plán (Maier, 2012, s. 51)

Územní rozvojový plán je také vytvářen pro celé území České republiky a navazuje na výše zmíněnou politiku územního rozvoje, kterou více přibližuje a podrobněji upravuje. ÚRP obsahuje textovou část, v níž jsou vymezovány plochy a koridory s mezinárodním a republikovým významem, a grafickou část, jež představuje výkresy ploch a koridorů (Ústav územního rozvoje, 2023).

Zásady územního rozvoje jsou vytvářeny na úrovni krajů v souladu s politikou územního rozvoje. Obsahem jsou především základní požadavky na účelné a hospodárné využívání a uspořádání území kraje, včetně vymezení ploch a koridorů, které mají nadmístní význam. Zásady územního rozvoje vytváří daný krajský úřad prostřednictvím přenesené působnosti, své návrhy pak předkládá zastupitelstvu kraje, které rozhoduje o pořízení tohoto dokumentu, schvaluje návrhy a také vydává samotné zásady územního rozvoje (zákon č. 283/2021 Sb.).

Územní plán je základním koncepčním dokumentem na úrovni obce, který upravuje rozvoj území obce, jeho využití, prostorové uspořádání a návrh rozložení veřejné infrastruktury. Tento koncepční dokument musí být zpracován v souladu se zásadami územního rozvoje a s politikou územního rozvoje. Územní plán zpravidla vytváří obce s rozšířenou působností, zastupitelstvo obce pak rozhoduje o přijetí či nepřijetí daného územního plánu (Šilhánková, 2007, s. 100).

Regulační plán představuje detailnější koncepční dokument, který se zpracovává jen pro vybrané území obce či regionu, nikoliv pro celá území. Jeho obsah je oproti předchozím dokumentům podrobnější a je vhodné ho vydávat zejména pro území, na nichž se předpokládají výraznější stavební aktivity. Prostřednictvím tohoto plánu se určí konkrétní podmínky pro využití jednotlivých pozemků, prostorové uspořádání staveb a výstavbu navazující infrastruktury (Maier, 2012, s. 60).

4 ANALÝZA A VYHODNOCENÍ DOPADŮ INVESTIC PODPOŘENÝCH AGENTUROU CZECHINVEST

4.1 Cíl a metodika výzkumu

Cílem diplomové práce je vyhodnocení regionálních dopadů vybraných investic podpořených v minulých desetiletích agenturou CzechInvest.

Na základě teoretické části práce a pro naplnění jejího cíle byly stanoveny následující výzkumné otázky:

VO₁: Jsou systematicky sledovány dopady a přínosy investic podpořených agenturou CzechInvest do regionů?

VO₂: Je možné identifikovat přínosy jednotlivých průmyslových zón pro region?

VO₃: Jakým způsobem ovlivnily investice do průmyslových zón pozici vybraných regionů v systému osídlení?

Pro zodpovězení uvedených výzkumných otázek byly dle Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+ vybrány správní obvody obcí s rozšířenou působností nacházející se v Pardubickém kraji, jež jsou v současné době řazeny ve výše uvedeném národním strategickém dokumentu mezi hospodářsky a sociálně ohrožená území. V Pardubickém kraji patří do této kategorie ORP Moravská Třebová, Česká Třebová, Svitavy a Králíky.

Ve spolupráci s Mgr. Miroslavem Smejkalem, vedoucím oddělení regionálního rozvoje Pardubického kraje a Ing. Tomášem Vlasákem, ředitelem regionální kanceláře CzechInvest pro Pardubický kraj byly vybrány ORP Moravská Třebová a ORP Svitavy, na jejichž území se nachází průmyslové zóny, jež byly podpořeny v minulosti agenturou CzechInvest prostřednictvím Programu na podporu rozvoje průmyslových zón, jehož správcem bylo Ministerstvo průmyslu a obchodu.

Primárními zdroji pro získávání potřebných informací byly zejména statistiky ČSÚ a výsledků Sčítání lidu, domů a bytů, dále webové stránky Pardubického kraje, Strategie rozvoje Pardubického kraje 2021 – 2027 a rozhovory s vybranými zaměstnanci jednotlivých městských úřadů včetně rozhovoru s Ing. Miroslavem Netolickým, bývalým manažerem průmyslové zóny v Moravské Třebové.

Mezi další zdroje, jež byly při psaní praktické části využívány, patří webové stránky agentury CzechInvest, na nichž byla čerpána data týkající se především investičních pobídek, které agentura zrealizovala v posledních 20 letech na území Pardubického kraje a také webové

stránky Moravské Třebové a Svitav, na nichž byly čerpány údaje o jednotlivých průmyslových zónách.

Pro získání dat týkajících se počtu zaměstnanců v průmyslové zóně a vývoje průměrné hrubé měsíční mzdy byly zdrojem stránky Justice.cz, na nichž jsou v rámci veřejného rejstříku dostupné výroční zprávy všech firem v České republice. Z výročních zpráv byly poté získávány údaje o počtu zaměstnanců v jednotlivých firmách nacházejících se ve vybraných průmyslových zónách a také o vynaložených mzdových nákladech, jež jsou uvedeny ve Výkazu zisku a ztrát. Z těchto dat byly poté vypočítávány průměrné hrubé měsíční mzdy ve vybraných

firmách, a to pomocí vzorce:
$$\frac{\frac{\text{mzdové náklady}}{12 \text{ měsíci}}}{\text{přepočtený počet zaměstnanců}}.$$

Následně byly vybrány indikátory, pomocí nichž byly analyzovány potenciální přínosy jednotlivých průmyslových zón do vybraných regionů.

4.2 Indikátory

Pro naplnění cíle této diplomové práce byly zvoleny ukazatele, jež jsou preferovány Ministerstvem pro místní rozvoj z důvodu jejich pravidelné aktualizace, a které jsou využívány ve Strategii regionálního rozvoje 2021+ pro stanovení hospodářsky a sociálně ohrožených území, zároveň jsou používány jednotlivými kraji při vymezení těchto území.

Mezi výše uvedené ukazatele patří:

- podíl nezaměstnaných osob,
- intenzita bytové výstavby (dokončené byty na 1000 obyvatel),
- index stárí,
- přirozený přírůstek a přírůstek způsobený migrací.

Dále byly vybrány indikátory, které slouží k důkladnému porozumění sociálních a ekonomických aspektů, jež jsou či mohou být ovlivňovány existencí vybraných průmyslových zón. Mezi tyto ukazatele lze zařadit:

- vývoj počtu zaměstnanců v průmyslové zóně,
- vývoj průměrné hrubé měsíční mzdy v porovnání se mzdami ve zpracovatelském průmyslu v Pardubickém kraji a České republice,
- obyvatelstvo podle ekonomické aktivity,
- obyvatelstvo dle nejvyššího dosaženého vzdělání a
- obyvatelstvo dle národnosti.

4.3 Investiční pobídky v Pardubickém kraji

Jedním ze způsobů, jak podpořit podnikatele, aby investovali do rozvoje regionu, jsou investiční pobídky, jež jsou případným žadatelům poskytovány zejména jako slevy na dani, ve výjimečných případech ve formě dotace. Investiční pobídky jsou poskytovány státem, schvalovány vládou společně s ministerstvy a realizovány agenturou pro podporu podnikání a investic CzechInvest (CzechInvest, 2024).

Následující tabulka znázorňuje investiční pobídky dle výše investic, které byly realizovány v okresech Pardubického kraje od roku 1999 do konce roku 2022:

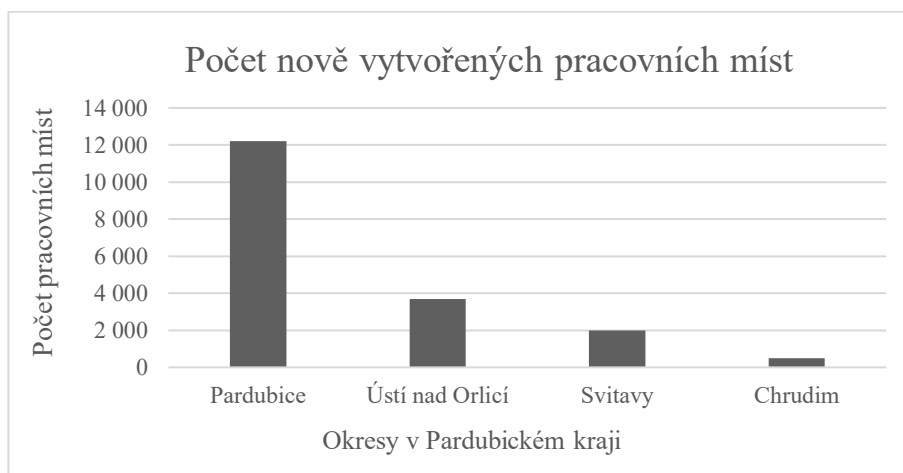
Tabulka 7 Investiční pobídky dle výše investic (mil. Kč) a okresů

okres	výše investic (v mil. Kč)
Pardubice	25 000
Ústí nad Orlicí	12 000
Svitavy	12 000
Chrudim	2 000
celkem	51 000

Zdroj: zpracováno dle (CzechInvest, 2024)

V okrese Svítavy, na jehož území se nachází i ORP Moravská Třebová a ORP Svítavy bylo v posledních 20 letech stejně jako v okrese Ústí nad Orlicí zainvestováno okolo 12 miliard Kč do 21 projektů, přičemž celkové investice v Pardubickém kraji činily přibližně 51 miliard Kč do 77 investičních projektů. Tyto investice s sebou přinesly i nabídku nových pracovních míst, kterých bylo vytvořeno na území celého Pardubického kraje přibližně 18 500.

Jak zobrazuje následující graf, nejvyšší počet nových pracovních míst vznikl v okrese Pardubice, naopak nejméně jich bylo vytvořeno v okrese Chrudim.

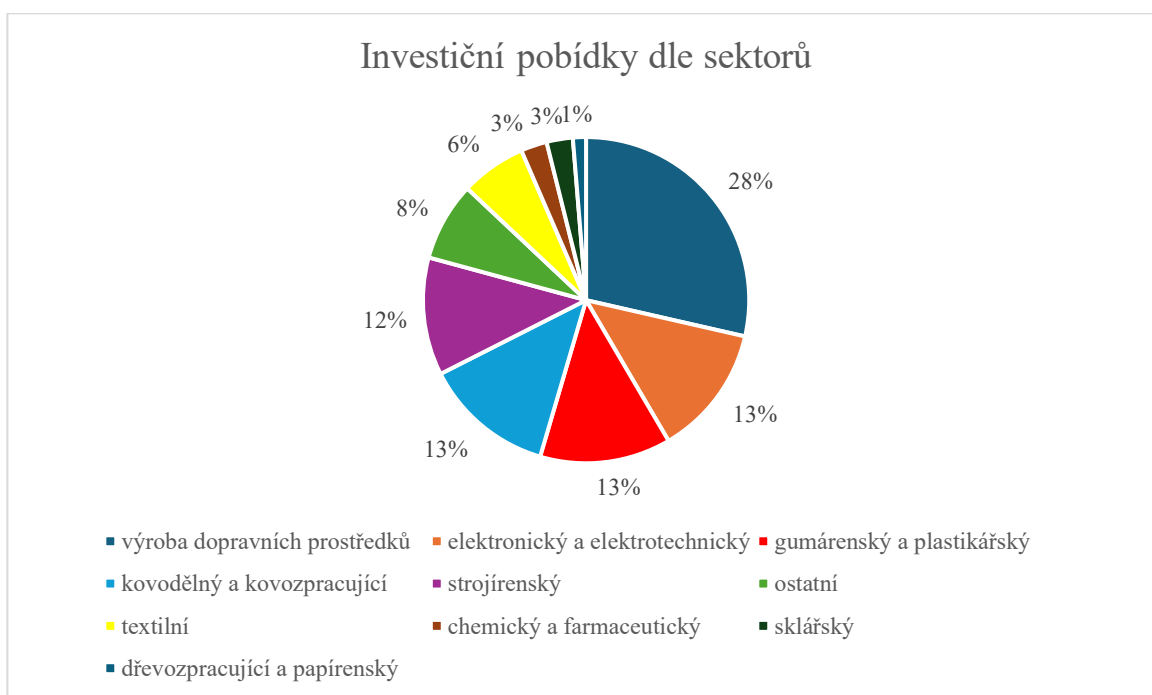
Graf 1 Počet nově vytvořených PM pomocí investičních pobídek

Zdroj: zpracováno dle (CzechInvest, 2024)

V okrese Svitavy bylo od roku 1999 vytvořeno pomocí investičních pobídek 2 000 pracovních míst, přičemž nejvíce jich vzniklo v roce 2017 ve Svitavách, kde mohl i díky investičním pobídkám vzniknout v průmyslové zóně Paprsek nový výrobní závod Schaeffler Svitavy, který by měl nabídnout v budoucnu přibližně 855 pracovních míst.

Investiční pobídky byly poskytnuty také společnostem, které se nacházejí v městské průmyslové zóně v Moravské Třebové. V roce 2006 byla poskytnuta firmě Treboplast, s. r. o., jež mohla poté nabídnout uchazečům 36 nových pracovních míst a v roce 2020 společnosti Atek, s. r. o., kde bylo následně vytvořeno 20 míst.

Nejvíce projektů podpořených v rámci investičních pobídek, bylo v oblasti výroby dopravních prostředků, elektronického průmyslu a gumárenského a kovodělného průmyslu. Následující graf znázorňuje investiční pobídky dle jednotlivých sektorů.

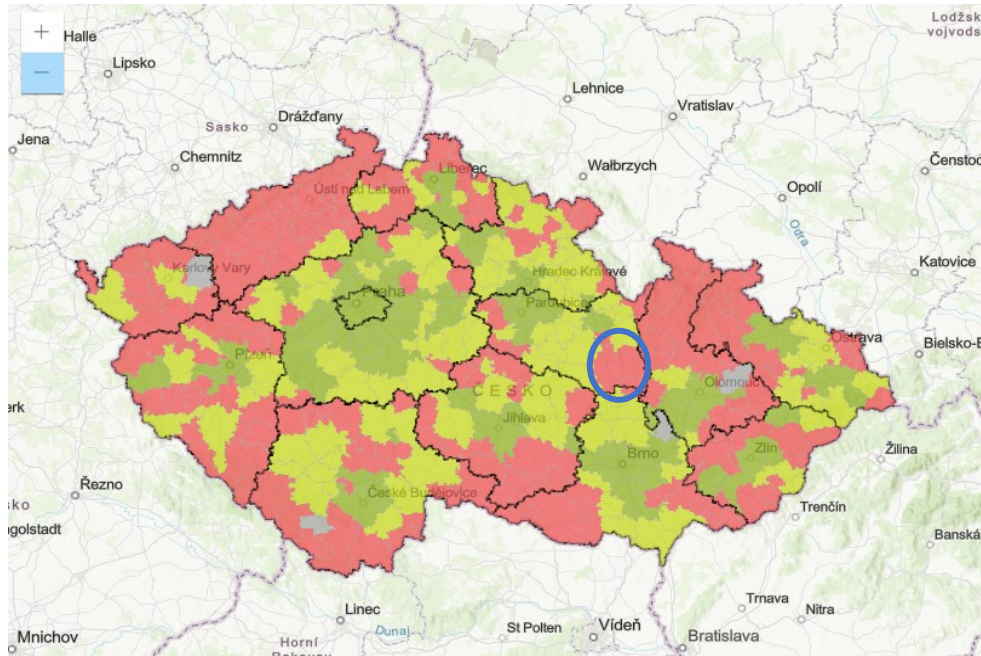
Graf 2 Investiční pobídky dle sektorů

Zdroj: zpracováno dle (CzechInvest, 2024)

Při posuzování žádostí o investiční pobídky je třeba, aby byl posouzen také dopad investičních akcí pro daný region, neboť ne každá investice je vhodná do jakékoliv oblasti. Z tohoto důvodu vytvořila agentura CzechInvest tzv. **mapu lokalizace investic**, podle níž posuzuje, zda je určitý typ investice vhodný pro dané území. Mapa České republiky je z tohoto důvodu rozdělena na tři typy území, přičemž agentura CzechInvest považuje za základní administrativní jednotku obec s pověřeným obecním úřadem.

Území se dělí na vhodná pro:

- zpracovatelský průmysl,
- zpracovatelský průmysl s vysokou technologickou náročností,
- technologické centrum, centrum strategickým služeb či strategickou investicí high-tech opravárenského centra (CzechInvest, 2024).

Obrázek 2 Mapa lokalizace investic

Zdroj: CzechInvest, 2024

Na mapě jsou do **červena** zbarveny oblasti, jež jsou vhodné pro všechny z výše uvedených typů investic. **Žluté** oblasti jsou vhodné především pro investice s vysokou technologickou náročností, tedy investice s vyšší přidanou hodnotou. **Zeleně** zbarvená území jsou poté nejrozvinutější v České republice, např. Pardubice, Hradec Králové či velká část Středočeského kraje včetně Prahy. Tyto oblasti jsou vhodné pro třetí kategorii investic (CzechInvest, 2024).

Mezi první typ území, na kterém je vhodná jakákoliv investice, patří také Svitavsko a Moravskotřebovsko (na mapě zvýrazněno modře), neboť je zde v současné době špatná ekonomická, ale i sociodemografická situace (z tohoto důvodu byly oba regiony zařazeny v rámci SRR21+ mezi hospodářsky a sociálně ohrožená území) a tedy každá z výše uvedených investic může mít pro danou oblast pozitivní přínos.

4.4 ORP Moravská Třebová

Obrázek 3 ORP Moravská Třebová

Zdroj: Český statistický úřad, 2023

Region ORP Moravská Třebová leží na jihovýchodě Pardubického kraje, východní část hraničí s Olomouckým krajem, jižní část pak s krajem Jihomoravským. Správní území je děleno na dvě spádové oblasti pověřených obecních úřadů, jejichž sídla se nachází v Moravské Třebové a Jevíčku. Díky své rozloze, která činí přibližně 41 700 ha (9,2 % území kraje) je Moravskotřebovsko druhým největším správním obvodem, který je tvořen 33 obcemi, na jejichž území žilo ke konci roku 2022 téměř 26 000 obyvatel (přibližně 5 % z celkového obyvatelstva kraje). Počet obyvatel od roku 2001 neustále klesá, a to především z důvodu vysoké úmrtnosti (druhá nejvyšší míra v kraji), záporného přirozeného přírůstku a záporného migračního salda (Český statistický úřad, 2023).

Moravskotřebovsko je řazeno mezi regiony s dlouhodobě nejhorší situací na trhu práce, neboť zde podíl nezaměstnaných osob, který v roce 2022 činil 4,75 %, převyšuje o 1,9 procentního bodu krajský průměr. Kromě špatné situace na trhu práce má ORP Moravská Třebová také velmi nízké hodnoty v rámci podílu osob s vysokoškolským vzděláním mezi patnáctiletými a staršími, přičemž dosahují druhé nejhorší úrovně v kraji po správním obvodu Králíky. Také počet dokončených bytů na tisíc obyvatel byl na tomto území v průměru za posledních 5 let třetí nejnižší (Český statistický úřad, 2023). Vzhledem ke špatným hodnotám výše uvedených indikátorů je správní obvod ORP Moravská Třebová zařazen pro období 2021 – 2027 v rámci Strategie regionálního rozvoje 2021+ mezi hospodářsky a sociálně ohrožená území (Strategie regionálního rozvoje 2021+, 2024).

4.5 Průmyslová zóna v Moravské Třebové

Městská průmyslová zóna v Moravské Třebové tvoří jednu z nejdůležitějších podnikatelských infrastruktur ve městě. Nachází se na západním okraji města a díky své strategické poloze v blízkosti rychlostní komunikace I/35 je velmi dobře dostupná pro různé logistické operace. Rozloha průmyslové zóny činí přibližně 20 ha, které jsou v současné době plně zaplněny šesti firmami, českými i zahraničními, které se specializují zejména na automobilový průmysl, strojírenskou výrobu a kovovýrobu a zaměstnávají přibližně

1000 pracovníků. Její budování započalo v roce 1998, v roce 2000 byla dokončena a následně došlo v roce 2005 k jejímu rozšíření. Primárním důvodem pro výstavbu průmyslového areálu v Moravské Třebové bylo především snížit míru nezaměstnanosti, která dosahovala na tomto území v roce 1997 až 17 %, mezi další důvody poté patřilo využití potenciálu dostupné pracovní síly, zvýšení konkurence na straně poptávky firem a dosažení vyššího ocenění zaměstnanců, čímž by docházelo ke zvýšení jejich reální kupní síly (Netolický, 2024).

Obrázek 4 Městská průmyslová zóna v Moravské Třebové
Zdroj: Český rozhlas Pardubice, 2017

Na financování výstavby se podílelo město Moravská Třebová s částkou 5,95 milionů Kč, dále Pardubický kraj, který poskytl v roce 2005 dotace na rozšíření a prodloužení inženýrských sítí ve výši 2,45 milionů Kč, ale především Ministerstvo průmyslu a obchodu, které v rámci Programu na podporu rozvoje průmyslových zón poskytl v roce 1999 na stavbu infrastruktury dotaci ve výši 6,2 milionů Kč. Celkové náklady na vybudování této zóny činily tedy celkem 14,6 milionů Kč z veřejných prostředků, přičemž zde samotné firmy během let alokovaly do investic ze svých soukromých prostředků přibližně 1,5 mld. Kč.

Kromě finanční podpory je důležité zmínit také význam agentury CzechInvest, která zajišťovala podporu průmyslových zón a posléze také organizační náplň podprogramu Akreditace průmyslových zón, jež byl zaměřen na oblast rozvoje těchto areálů a na marketing při získávání investic, výsledkem poté byla akreditace manažerů PZ a akreditace samotných průmyslových zón.

Vzhledem k současné plné kapacitě městské průmyslové zóny, kterou už nelze rozšiřovat (nebo pouze omezeně), a vysoké poptávce nejen zahraničních investorů plánuje město Moravská Třebová vybudování nové průmyslové zóny, která by měla vzniknout naproti

té stávající podél komunikace I/35 a měla by sloužit především pro drobné podnikatele (Netolický, 2024).

Tabulka 8 Firmy v městské průmyslové zóně

Název společnosti	Země původu investora	Rok vstupu do zóny	Předmět podnikání	Aktuální počet zaměstnanců (březen 2024)
DGF, a. s.	ČR	2000	strojírenská výroba	50
Josef Škrkoň – Techplast, a.s.	ČR	2001	automobilový průmysl	50
Protechnik consulting, s. r. o.	Švýcarsko	2006	strojírenská výroba	100
Treboplast, s. r. o.	Španělsko	2006	automobilový průmysl	120
Atek, s. r. o.	ČR	2006	automobilový průmysl	578
Kayser, s. r. o.	Rakousko	2008	kovovýroba	180

Zdroj: zpracováno dle (Netolický, Vlasák, 2024)

V roce 2021 byla sloučena mateřská (Josef Škrkoň – Techplast, a.s.) a dceřiná (Nástrojárna MM, s. r. o.) společnost, samotná dceřiná společnost vstoupila do průmyslové zóny už v roce 2001.

Ve společnosti Treboplast, s. r. o. dochází podle zjištěných informací v současné době k ukončení činnosti a k postupnému propouštění zaměstnanců (Vlasák, 2024).

4.5.1 Regionální dopady městské průmyslové zóny

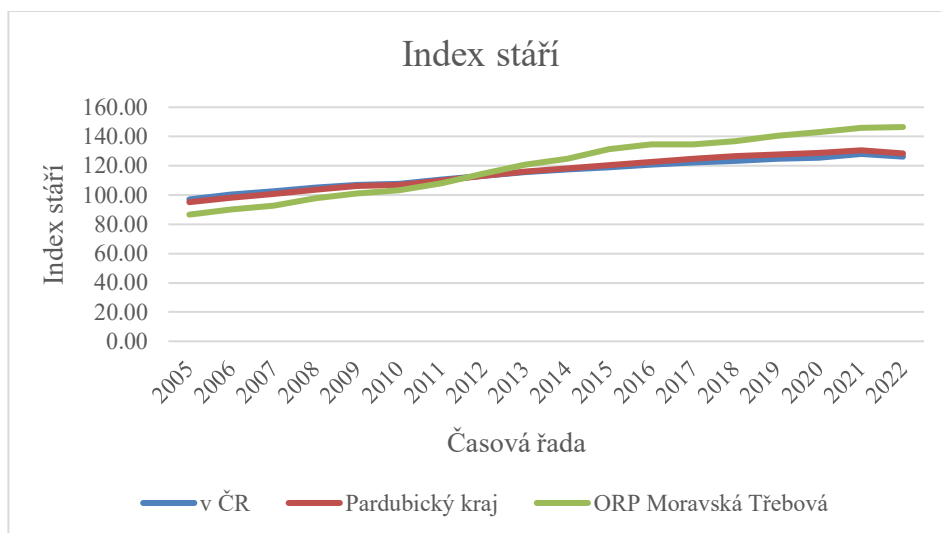
Jak již bylo řečeno, jedním z primárních důvodů pro budování průmyslových areálů v České republice byla snaha o řešení ekonomických problémů, které se začaly projevovat v průběhu 90. let. Moravská Třebová se na konci 90. let potýkala s vysokou mírou nezaměstnanosti, která dosahovala v té době až 17 %. Z tohoto důvodu se rozhodlo město pro vybudování PZ, jež měla nejenom pomoci se snížením nezaměstnanosti, ale také s přilákáním zahraničních investic do regionu či s dosažením vyššího ocenění zaměstnanců.

Jedním z předpokladů při výstavbě průmyslové zóny může být také přilákání zahraničních pracovníků či osob v produktivním věku na dané území. Následující grafy se proto budou věnovat analýze indexu stáří, přirozeného přírůstku obyvatel, přírůstku obyvatel prostřednictvím stěhování a intenzitě bytové výstavby.

Graf 3 porovnává index stáří v ORP Moravská Třebová, Pardubickém kraji a České republice. Tento ukazatel vyjadřuje, kolik osob starších 65 let připadá na 100 obyvatel ve věku 0 až 14 let. Je zřejmé, že v ČR i Pardubickém kraji dochází k téměř totožnému růstu tohoto

indexu, v roce 2022 připadalo v ČR přibližně 126 osob starších 65 let na 100 osob mladších 15 let, v Pardubickém kraji pak 128 osob ve věku 65 let a více na 100 obyvatel ve věku 0-14 let, jednalo se o šestou nejnižší hodnotu mezi kraji.

Graf 3 Index stáří – ORP Moravská Třebová
Zdroj: zpracováno dle (Český statistický úřad, 2024)

Správní obvod ORP Moravská Třebová dosahuje od roku 2013 vyšších hodnot indexu stáří než Pardubický kraj a ČR. V roce 2022 připadalo na 100 osob mladších 15 let přibližně 146 starších 65 let. Důvodem je nárůst počtu osob 65+ žijících v tomto správním obvodu, naopak množství dětí ve věku 0-14 let se od roku 2011 prakticky nezměnil. Od roku 2011 dochází také k úbytku množství lidí v produktivním věku (15-64 let), jejichž počet se snížil o téměř 3000.

Tabulka 9 Obyvatelstvo ORP Moravská Třebová dle věku

		2001	2011	2021
Bydlící obyvatelstvo		27 776	26 354	25 146
v tom ve věku	0 - 14 let	4 887	3 854	3 839
	15 - 64 let	19 241	18 241	15 685
	65 a více let (do roku 2011 i nezjištěný věk)	3 648	4 259	5 622

Zdroj: zpracováno dle (Český statistický úřad, 2024)

Obdobnou situaci lze pozorovat i v samotné Moravské Třebové (Tabulka 10), v níž žilo v roce 2011 přibližně 1860 osob starších 65 let a 1450 osob mladších 15 let, index stáří činil 127, v roce 2021 tento index však narostl až na hodnotu 175, což bylo zapříčiněno poklesem počtu dětí, a naopak zvýšením počtu lidí v seniorním věku.

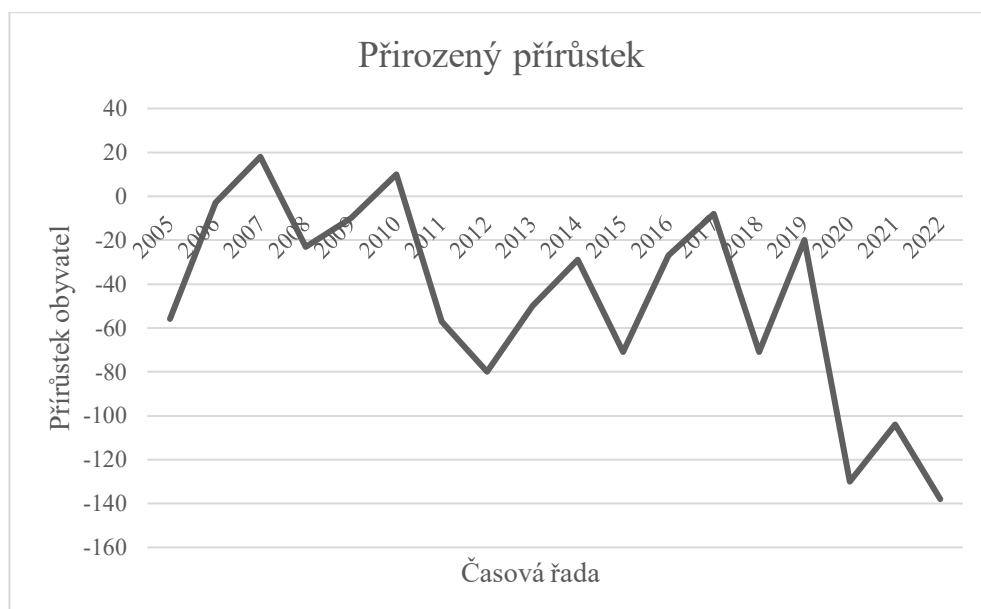
Tabulka 10 Obyvatelstvo Moravské Třebové dle věku

		2001	2011	2021
Bydlící obyvatelstvo		11 586	10 542	9 627
v tom ve věku	0 - 14 let	1 941	1 451	1 341
	15 - 64 let	8 083	7 234	5 936
	65 a více let	1 562	1 857	2 350

Zdroj: zpracováno dle (Český statistický úřad, 2024)

Dle předchozích dat tedy nelze konstatovat, že by výstavba průmyslové zóny v Moravské Třebové měla signifikantní vliv na nárůst počtu osob v produktivním věku.

Graf 4 znázorňuje přirozený přírůstek (rozdíl mezi počtem živě narozených dětí na daném území a celkovým množstvím zemřelých osob na stejném území za stejný časový úsek) ve správním obvodu ORP Moravská Třebová od roku 2005 do roku 2022. V posledních letech zde dochází k úbytku osob, a to i v době, kdy se pohyboval přirozený přírůstek na území celé České republiky v kladných hodnotách. Jedním z důvodů může být poměrně velké zastoupení osob v seniorním věku či nevyhovující životní podmínky, od roku 2020 pak ubývalo množství lidí z důvodu pandemie Covid19.

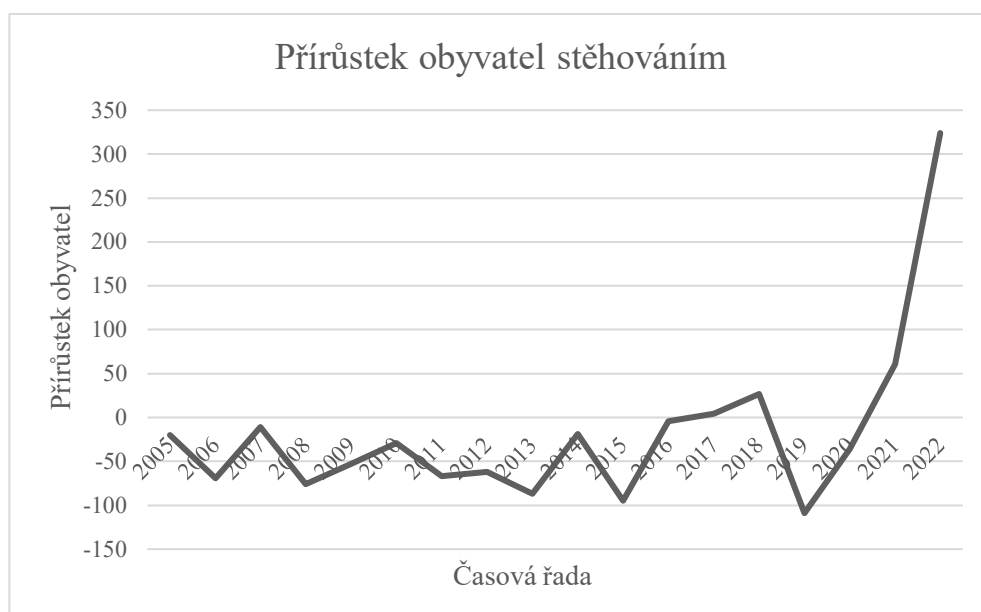
Graf 4 Přirozený přírůstek v ORP Moravská Třebová

Zdroj: zpracováno dle (Český statistický úřad, 2024)

Negativní dopad na přirozený přírůstek má bezpochyby také finanční situace osob, jež zde žijí, například v Moravské Třebové je více než 7 % obyvatel zatížených jednou nebo více exekucemi.

V případě, že bude nadále docházet k poklesu živě narozených dětí, může se průmyslová zóna v budoucnu potýkat s nedostatkem osob v produktivním věku.

Vzhledem ke špatné situaci na trhu práce, malé nabídce vzdělávacích institucí a nízké kvalitě života nepřibývá počet obyvatel v regionu Moravská Třebová ani prostřednictvím stěhování. Strmý nárůst obyvatel nastal až v roce 2022, přičemž byl způsoben začátkem války na Ukrajině a nadměrnou imigrací jejích obyvatel na území České republiky.

Graf 5 Přírůstek obyvatel ORP Moravská Třebová stěhováním

Zdroj: zpracováno dle (Český statistický úřad, 2024)

Ani stavba průmyslové zóny nepřivedla na území Moravské Třebové či celého regionu nové obyvatele, naopak v roce 2006, kdy vstoupilo do zóny nejvíce firem včetně největšího zaměstnavatele Atek s. r. o., došlo k úbytku místních obyvatel.

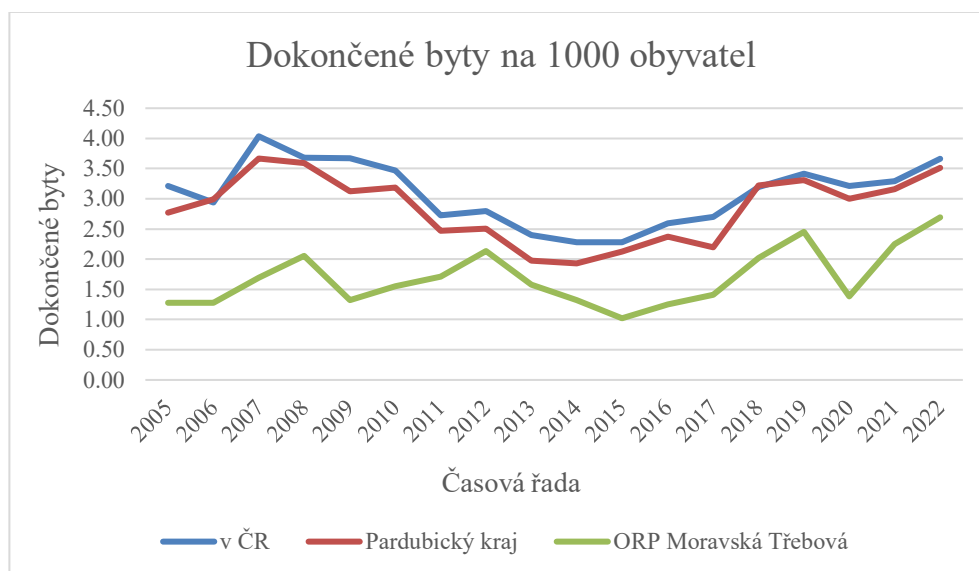
Následující tabulka znázorňuje vývoj počtu osob v Moravské Třebové dle národnosti. Je zřejmé, že během let klesl počet osob s českou národností téměř o polovinu, pokles zaznamenali i němečtí obyvatelé, jež zde zůstali i po výměně obyvatel po druhé světové válce (Moravská Třebová byla za druhé světové války součástí Sudet), naopak od roku 2011 mírně vzrostl počet osob vietnamské národnosti. Tyto hodnoty však mohou být zkresleny, neboť přibýlo velké množství lidí, kteří svou národnost v rámci Sčítání lidu, domů a bytů neuvodli.

Tabulka 11 Obyvatelstvo Moravské Třebové dle národnosti

		2001	2011	2021
Obyvatelstvo celkem		11 586	10 542	9 627
z toho národnost (osoby s jednou uvedenou národností)	česká	10 569	6 669	5 414
	moravská	527	941	470
	slovenská	159	108	48
	německá	49	27	6
	polská	8	3	3
	romská	5	2	6
	ruská	4	3	1
	ukrajinská	17	7	8
	vietnamská	1	26	37
	neuvedená	207	2 458	3 160

Zdroj: zpracováno dle (Český statistický úřad, 2024)

Graf 6 porovnává stav dokončených bytů v přepočtu na 1 000 obyvatel v ORP Moravská Třebová, Pardubickém kraji a v České republice. Lze pozorovat, že v regionu Moravská Třebová je dokončováno každý rok téměř o polovinu méně bytů než v České republice, za posledních 5 let se jedná o třetí nejnižší hodnotu v Pardubickém kraji. Od roku 2011 do roku 2021 vzrostl počet dokončených bytů pouze o 389 v celém správním obvodu ORP Moravská Třebová, z toho přibližně 120 bytů bylo vystavěno během 10 let v samotné Moravské Třebové.

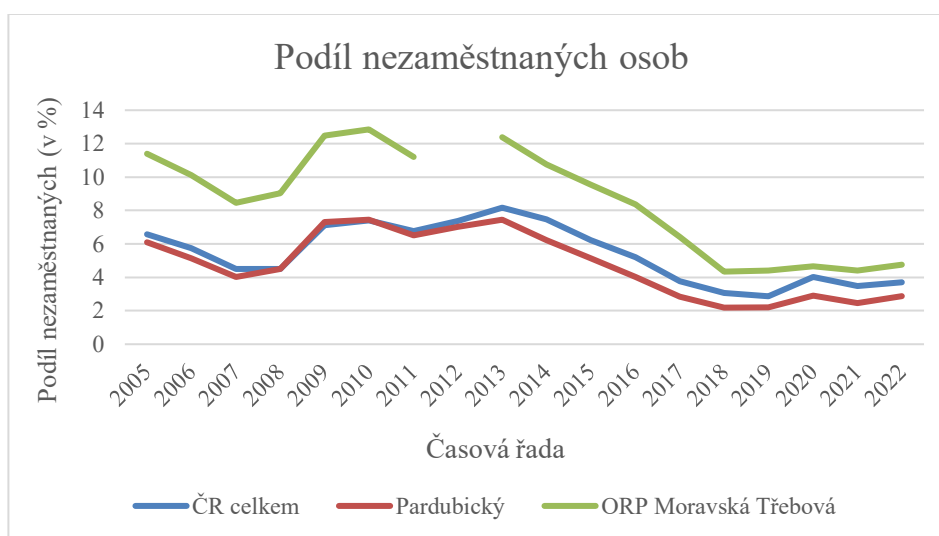
Graf 6 Dokončené byty na 1000 obyvatel – ORP Moravská Třebová

Zdroj: zpracováno dle (Český statistický úřad, 2024)

Mezi lety 2006 a 2008 docházelo k postupnému obsazování průmyslové zóny a tím ke zvyšování počtu nových pracovních míst, v těchto letech se zároveň zvýšil počet dokončených bytů na 1 000 obyvatel. Nelze však prokazatelně určit, že byla městská průmyslová zóna primárním důvodem pro zvýšenou výstavbu bytů v regionu.

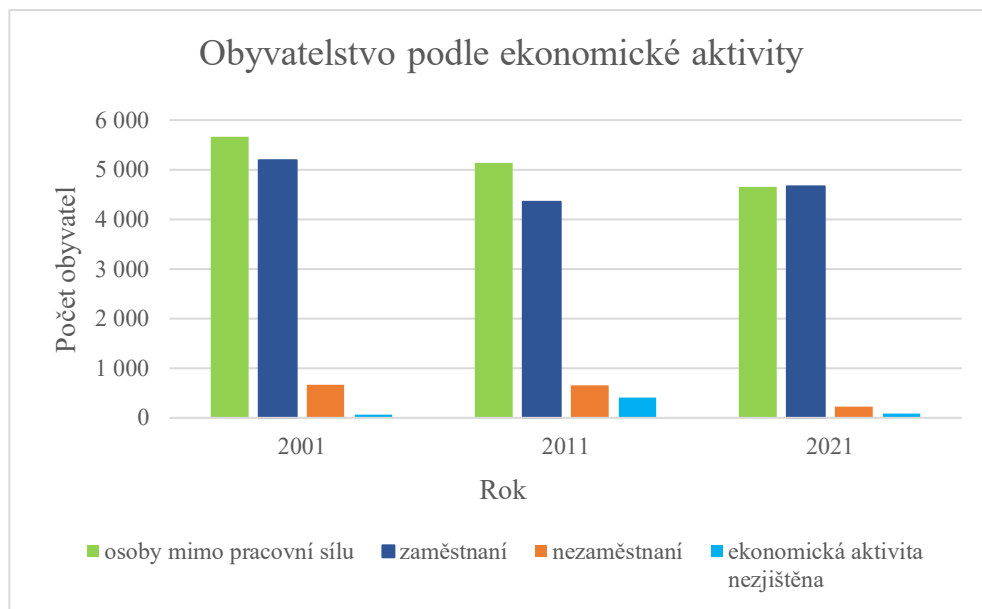
Jak už bylo zmíněno v úvodu této kapitoly primárním důvodem pro výstavbu průmyslového areálu v Moravské Třebové bylo především snížit míru nezaměstnanosti, která dosahovala ve městě v roce 1997 až 17 %, mezi další důvody poté patřilo využití potenciálu dostupné pracovní síly, zvýšení konkurence na straně poptávky firm a dosažení vyššího ocenění zaměstnanců, čímž by docházelo ke zvýšení jejich reální kupní síly

Následující graf znázorňuje vývoj podílu nezaměstnaných osob v ORP Moravská Třebová v porovnání s Pardubickým krajem a Českou republikou. V roce 2012 přešel Český statistický úřad na nový ukazatel nezaměstnanosti „podíl nezaměstnaných osob“, který nahradil do té doby zveřejňovaný indikátor míry registrované nezaměstnanosti. Z tohoto důvodu nejsou v grafu uvedeny hodnoty pro ORP Moravská Třebová pro rok 2012, hodnoty před tímto rokem byly ČSÚ přepočítány podle nové metodiky.

Graf 7 Podíl nezaměstnaných osob – ORP Moravská Třebová
Zdroj: zpracováno dle (Český statistický úřad, 2024)

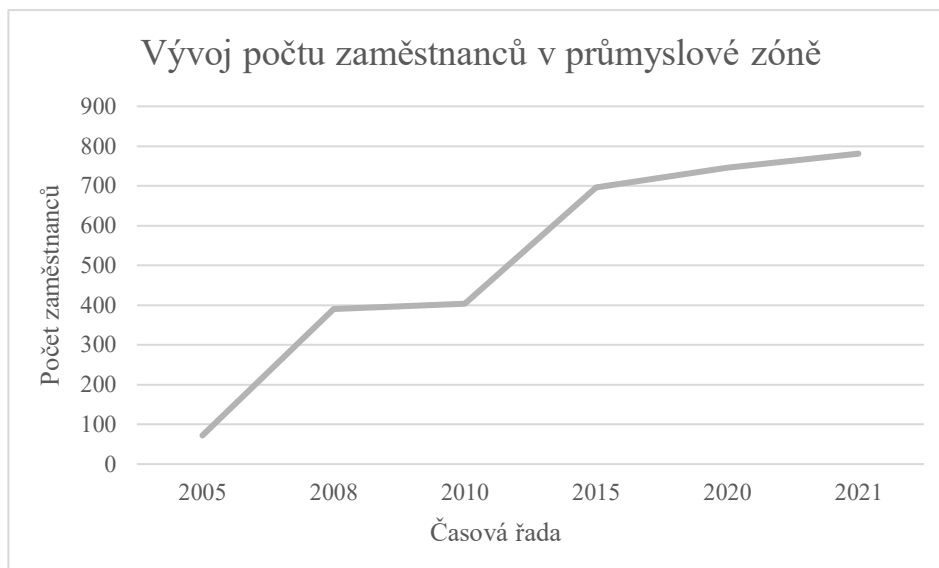
V roce 2005 se nacházely na území průmyslové zóny pouze dvě malé firmy, DGF, a. s. a NástrojárnaMM, s. r. o., které zaměstnávaly celkem přibližně 40 zaměstnanců. V této době se podíl dosažitelných uchazečů ve věku 15 až 64 let na počtu obyvatel stejného věku pohyboval v regionu okolo 12 % a v samotné Moravské Třebové bylo evidováno přibližně 700 nezaměstnaných osob, tedy 6 % z celkového počtu obyvatel. O rok později začalo docházet k postupnému poklesu nezaměstnanosti, neboť vstoupily do městské průmyslové zóny další tři společnosti včetně největšího zaměstnavatele Atek, s. r. o. Následkem hospodářské krize, tedy i přesto, že společnosti v průmyslovém areálu nemusely propouštět hromadně své zaměstnance, začala nezaměstnanost opět strmě růst, a to nejenom na území ORP Moravské Třebové, ale také v Pardubickém kraji a celé České republice.

Graf 8 Obyvatelstvo podle ekonomické aktivity – Moravská Třebová
Zdroj: zpracováno dle (Český statistický úřad, 2024)

Po vypořádání následků krize v roce 2010, začala většina firem opět získávat velké množství nových zakázek, jež znamenaly nejen navýšení výroby, ale i zaměstnanců. V dalších letech navíc společnosti investovaly do nových výrobních hal či zařízení, díky čemuž se počet nově nabízených pracovních míst v průmyslové zóně v Moravské Třebové zvýšil téměř o polovinu a počet nezaměstnaných ve městě tak klesl od roku 2011 do roku 2021 o 400.

Vývoj celkového počtu zaměstnanců v průmyslovém areálu lze pozorovat na následujícím grafu. Z důvodu chybějících výročních zpráv firem z některých let byly vybrány 5leté intervaly včetně roku 2008 pro zobrazení vlivu hospodářské krize na počet zaměstnanců v zóně a rok 2021, neboť se u většiny společností jedná o zatím poslední zveřejněné výroční zprávy na stránkách Justice.cz.

Graf 9 Vývoj počtu zaměstnanců v městské průmyslové zóně

Zdroj: zpracováno dle výročních zpráv firem dostupných na Justice.cz

V současné době je zóna zcela obsazena a není možné ji nadále rozšiřovat, nebo pouze omezeně (Netolický, 2024), a tím zvyšovat počet pracovních míst a snižovat nezaměstnanost nejen ve městě, ale i regionu.

Aktuálně zde nabízí firmy 36 volných pracovních míst pro přibližně 340 uchazečů o zaměstnání z Moravské Třebové. Většina těchto pozic je však určena převážně pro osoby se specifickým odborným vzděláním, např. se střední školou s technickým zaměřím.

Tabulka 12 Volná pracovní místa v městské průmyslové zóně

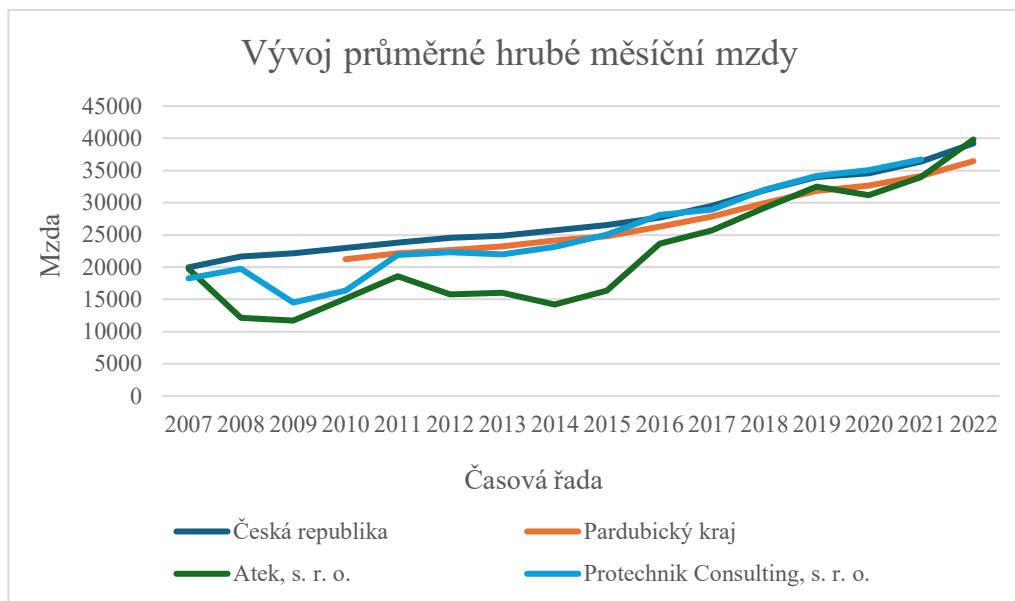
Název společnosti	Aktuálně nabízená volná pracovní místa (březen 2024)
Atek, s. r. o.	16
DGF a.s.	1
Josef Škrkoň – Techplast, a.s.	0
Protechnik consulting, s. r. o.	13
Treboplast, s. r. o.	0
Kayser, s. r. o.	6

Zdroj: zpracováno dle webových stránek jednotlivých firem, 2024

Kromě snížení nezaměstnanosti se snažilo vedení města pomocí výstavby průmyslové zóny dosáhnout také vyššího ocenění zaměstnanců prostřednictvím přilákání nejen zahraniční konkurence.

Graf 10 znázorňuje vývoj průměrné hrubé měsíční mzdy u největšího zaměstnavatele Atek, s. r. o. a Protechnik Consulting, s. r. o., jež začaly na území průmyslové zóny podnikat v roce 2006, v porovnání s průměrnou hrubou měsíční mzdou ve zpracovatelském průmyslu

v celé České republice a Pardubickém kraji. Data týkající se průměrné hrubé měsíční mzdy v Pardubickém kraji jsou dostupná až od roku 2010.

Graf 10 Vývoj průměrné hrubé měsíční mzdy

Zdroj: zpracováno dle Český statistický úřad a Justice.cz

Pokles průměrné hrubé měsíční mzdy ve firmě Atek, s. r. o. v roce 2008 byl způsoben velkým nárůstem nových zaměstnanců, jejichž počet se během jednoho roku zvýšil o více než 100, avšak mzdové náklady nevzrostly ani o polovinu. Obdobná situace nastala i v roce 2014, kdy opět společnost zaměstnala dalších přibližně 50 zaměstnanců, avšak mzdové náklady se téměř nezvýšily. Od roku 2015 průměrná měsíční mzda v této firmě postupně roste a v roce 2022 dosahovala obdobné hodnoty jako průměrná hrubá měsíční mzda v celé České republice.

Ve společnosti Protechnik Consutling, s. r. o. došlo v roce 2009 ke snížení stavu zaměstnanců pouze o 2, avšak celkové mzdové náklady klesly oproti roku 2008 o téměř 3 miliony korun, což vedlo ke snížení průměrné hrubé měsíční mzdy o 5 000 Kč. V dalších letech však průměrná mzda v této firmě roste ve stejném tempu jako průměrné mzdy v Pardubickém kraji a celé ČR.

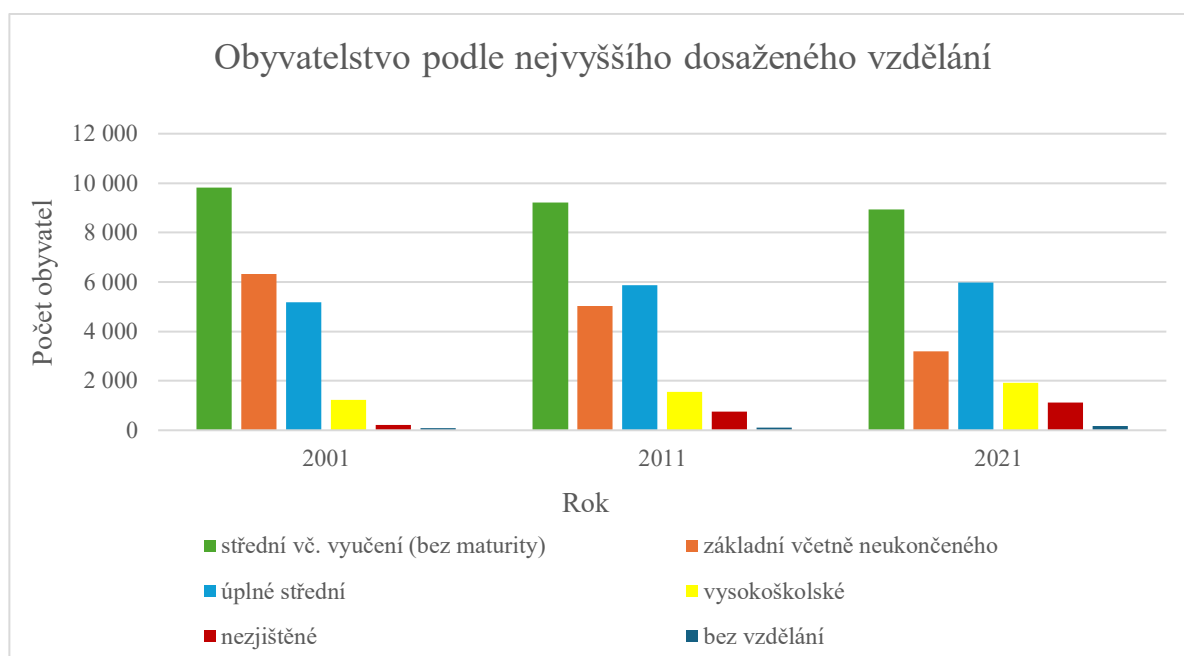
Příchod českých, ale i zahraničních společností do průmyslové zóny ovlivnil také vzdělání místních lidí, neboť většina nabízených pozic v těchto společnostech je vhodná pouze pro uchazeče, jež mají alespoň výuční list či úplné střední vzdělání s maturitou.

Na území ORP Moravská Třebová se nacházelo po druhé světové válce velké množství negramotných lidí, v roce 1980 zde žila více jak polovina obyvatel pouze s dokončeným, ale

i nedokončeným základním vzděláním. Obdobná situace probíhala i v samotné Moravské Třebové, kde byla v roce 1980 evidována více jak čtvrtina obyvatel s nejnižším vzděláním.

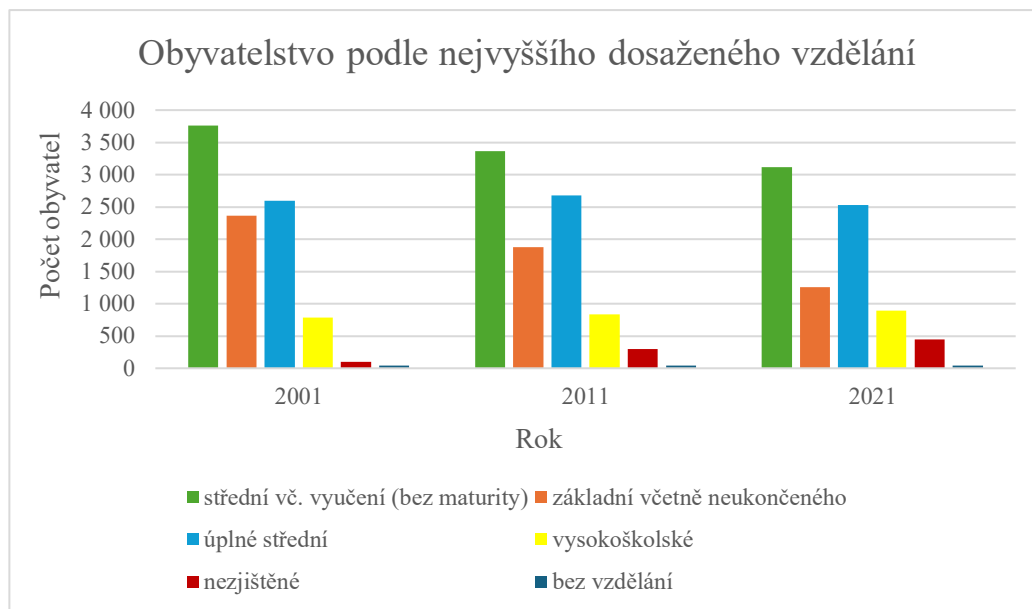
Následující grafy znázorňují vývoj obyvatel podle nejvyššího dosaženého vzdělání v regionu ORP Moravská Třebová a v samotné Moravské Třebové mezi lety 2001 a 2021. Od roku 2011 byla změněna metodika Sčítání lidu, domů a bytů a namísto trvalého bydliště je uváděno obvyklé bydliště, jež je považováno za místo, kde osoba tráví převážnou část roku.

Graf 11 Obyvatelstvo dle nejvyššího dosaženého vzdělání – ORP MT

Zdroj: zpracováno dle (Český statistický úřad, 2024)

Od roku 2011 dochází v Moravské Třebové, ale i celém regionu k mírnému úbytku lidí se středním vzděláním bez maturity. Naopak stoupá počet osob s úplným středním vzděláním (s maturitou) a počet vysokoškolsky vzdělaných. V Moravské Třebové žilo v roce 2021 přibližně 43 lidí s nedokončeným základním vzděláním, skutečné číslo však může být ještě vyšší vzhledem k vysokému počtu lidí, jež své nejvyšší dosažené vzdělání neuvedli.

Graf 12 Obyvatelstvo dle nejvyššího dosaženého vzdělání – Moravská Třebová
Zdroj: zpracováno dle (Český statistický úřad, 2024)

Vzhledem k podnikatelskému zaměření jednotlivých společností v městské průmyslové zóně a jejich poptávce po určitém druhu kvalifikací se snaží vedení města ve spolupráci s místní střední školou, Pardubickým krajem a vybranými firmami vytvořit nový učební obor, jež by doplnil poměrně nedostatečnou nabídku vzdělávání ve městě.

4.5.2 Shrnutí

Městská průmyslová zóna tvoří jednu z nejdůležitějších podnikatelských infrastruktur ve městě. Primárním důvodem pro její výstavbu byla zejména snaha o snížení míry nezaměstnanosti, která dosahovala na území Moravské Třebové v roce 1997 až 17 %, ale také využití potenciálu dostupné pracovní síly, zvýšení konkurence a dosažení vyššího ocenění zaměstnanců.

Díky vstupu českých, ale i zahraničních společností do průmyslové zóny, která je v současné době zcela obsazena a není možné ji nadále rozšiřovat (nebo pouze omezeně), došlo od roku 2005 k významnému snížení podílu nezaměstnaných v regionu ORP Moravská Třebová z původních 12 % v roce 2005 na 4,75 % v roce 2022. Na počátku nabízely společnosti v městské průmyslové zóně pouze 80 pracovních míst, avšak aktuálně zde zaměstnávají přibližně 1 000 pracovníků. Během let se současně zvýšilo také finanční ocenění zaměstnanců, neboť se průměrná hrubá měsíční mzda ve vybraných firmách pohybovala i nad samotným průměrem v Pardubickém kraji či v celé České republice. Existence průmyslové zóny má také pozitivní dopad na vzdělání obyvatel nejen v regionu, ale i v samotné Moravské Třebové. Důvodem jsou kvalifikační požadavky jednotlivých firem, které vyžadují po potencionálních

zaměstnancích určitý druh vzdělání, např. střední školu technického zaměření, díky čemuž klesl počet osob se základním vzděláním (včetně nedokončeného) a naopak vzrostlo množství osob s maturitou či vysokoškolským vzděláním.

I přes výše uvedené, neměla výstavba průmyslové zóny zásadní vliv na demografický vývoj regionu, během let naopak klesal počet osob v produktivním věku (15-64 let), počet živě narozených dětí a množství vystěhovalých převyšoval množství přistěhovalých osob, s čímž souvisí i poměrně nízké hodnoty indikátoru dokončených bytů na 1000 obyvatel.

V případě, že bude i nadále docházet ke stěhování mladých lidí z regionu a k poklesu živě narozených dětí, mohla by se průmyslová zóna potýkat v budoucnu s nedostatkem osob v produktivním věku.

4.6 ORP Svitavy

Obrázek 5 ORP Svitavy
Zdroj: Český statistický úřad, 2023

Region ORP Svitavy se sídlem správního obvodu ve Svitavách se nachází na jihovýchodě Pardubického kraje a jeho jižní část hraničí s Jihomoravským krajem, západní se správním obvodem Polička a Litomyšlskem, severní s Českotřebovskem a Lanškrounskem a východní část sousedí s obcemi v Moravskotřebovsku. Díky své rozloze, která činí přibližně 35 100 ha (7,8 % území kraje) je Svitavsko čtvrtým největším správním obvodem v Pardubickém kraji. Tento správní obvod ORP je tvořen 28 obcemi, na jejichž území žilo ke konci roku 2022 celkem 31 020 obyvatel (z toho přes 50 % žilo ve Svitavách), což je necelých 6 % z celkového obyvatelstva kraje (Český statistický úřad, 2023).

Svitavsko je dlouhodobě řazeno mezi regiony s nejvyšší nezaměstnaností v Pardubickém kraji, neboť zde podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání na obyvatelstvu ve věku 15-64 let činil v prosinci roku 2022 přibližně 3,5 %, což představovalo třetí nejvyšší hodnotu mezi správními obvody v kraji. V roce 2016 se pohybovala nezaměstnanost na úrovni 6 %, v roce 2017 však rozšířil nabídku pracovních míst ve Svitavách nový závod firmy Schaeffler, který je zaměřen na výrobu komponentů pro automobilový průmysl. Kromě špatné situace na trhu práce má ORP Svitavy také velmi nízké hodnoty v rámci podílu osob

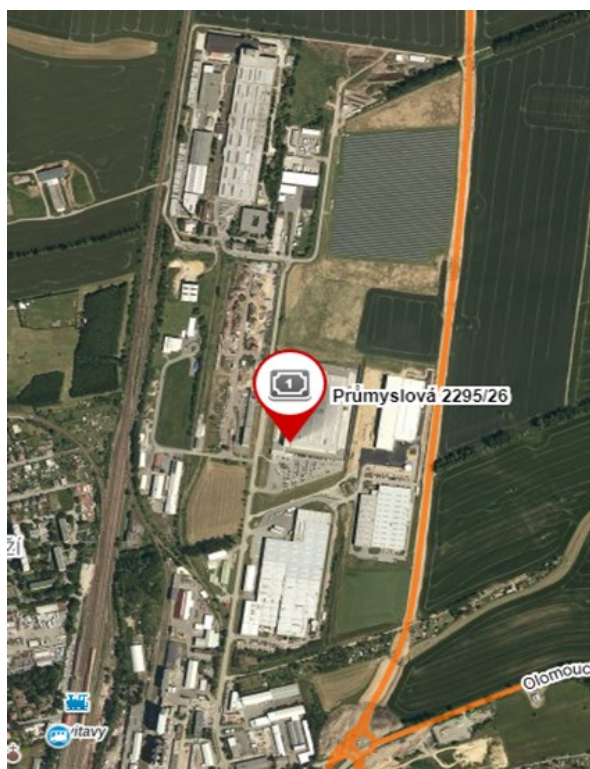
s vysokoškolským vzděláním mezi patnáctiletými a staršími, neboť zde převažují osoby se základním či středním vzděláním bez maturity (včetně vyučení), jejichž podíl je větší než krajský průměr. Také bytová výstavba je v regionu jednou z nejméně intenzivních, za posledních pět let se zde dokončil v průměru nejnižší počet bytů na tisíc obyvatel mezi ostatními správními obvody v Pardubickém kraji (Český statistický úřad, 2023). Vzhledem ke špatným hodnotám výše uvedených indikátorů je správní obvod ORP Svitavy, stejně jako dříve zmíněný správní obvod ORP Moravská Třebová, zařazen pro období 2021 – 2027 v rámci Strategie regionálního rozvoje 2021+ mezi hospodářsky a sociálně ohrožená území (Strategie regionálního rozvoje 2021+, 2024).

4.7 Průmyslová zóna „Paprsek“ ve Svitavách

Průmyslová zóna Paprsek ve Svitavách se nachází na severovýchodním okraji města a vzhledem k bezprostřední blízkosti komunikace I/43 a železničního tranzitního koridoru vedoucího z Německa do Rakouska je velice dobře logisticky dostupná. Kromě bezproblémového dopravního spojení se průmyslová zóna Paprsek vyznačuje také technickou vybaveností, vhodnými podmínkami pro zakládání průmyslových staveb a díky své poloze lze vyloučit konflikt s případnou bytovou výstavbou. Samotná zóna byla vybudována v letech 2002 až 2003 a je rozdělena do několika bloků, jež se rozkládají na celkové výměře okolo 42 ha, na nichž se v současné době nachází šest společností, českých i zahraničních, jež se specializují na textilní průmysl, výrobu průmyslových vah či automobilový průmysl a zaměstnávají přibližně 1000 zaměstnanců (Město Svitavy, 2024)

Vybudování průmyslové zóny bylo financováno dle odboru rozvoje města Svitavy částkou ve výši 7 milionů Kč pouze Ministerstvem průmyslu a obchodu v rámci Programu na podporu rozvoje průmyslových zón prostřednictvím agentury CzechInvest (Lindušková, 2024).

Primárním důvodem pro výstavbu průmyslového areálu ve Svitavách, stejně jako v případě Moravské Třebové, bylo především snížit míru nezaměstnanosti, jež činila ve městě v roce 2002 téměř 12,5 % a také dosažení vyššího mzdového ohodnocení místních zaměstnanců.

Obrázek 6 Průmyslová zóna Paprsek ve Svitavách
Zdroj: Mapy.cz, 2024

Tabulka 13 Firmy v průmyslové zóně Paprsek

Název společnosti	Země původu investora	Rok vstupu do zóny	Předmět podnikání	Aktuální počet zaměstnanců (březen 2024)
RHI Magnesita Czech Republic a. s.	Rakousko	1985	výroba žáruvzdorného materiálu	300
Metalšrot Tlumačov a. s.	ČR	1993	kovozpracující průmysl	5
VÁHY – JAS, s. r. o.	ČR	2000	průmyslové vážení	12
Fibertex Nonwovens, a. s.	Dánsko	2004	automobilový i oděvní průmysl	343
RS PLAST Strachov, s. r. o.	ČR	2014	výroba plastových výrobků	25
Schaeffler Production CZ, s. r. o.	Německo	2016	automobilový průmysl	450

Zdroj: zpracováno dle (Lindušková, 2024)

Společnosti Metalšrot Tlumačov a. s. VÁHY – JAS, s. r. o. a PD-Refractories, jež se v loňském roce sloučila s největším světovým producentem žáruvzdorných výrobků RHI Magnesita, sídlily na území zóny ještě před jejím samotným vybudováním.

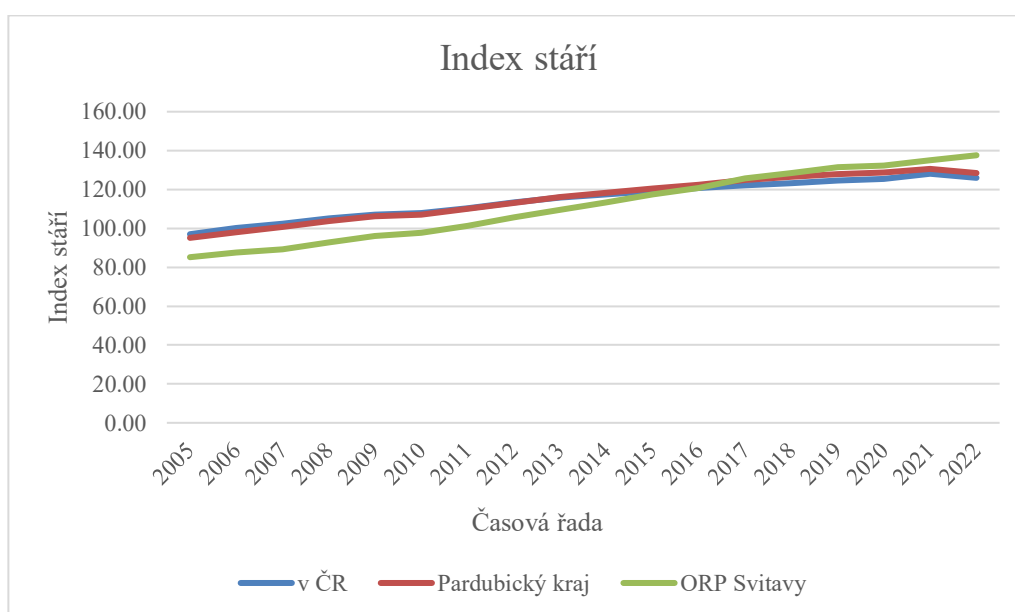
Kromě výše uvedených společností se nachází v průmyslové zóně také solární panely, které jsou zde umístěny firmou Signo Solar, s. r. o. (Lindušková, 2024).

4.7.1 Regionální dopady průmyslové zóny Paprsek

Jedním z důvodů, proč se vedení města Svitavy rozhodlo mezi lety 2002 a 2003 pro výstavbu průmyslové zóny, byla vysoká nezaměstnanost nejenom v regionu, ale také ve Svitavách, v nichž se podíl nezaměstnaných osob pohyboval v roce 2002 okolo 13 %. Zároveň se město, obdobně jako Moravská Třebová, snažilo o dosažení vyššího ocenění zaměstnanců a o přilákání zahraničních investic, a tedy i konkurence do regionu.

Jedním z předpokladů při výstavbě průmyslových zón může být také přilákání pracovníků z jiných regionů nebo zahraničí, ale také osob v produktivním věku. Následující grafy se proto věnují analýze indexu stáří, přirozenému přírůstku obyvatel a přírůstku obyvatel stěhováním.

Graf 13 porovnání index stáří v ORP Svitavy, Pardubickém kraji a České republice. Je zřejmé, že v ČR i Pardubickém kraji dochází k téměř totožnému růstu tohoto indexu, v roce 2022 připadalo v ČR přibližně 126 osob starších 65 let na 100 osob mladších 15 let, v Pardubickém kraji pak 128 osob ve věku 65 let a více na 100 obyvatel ve věku 0-14 let, jednalo se o šestou nejnižší hodnotu mezi kraji.

Graf 13 Index stáří v ORP Svitavy

Zdroj: zpracováno dle (Český statistický úřad, 2024)

Do roku 2016 dosahovalo ORP Svitavy nižších hodnot než Pardubický kraj a ČR. V roce 2005 připadalo v tomto regionu na 100 mladších 15 let přibližně 85 osob starších 65 let,

v České republice a Pardubickém kraji se poté jednalo o 95 seniorů na 100 osob ve věku 0 - 14 let. Důvodem růstu indexu stáří je navýšení množství starších 65 let v tomto regionu, jak znázorňuje následující tabulka, naopak počet mladších 15 let se během let téměř nezměnil.

Tabulka 14 Obyvatelstvo ORP Svitavy dle věku

		2001	2011	2021
Bydlící obyvatelstvo		31 844	31 075	30 246
v tom ve věku	0 - 14 let	5 241	4 741	4 794
	15 - 64 let	22 583	21 473	18 922
	65 a více let (do roku 2011 i nezjištěný věk)	4 020	4 861	6 530

Zdroj: zpracováno dle (Český statistický úřad, 2024)

Obdobnou situaci lze pozorovat i v samotných Svitavách (viz Tabulka 15), v nichž žilo v roce 2011 přes 2600 obyvatel starších 65 let a necelých 2500 dětí do 15 let, index stáří činil 104, v roce 2021 se však tento index zvýšil na hodnotu 138. Důvodem byl nárůst počtu obyvatel starších 65 let při prakticky neměnném množství osob ve věku 0 až 14 let.

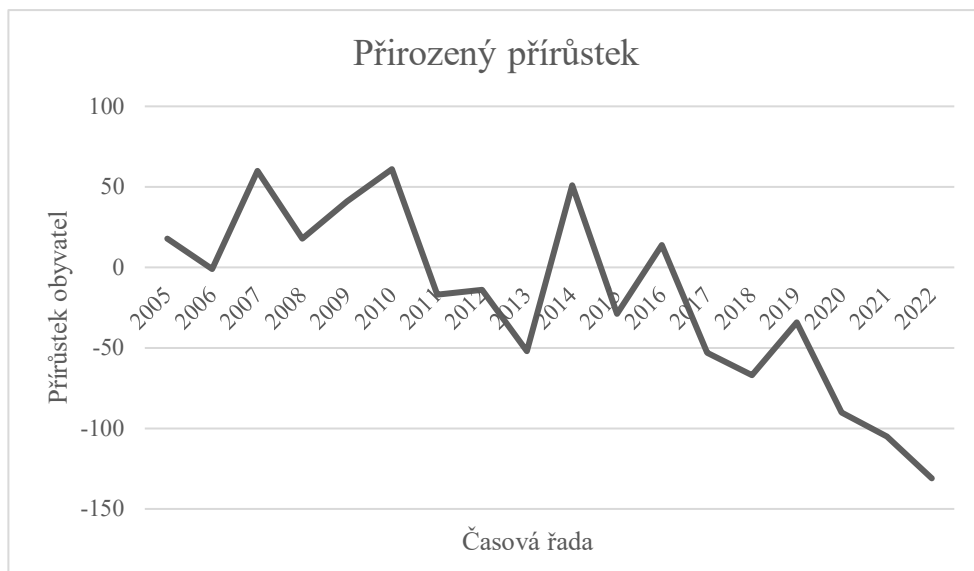
Tabulka 15 Obyvatelstvo Svitav dle věku

		2001	2011	2021
Bydlící obyvatelstvo		17 626	16 670	16 242
v tom ve věku	0 - 14 let	2 857	2 491	2 542
	15 - 64 let	12 660	11 570	10 182
	65 a více let	2 109	2 609	3 518

Zdroj: zpracováno dle (Český statistický úřad, 2024)

Od roku 2011 klesal také počet lidí v produktivním věku, a to jak ve Svitavách, tak v celém regionu. Nelze tedy konstatovat, že by výstavba průmyslové zóny Paprsek měla pozitivní vliv na nárůst množství obyvatel ve věku od 15 do 64 let.

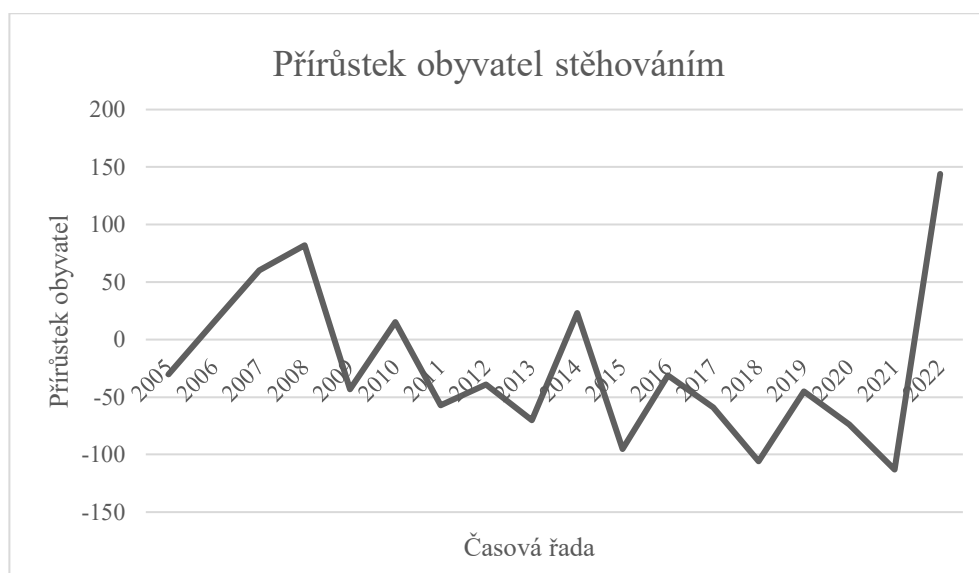
Graf 14 znázorňuje přirozený přírůstek ve správním obvodu ORP Svitavy mezi lety 2005 a 2022. Na rozdíl od regionu Moravská Třebová, kde od roku 2005 zpravidla obyvatelé ubývali, se v ORP Svitavy přirozený přírůstek vyvíjel obdobně jako v Pardubickém kraji a docházelo během let převážně k nárůstu obyvatel. Situace se změnila až od roku 2017, kdy začal počet zemřelých převyšovat nad množstvím živě narozených.

Graf 14 Přirozený přírůstek v ORP Svitavy
Zdroj: zpracováno dle (Český statistický úřad, 2024)

V roce 2014 a 2016, kdy vstoupily do průmyslové zóny Paprsek poslední dvě firmy, byl evidován kladný přirozený přírůstek, nelze však konstatovat, že by samotný příchod firem do zóny měl pozitivní dopad na nárůst živě narozených dětí, neboť byl v těchto letech kladný přirozený přírůstek i v celém Pardubickém kraji.

Opačný vývoj zaznamenává přírůstek obyvatel stěhováním, jež znázorňuje následující graf. Důvodem může být nízká nabídka volných pracovních míst, finanční nedostupnost bydlení či špatná dostupnost některých služeb. Strmý nárůst obyvatel nastal až v roce 2022, přičemž byl způsoben začátkem války na Ukrajině a nadměrnou imigrací jejích obyvatel na území celé České republiky.

Graf 15 Přírůstek obyvatel ORP Svitavy stěhováním
Zdroj: zpracováno dle (Český statistický úřad, 2024)

I přes to, že se po vstupu druhého největšího zaměstnavatele v roce 2004 začal zvyšovat do roku 2008 počet přistěhovalých, nelze prokazatelně říci, že by byl tento růst výsledkem příchodu společností do průmyslové zóny.

Tabulka 16 představuje přehled počtu osob ve Svitavách dle národnosti v letech 2001, 2011 a 2021. Je zřejmé, že během let klesl počet osob téměř všech národností včetně české, jež se snížila skoro o polovinu. Nelze tedy říci, že by výstavba průmyslové zóny vedla ke zvýšení osob jiné národnosti.

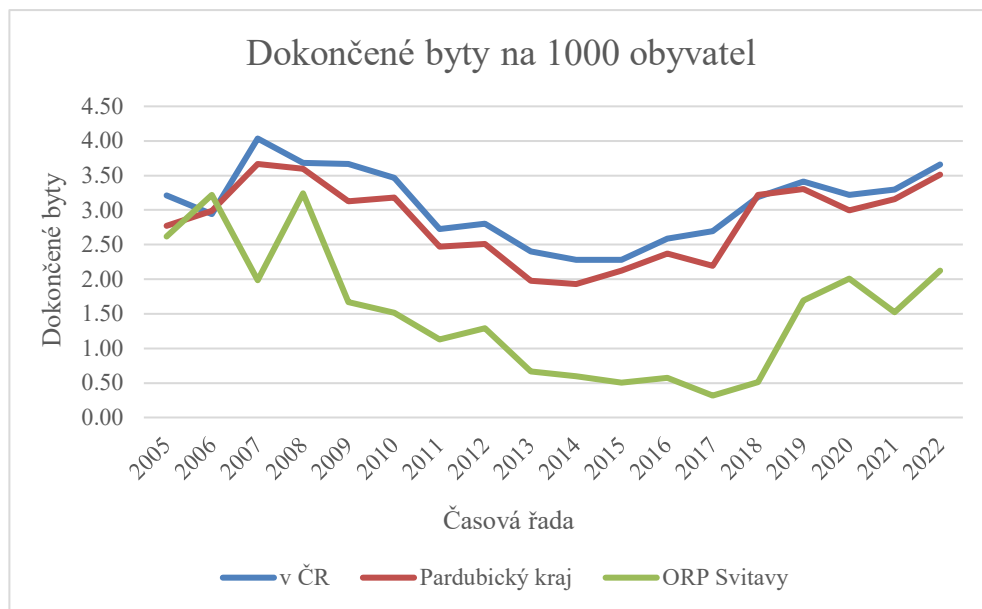
Tabulka 16 Obyvatelstvo Svitav dle národnosti

		2001	2011	2021
Obyvatelstvo celkem		17 626	16 670	16 242
z toho národnost (osoby s jednou uvedenou národností)	česká	16 780	11 821	9 868
	moravská	179	404	319
	slezská	-	1	1
	slovenská	230	127	73
	německá	38	15	10
	polská	34	21	8
	romská	22	21	10
	ruská	5	1	4
	ukrajinská	50	35	37
	vietnamská	24	34	33
	neuvedená	203	3 956	5 392

Zdroj: zpracováno dle (Český statistický úřad, 2024)

Výše uvedené hodnoty mohou být ve skutečnosti navíc zcela jiné, neboť přibylo v posledních letech velké množství lidí, kteří svou národnost při Sčítání lidu, domů a bytů neuvedli.

Následující graf porovnává stav dokončených bytů v přepočtu na 1000 obyvatel v ORP Svitavy, Pardubickém kraji a v České republice. Na grafu lze pozorovat, že během let docházelo k poklesu množství dokončených bytů, navíc v některých letech, např. v roce 2017, byla bytová výstavba téměř nulová. Správní obvod ORP Svitavy je z tohoto důvodu považován v posledních pěti letech za region s nejmenším počtem dokončených bytů na tisíc obyvatel mezi ostatními ORP v Pardubickém kraji.

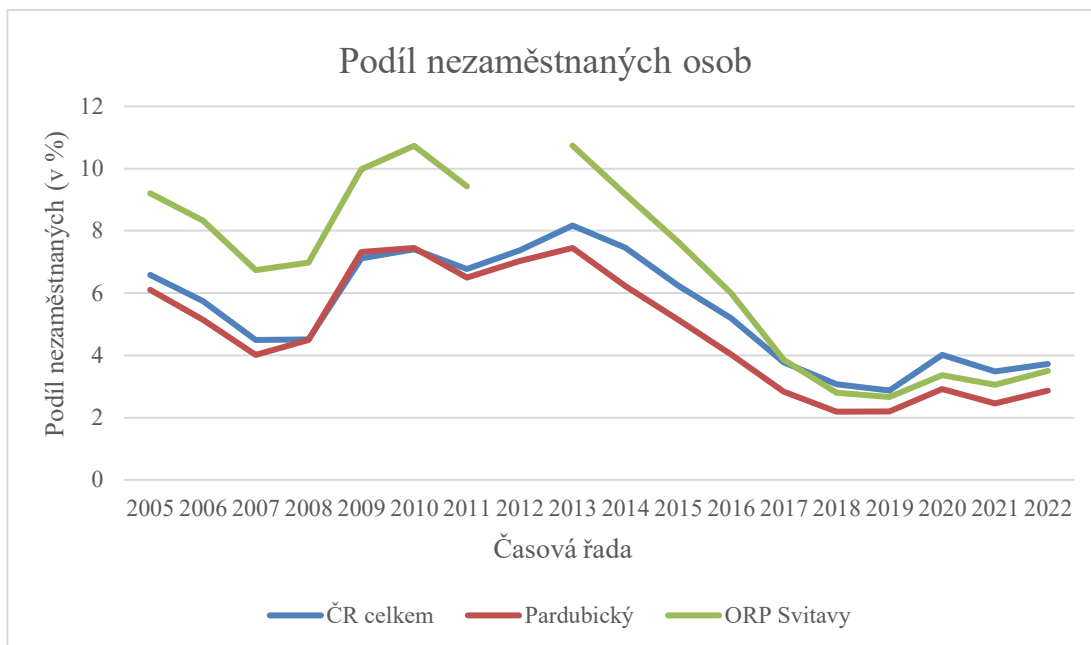
Graf 16 Dokončené byty na 1000 obyvatel – ORP Svitavy

Zdroj: zpracováno dle (Český statistický úřad, 2024)

V roce 2006 a 2008 došlo zatím k nejvyšší bytové výstavbě v regionu, hlavní příčinou však nemusí být rozvoj průmyslové zóny a vstup společnosti Fibertex Nonwovens a. s. do průmyslové zóny, ale celková potřeba vystavět větší množství nových bytů pro obyvatele, kteří se mezi těmito lety na území ORP Svitav přistěhovali.

Jak už bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, primárním důvodem pro výstavbu průmyslového areálu ve Svitavách bylo především snížit míru nezaměstnanosti, jež činila ve městě v roce 2002 téměř 12,5 % a také dosažení vyššího mzdového ohodnocení místních zaměstnanců.

Následující graf představuje podíl nezaměstnaných osob ve správním obvodu ORP Svitavy v porovnání se situací v Pardubickém kraji a v České republice. V roce 2012 přešel Český statistický úřad na nový ukazatel nezaměstnanosti „podíl nezaměstnaných osob“, který nahradil do té doby zveřejňovaný indikátor míry registrované nezaměstnanosti. Z tohoto důvodu nejsou v grafu uvedeny hodnoty pro ORP Svitavy pro rok 2012, hodnoty před tímto rokem byly ČSÚ přepočítány podle nové metodiky.

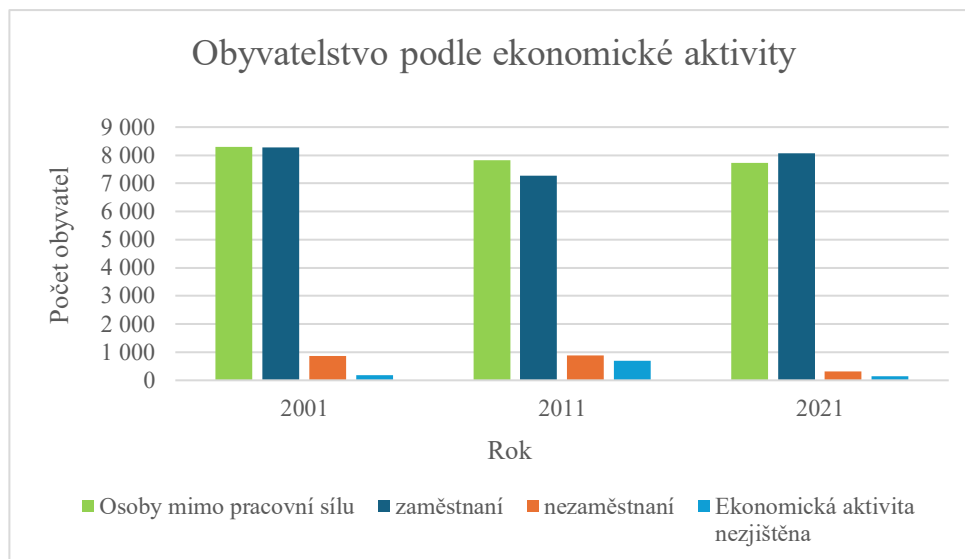
Graf 17 Podíl nezaměstnaných osob – ORP Svitavy

Zdroj: zpracováno dle (Český statistický úřad, 2024)

V roce 2005 se nacházely v průmyslové zóně Paprsek čtyři společnosti, tři z nich sídlily na jejím území ještě před samotným vyhlášením zóny. V této době zde bylo zaměstnáno přibližně 300 zaměstnanců, přičemž největším zaměstnavatelem byla firma Fibertex Nonwovens, a. s., jež se zabývá výrobou textilií. Díky rozvoji jednotlivých společností v průmyslovém areálu klesl podíl nezaměstnaných osob v regionu mezi lety 2005 a 2007 na hodnotu 6,74 % z původních téměř 10 %.

Hospodářská krize, jež započala v roce 2008, vedla nejenom v ORP Svitavy, ale také v Pardubickém kraji a celé ČR ke strmému nárůstu nezaměstnaných, navíc zpomalila rozvoj v samotné průmyslové zóně Paprsek, neboť museli vážní zájemci o místní pozemky odstupovat z důvodu krize od předjednaných kontraktů a město Svitavy tím přicházelo o nové investory a potenciální zaměstnavatele.

Po vypořádání následků, jež krize způsobila, mohly firmy opět investovat do svého rozvoje a nabízet nová pracovní místa, přičemž v roce 2014 a 2016 vstoupily do zóny zatím poslední dva zaměstnavatelé, díky čemuž klesla nezaměstnanost v regionu na necelá 4 %.

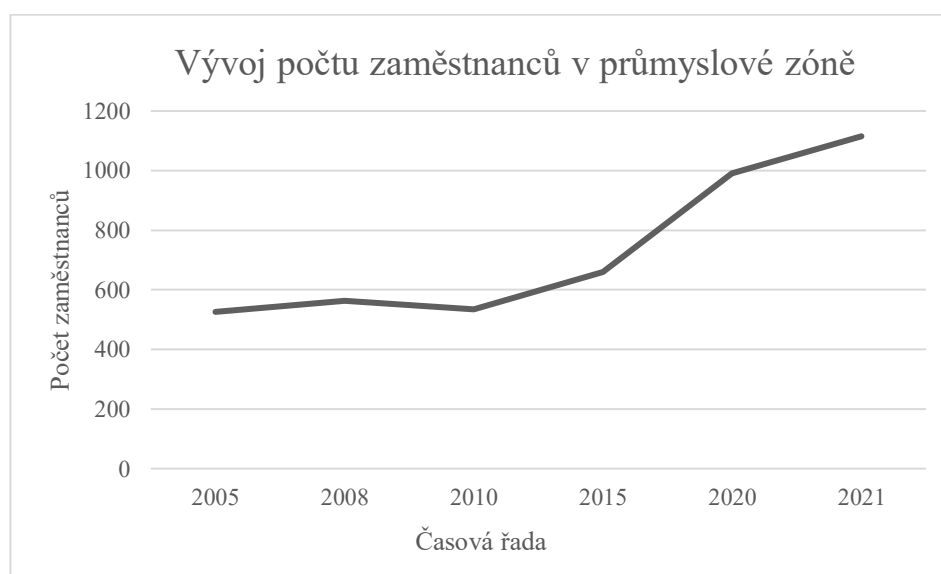

Graf 18 Obyvatelstvo podle ekonomické aktivity – Svitavy

Zdroj: zpracováno dle (Český statistický úřad, 2024)

Pokles počtu nezaměstnaných ve Svitavách lze pozorovat na výše uvedeném grafu (viz Graf 18). V roce 2011, před vstupem největšího zaměstnavatele Schaeffler Production CZ, s. r. o, bylo evidováno 886 nezaměstnaných osob z 11 500 obyvatel v produktivním věku. V roce 2021 se poté počet osob bez zaměstnání snížil o více jak polovinu na 310 osob.

Vývoj celkového počtu zaměstnanců v průmyslové zóně Paprsek znázorňuje níže přiložený graf (viz Graf 19). Z důvodu chybějících výročních zpráv firem z některých let byly vybrány 5leté intervaly včetně roku 2008 pro zobrazení vlivu hospodářské krize na počet zaměstnanců v zóně a rok 2021, neboť se u většiny společností jedná o zatím poslední zveřejněné výroční zprávy na stránkách Justice.cz.

Graf 19 Vývoj počtu zaměstnanců v průmyslové zóně Paprsek

Zdroj: zpracováno dle výročních zpráv firem dostupných na Justice.cz

Stejně jako městská průmyslová zóna v Moravské Třebové, je i svitavská průmyslová zóna v současné době zaplněna. Na rozdíl od Moravské Třebové však může v budoucnu docházet k navyšování pracovních míst, neboť některé z firem, jež zde sídlí, ještě zcela nevyužily své kapacity a mohou tedy nadále rozšiřovat své výrobní prostory.

Jak znázorňuje následující tabulka, aktuálně nabízí místní společnosti velmi malé množství volných pozic pro přibližně 840 uchazečů o zaměstnání z celého regionu ORP Svitavy, přičemž téměř polovina z nich pochází ze samotných Svitav.

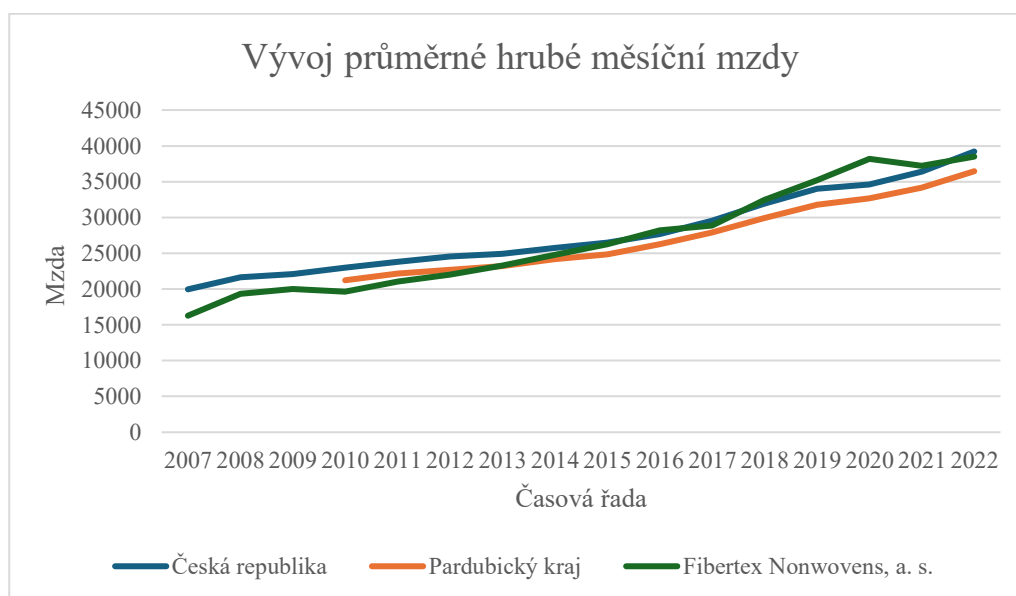
Tabulka 17 Volná pracovní místa v průmyslové zóně Paprsek

Název společnosti	Aktuálně nabízená volná pracovní místa (březen 2024)
RHI Magnesita Czech Republic a. s.	6
Metalšrot Tlumačov a. s.	1
VÁHY – JAS, s. r. o.	0
Fibertex Nonwovens, a. s.	0
RS PLAST Strachov, s. r. o.	0
Schaeffler Production CZ, s. r. o.	9

Zdroj: zpracováno dle webových stránek jednotlivých firem, 2024

Jedním z dalších důvodů tvorby průmyslových areálů je také dosahování vyššího ohodnocení zaměstnanců v regionu.

Graf 20 znázorňuje vývoj průměrné hrubé měsíční mzdy u společnosti Fibertex Nonwovens, a. s. v porovnání s průměrnou hrubou měsíční mzdou ve zpracovatelském průmyslu v celé České republice a Pardubickém kraji. Data týkající se průměrné hrubé měsíční mzdy v Pardubickém kraji jsou dostupná až od roku 2010.

Graf 20 Vývoj průměrné hrubé měsíční mzdy

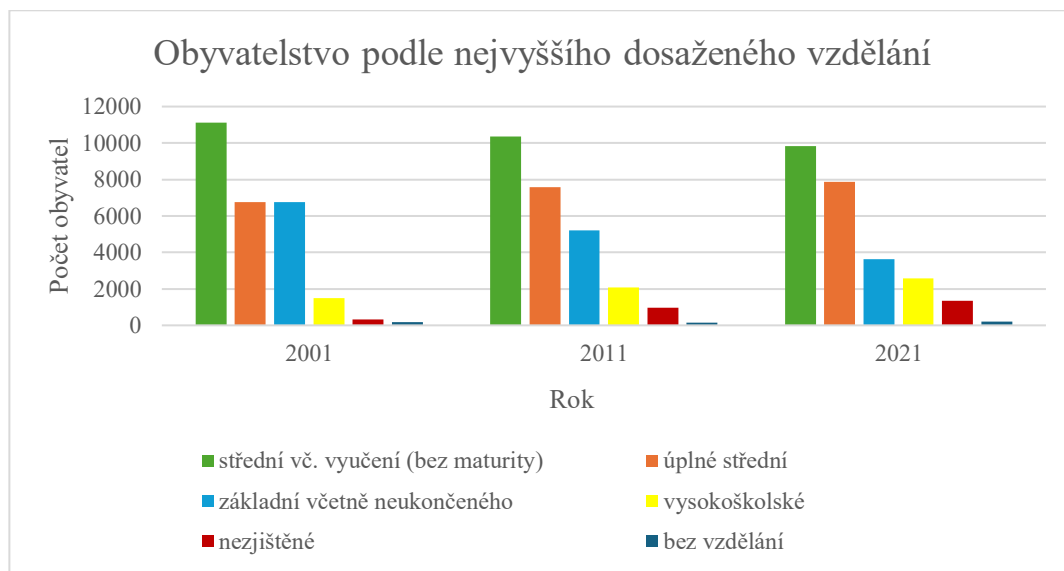
Zdroj: zpracováno dle Český statistický úřad a Justice.cz

Průměrná hrubá měsíční mzda ve Fibertex Nonwovens, a. s, jež je druhým největším zaměstnavatelem v zóně, roste od počátku svého působení ve Svitavách v téměř stejném tempu jako průměrná hrubá měsíční mzda v České republice. V roce 2020 došlo k náhlému výkyvu mzdových nákladů, které se zvýšily během jednoho roku o 13 milionů, přičemž počet zaměstnanců vzrostl pouze o 5. V roce 2021 se však vrátili hodnoty na celorepublikový průměr, neboť firma Fibertex přijala nové zaměstnance, ale mzdové náklady se prakticky nezměnily.

Příchod českých, ale i zahraničních investorů do Svitav měl dopad také na vzdělání lidí nejenom ve městě, ale i regionu, neboť stejně jako v případě Moravské Třebové, i zde je většina nabízených pozic vhodná pro uchazeče se specifickým vzděláním.

V roce 1980 se nacházelo na území ORP Svitavy přes 12 000 lidí se základním vzděláním. Jednalo se prakticky o polovinu obyvatel tohoto regionu. Obdobná situace probíhala i v samotných Svitavách, kde byla evidována v roce 1980 více jak třetina obyvatel se základním vzděláním.

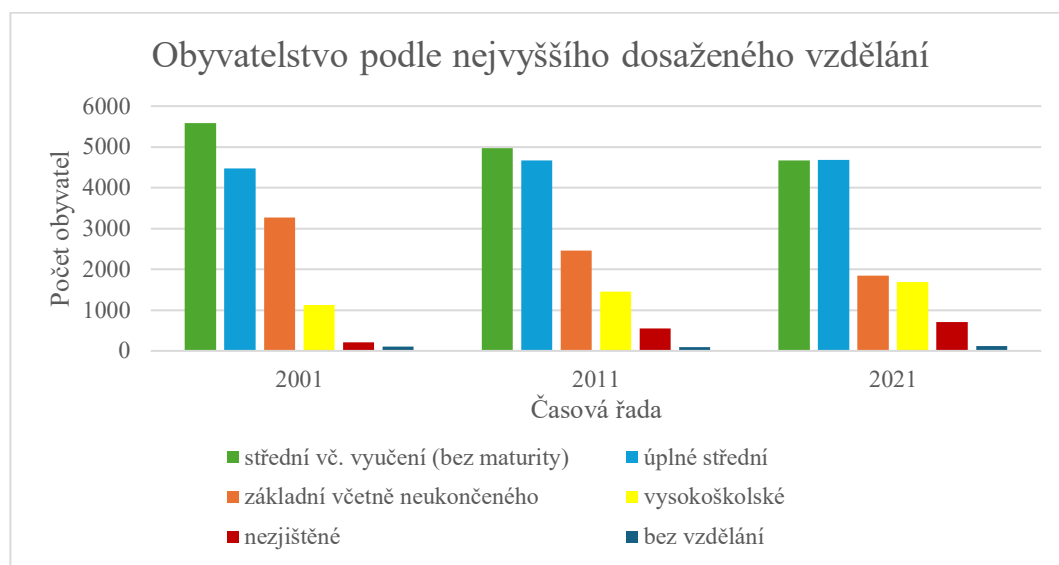
Následující grafy představují vývoj obyvatel dle nejvyššího dosaženého vzdělání v regionu Svitavy a ve městě Svitavy mezi lety 2001, 2011 a 2021 dle výsledků Sčítání lidu, domů a bytů.

Graf 21 Obyvatelstvo dle nejvyššího dosaženého vzdělání – ORP Svitavy
Zdroj: zpracováno dle (Český statistický úřad, 2024)

Od roku 2011 dochází v ORP Svitavy k úbytku osob se základním vzděláním (včetně jeho nedokončení) a naopak přibývá množství lidí s úplným středním či vysokoškolským vzděláním.

Graf 22 znázorňuje vývoj obyvatelstva dle nejvyššího vzdělání v samotných Svitavách. Od roku 2011 klesl počet obyvatel se základním vzděláním téměř o třetinu, naopak vzrostlo množství osob s vysokoškolským vzděláním.

Graf 22 Obyvatelstvo podle nejvyššího dosaženého vzdělání – Svitavy
Zdroj: zpracováno dle (Český statistický úřad, 2024)

I přes to, že se některé firmy sídlící v průmyslové zóně Paprsek snaží získat studenty Středního odborného učiliště Svitavy prostřednictvím stipendijních programů, dochází v posledních letech spíše k úbytku osob s tímto vzděláním.

4.7.2 Shrnutí

Průmyslová zóna Paprsek je velmi významným prvkem podnikatelské infrastruktury nejen ve městě, ale i regionu ORP Svitavy. Díky své strategické poloze v bezprostřední blízkosti železniční i silniční komunikace je velmi dobře dostupná pro různé logistické operace.

Hlavním důvodem pro její výstavbu bylo snížení nezaměstnanosti, která se na území Svitav pohybovala v roce 2002 okolo 12,5 %, dále přilákání zahraničních investic a dosažení vyššího ohodnocení zaměstnanců.

Od roku 2005 došlo díky postupnému příchodu českých i zahraničních společností do průmyslové zóny k podstatnému snížení podílu nezaměstnaných v regionu ORP Svitavy z původních 10 % v roce 2005 na 3,5 % v roce 2022, přičemž od roku 2013 klesal podíl nezaměstnaných v porovnání s Pardubickým krajem a Českou republikou rychlejším tempem. V budoucnu může tato hodnota nadále klesat, neboť některé z firem dosud nevyužily své kapacity a mohou tedy rozšiřovat své výrobní prostory a vytvářet tak další pracovní místa.

Kromě ekonomických přínosů do regionu je možné pozorovat pozitivní dopad také na vzdělání, neboť i přes celkový úbytek obyvatel vzrostlo množství lidí s maturitou či vysokoškolským vzděláním a naopak poklesl počet osob se základním vzděláním (včetně jeho nedokončení). Důvodem mohou být kvalifikační požadavky jednotlivých firem na potencionálního zaměstnance, přičemž tyto firmy poptávají zpravidla osoby alespoň s výučním listem či maturitou.

I přes výše uvedené, neměla stavba průmyslové zóny Paprsek signifikantní vliv na demografický vývoj regionu. Jedním z předpokladů bylo navýšení počtu osob v produktivním věku v regionu, tento předpoklad se však nenaplnil, naopak dochází k postupnému poklesu obyvatel v tomto věku, v posledních 7 letech i k úbytku živě narozených dětí a počet vystěhovalých převyšuje množství přistěhovalých. Z tohoto důvodu dochází na území regionu také k téměř nulové výstavbě bytů.

V případě, že bude i nadále docházet k úbytku mladých lidí v regionu, mohla by se průmyslová zóna potýkat v budoucnu s nedostatkem osob v produktivním věku.

5 SHRnutí

Pro naplnění cíle diplomové práce byly na základě Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+ vybrány správní obvody obcí s rozšířenou působností nacházející se v Pardubickém kraji, jež jsou v současné době řazeny ve výše uvedeném národním strategickém dokumentu mezi hospodářsky a sociálně ohrožená území.

Následně byly ve spolupráci s Mgr. Miroslavem Smejkaem, vedoucím oddělení regionálního rozvoje Pardubického kraje a Ing. Tomášem Vlasákem, ředitelem regionální kanceláře CzechInvest pro Pardubický kraj, vybrány ORP Moravská Třebová a ORP Svitavy, na jejichž území se nachází průmyslové zóny, jež byly podpořeny v minulosti agenturou CzechInvest prostřednictvím Programu na podporu rozvoje průmyslových zón, jehož správcem bylo Ministerstvo průmyslu a obchodu.

U obou vybraných průmyslových zón byla provedena analýza a vyhodnocení dopadů a přínosů pro jednotlivé regiony na základě ukazatelů, jež jsou preferovány Ministerstvem pro místní rozvoj z důvodu jejich pravidelné aktualizace, a které jsou zároveň používány jednotlivými kraji při vymezení těchto území a také na základě indikátorů, které slouží k důkladnému porozumění sociálních a ekonomických aspektů, jež jsou či mohou být ovlivňovány existencí vybraných průmyslových zón.

Na základě teoretické části práce a pro naplnění jejího cíle byly stanoveny následující 3 výzkumné otázky.

VO1: Jsou systematicky sledovány dopady a přínosy investic podpořených agenturou CzechInvest do regionů?

Dle zjištěných informací **nejsou** v posledních letech sledovány dopady jednotlivých investic do průmyslových zón a to ani ze strany samotné agentury CzechInvest. V minulosti docházelo k pravidelnému monitorování a tvorbě statistik, po ukončení Programu na podporu průmyslových nemovitostí v roce 2010 však zároveň přestala agentura tyto statistiky aktualizovat a v současné době nejsou tedy přínosy a dopady podpořených investic žádným způsobem zaznamenávány (CzechInvest, 2024).

Absenci monitorování lze zaznamenat také na krajské i lokální úrovni. Pardubický kraj, jenž sám poskytoval v některých případech (např. v Moravské Třebové) dotace na výstavbu či úpravu průmyslových zón, v rámci svého dokumentu Strategie rozvoje Pardubického kraje 2021 – 2027 sám přiznává neaktuálnost vybraných dat týkajících se průmyslových zón

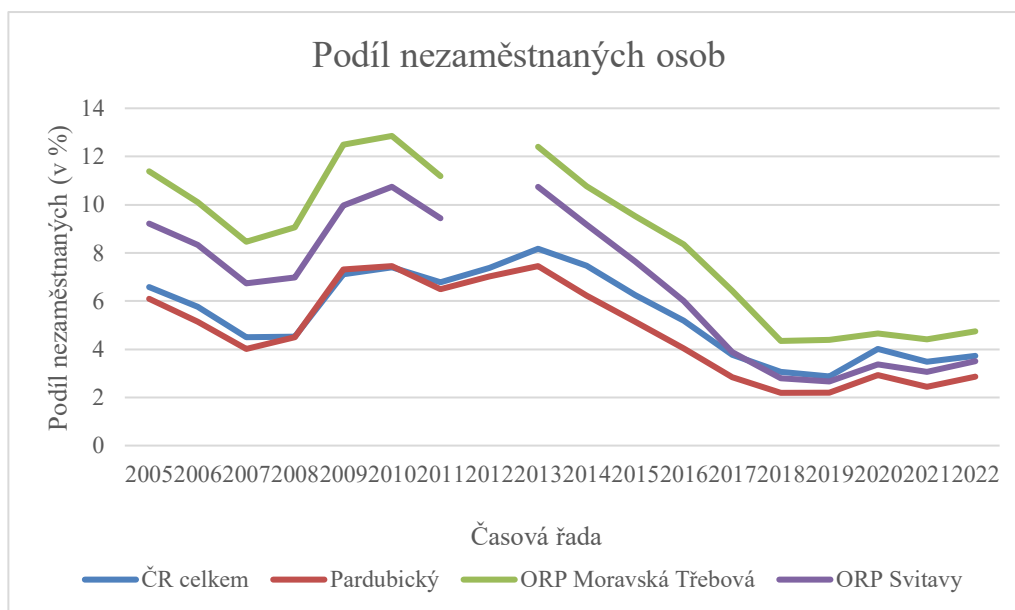
a poukazuje na potřebu jejich podrobnější a aktuálnější evidence (Strategie rozvoje Pardubického kraje 2021 – 2027, 2024).

Ani města Moravská Třebová a Svitavy, jejichž zóny byly předmětem analýzy v praktické části, nesledují v současné době přínosy či dopady. Moravská Třebová v minulosti na svých stránkách pravidelně zveřejňovala pouze informace o počtu nově vytvořených pracovních míst v městské průmyslové zóně, avšak vzhledem k plné obsazenosti a nemožnosti tvorby dalších pracovních míst, nejsou tato data nadále zveřejňována. Svitavy pak dle získaných informací nemají k dispozici téměř žádné údaje o místní průmyslové zóně Paprsek, ani v tomto případě tedy nedochází k systematickému monitorování vlivu na rozvoj regionu.

VO2: Je možné identifikovat přínosy jednotlivých průmyslových zón pro region?

V rámci provedené analýzy lze jednoznačně identifikovat pozitivní vliv průmyslových zón pouze na indikátorech nezaměstnanosti v regionu, dále na nejvyšší dosažené vzdělanosti a vývoji mzdového ohodnocení pracovní síly, které bylo ovlivněno zejména vstupem konkurence na území, díky čemuž se průměrná hrubá měsíční mzda začala v některých společnostech vyvíjet rychleji než v Pardubickém kraji a celé ČR.

Obě vybrané ORP se v minulosti potýkaly také s vysokým podílem nezaměstnaných osob, tento ukazatel však během let po vybudování průmyslových zón klesal, jak znázorňuje následující graf.

Graf 23 Porovnání podílu nezaměstnaných osob

Zdroj: zpracováno dle (Český statistický úřad, 2024)

V roce 2017 se dokonce ORP Svitavy pohybovaly na stejné úrovni jako podíl nezaměstnaných v ČR a lze předpokládat, že nezaměstnanost v tomto regionu v budoucnu opět poklesne, neboť zde nejsou v průmyslové zóně Paprsek prozatím zcela využity výrobní kapacity některých firem.

Posledním indikátorem, na němž lze pozorovat zlepšení po vybudování zón je obyvatelstvo dle nejvyššího dosaženého vzdělání. Na území obou regionů žilo v minulosti v porovnání s Pardubickým krajem velké množství osob bez vzdělání či pouze se základním vzděláním. Jejich počty se však během sledovaných let výrazně snížily a to zejména z důvodu kvalifikačních požadavků firem sídlících ve vybraných průmyslových zónách.

VO3: Jakým způsobem ovlivnily investice do průmyslových zón pozici vybraných regionů v systému osídlení?

I přes to, že vedlo vybudování vybraných průmyslových zón v minulosti k tvorbě velkého množství nových pracovních míst, v systému osídlení jednotlivých regionů nedošlo dle výsledků analýzy během sledovaných let v porovnání s Českou republikou a Pardubickým krajem téměř k žádné pozitivní změně, naopak zde ubývalo množství osob v produktivním věku, také počet živě narozených dětí a počet vystěhovalých převyšoval množství přistěhovalých na daná území. Tento fakt může být způsoben nízkou kvalitou života ve vybraných regionech, poměrně nedostatečnou vzdělávací infrastrukturou a nízkým počtem volných pracovních míst, a to i v městské průmyslové zóně v Moravské Třebové a v průmyslové zóně Paprsek ve Svitavách.

Stavba průmyslových zón neměla žádný vliv ani na bytovou výstavbu, naopak jsou ORP Svitavy a ORP Moravská Třebová považovány za regiony s nejnižší intenzitou dostavěných bytů za posledních 5 let.

I z výše uvedených důvodů jsou oba regiony zařazeny pro období 2021 – 2027 v rámci Strategie regionálního rozvoje 2021+ mezi hospodářsky a sociálně ohrožená území.

ZÁVĚR

Hlavním tématem této diplomové práce bylo vyhodnocení regionálních dopadů vybraných průmyslových zón, které byly v minulosti podpořeny agenturou CzechInvest prostřednictvím Programu na podporu rozvoje průmyslových zón.

Jedním z nástrojů regionální politiky, který začal být v České republice více využíván až na konci 20. století z důvodu začínajících ekonomických problémů, je výstavba průmyslových zón, která může mít pro dané území nejen velký ekonomický přínos v podobě nově vytvořených pracovních míst, ale dále může docházet také k pozitivním demografickým změnám, ke zlepšení životní úrovně obyvatel či k rozvoji infrastruktury.

V roce 1998 vznikl Program na podporu rozvoje průmyslových zón, jehož správcem bylo Ministerstvo průmyslu a obchodu a samotnou realizaci prováděla agentura CzechInvest. Cílem tohoto programu bylo, jak už vyplývá z názvu, podpořit rozvoj průmyslových zón na území České republiky, zvýšit konkurenceschopnost zejména ve strukturálně postižených regionech a zvýšit počty nově vytvořených pracovních míst. Během jeho existence byla podpořena výstavba více než 100 průmyslových zón a investice do těchto zón se pohybovaly okolo 12 miliard Kč.

Cílem diplomové práce bylo vyhodnotit regionálních dopady vybraných investic podpořených v minulých desetiletích agenturou CzechInvest.

Teoretická část, jenž je obsažena v kapitolách jedna až tři, vymezuje region, regionální politiku, příčiny jejího vzniku či teoretické přístupy k regionální politice, přičemž byly s ohledem na cíl diplomové práce zvoleny pouze dvě teorie a to přístup „jádro-periferie“ a institucionální teorie. Poslední kapitola teoretické části je poté věnována nástrojům rozvoje regionů. Během let jich byla definována celá řada, mezi nejvýznamnější však lze zařadit koncepční a ekonomické nástroje a od konce 20. století také budování průmyslových zón. Čtvrtá kapitola této práce je soustředěna na analýzu a vyhodnocení regionálních dopadů vybraných průmyslových zón podpořených v minulosti agenturou CzechInvest.

Pro naplnění cíle práce byly stanoveny výzkumné otázky, pro jejichž zodpovězení byly vybrány správní obvody obcí s rozšířenou působností, jež jsou v rámci Strategie regionálního rozvoje 2021+ řazeny mezi hospodářsky a sociálně ohrožená území. V Pardubickém kraji patří do této kategorie ORP Moravská Třebová, Česká Třebová, Svitavy a Králíky.

Následně byly ve spolupráci s Mgr. Miroslavem Smejkaem, vedoucím oddělení regionálního rozvoje a Ing. Tomášem Vlasákem, ředitelem regionální kanceláře CzechInvest pro Pardubický kraj, vybrány dva z výše uvedených regionů, a to ORP Svitavy a ORP Moravská Třebová, na jejichž území se nachází průmyslové zóny, které byly podpořeny agenturou CzechInvest.

Jedna ze stanovených výzkumných otázek se zabývala tématem, zda jsou systematicky sledovány regionální dopady a přínosy investic, které byly podpořeny v uplynulých letech agenturou CzechInvest. Dle zjištěných informací, které byly získány od zaměstnanců jednotlivých městských úřadů, ale i od agentury CzechInvest lze konstatovat, že v současné době nejsou žádným způsobem monitorovány dopady vybraných průmyslových zón. V minulosti byly agenturou vypracovávány statistiky, u kterých docházelo pravidelně k jejich aktualizaci, po ukončení Programu na podporu průmyslových nemovitostí (následovník Programu na podporu rozvoje průmyslových zón) v roce 2010 však přestala agentura tyto statistiky nadále vytvářet. K absenci dat bohužel dochází i na krajské a lokální úrovni, a to i přes to, že sám Pardubický kraj poskytoval v některých případech dotace na výstavbu či následnou úpravu průmyslových zón.

Druhá z výzkumných otázek byla věnována identifikaci přínosů jednotlivých zón do regionu. V rámci provedené analýzy byl zjištěn přímý vliv těchto investic pouze na indikátory podílu nezaměstnaných obyvatel, dále na vzdělání obyvatel a na vývoj průměrné hrubé měsíční mzdy, která u některých firem rostla výrazně rychleji než průměrná hrubá měsíční mzda v Pardubickém kraji či v celé ČR. V případě nezaměstnanosti klesl podíl nezaměstnaných osob během sledovaných let v obou vybraných regionech o více jak polovinu, čímž byl naplněn primární cíl výstavby zón v Moravské Třebové i ve Svitavách, které se v minulosti potýkaly s příliš vysokými hodnotami tohoto ukazatele. Obdobný vývoj lze sledovat také u nejvyššího dosaženého vzdělání místních obyvatel, neboť žilo ve vybraných městech na začátku 20. století v porovnání s PK a ČR velké množství lidí bez vzdělání či pouze s dokončeným základním vzděláním. V průběhu let pak jejich počty postupně klesaly a naopak přibývalo množství osob s maturitou nebo vysokoškolským vzděláním, a to zejména z důvodu kvalifikačních požadavků firem sídlících ve vybraných průmyslových zónách.

Cílem poslední výzkumné otázky bylo zjistit, jakým způsobem ovlivnily investice do průmyslových zón systém osídlení vybraných regionů. Předpokladem při výstavbě průmyslových areálů bývá kromě snížení nezaměstnanosti, zvýšení kvality života také přilákání

osob v produktivním věku či jiné pozitivní demografické změny. K zodpovězení této otázky sloužily indikátory týkající se indexu stáří obyvatel, přirozeného přírůstku, přírůstku stěhováním a intenzity bytové výstavby. Ač bylo na území obou regionů vytvořeno během let poměrně velké množství nových pracovních míst, nedošlo v systému osídlení téměř k žádné pozitivní změně, naopak ubývalo ve vybraných regionech množství osob v produktivním věku, počet narozených dětí a rostl index stáří, tedy podíl osob starších 65 let na 100 obyvatel ve věku 0 až 14 let. V případě, že bude i nadále docházet ke stěhování mladých lidí z regionu, k poklesu živě narozených dětí a k neochotě dojíždět za prací, mohly by se obě průmyslové zóny potýkat v budoucnu s nedostatkem osob v produktivním věku.

Závěrem lze říci, že průmyslové zóny podpořené agenturou CzechInvest mají potenciál vytvářet regionální přínosy, je ale nezbytné zlepšit jejich sledování a hodnocení, aby bylo případně možné efektivněji plánovat a realizovat politiku regionálního rozvoje. Zároveň je důležité, aby se jednotlivá města soustředila také více na rozvoj dalších důležitých oblastí, jako je například infrastruktura, vzdělávání, služby či podpora podnikání, které by vedly k tvorbě nových pracovních míst, ke zvýšení kvality života a k přilákání mladých osob do regionu.

POUŽITÁ LITERATURA

BLAŽEK, Jiří a David UHLÍŘ. Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace. Vydání třetí, přepracované a doplněné. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020. ISBN 978-80-246-4566-7.

BLAŽEK, Ladislav a Alena ŠAFROVÁ DRÁŠILOVÁ. Nadnárodní společnosti v České republice: vývojové trendy, organizace a řízení, kultura a odpovědnost. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-478-0

JÁČ, Ivan. Jedinečnost obce v regionu. [Praha]: Professional Publishing, 2010. ISBN 978-80-7431-038-6.

JEŽEK, Jiří a kol. Regionální rozvoj. Vyd. 1. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2014. ISBN 978-80-261-0462-9.

KRBOVÁ, Jana. Strategické plánování ve veřejné správě. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-587-1.

KUTSCHERAUER, Alois. Regionální disparity: disparity v regionálním rozvoji země, jejich pojetí, identifikace a hodnocení. Ostrava: VŠB-TU, 2010. ISBN 978-80-248-2335-5.

MACHÁČEK, Jaroslav; TOTH, Petr a WOKOUN, René. Regionální a municipální ekonomie. Vysokoškolská učebnice. Praha: Oeconomica, 2011. ISBN 978-80-245-1836-7.

MAIER, Karel. Udržitelný rozvoj území. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4198-7.

MCCANN, Philip. Modern urban and regional economics. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, c2013. ISBN 978-0-19-958200-6.

PAVLÍK, Marek. Jak úspěšně řídit obec a region: cíle, nástroje, trendy, zahraniční zkušenosti. Praha: Grada, 2014. Manažer. ISBN 978-80-247-5256-3.

PROVAZNÍKOVÁ, Romana. Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe. 3. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2015. Finance pro praxi. ISBN 978-80-247-5608-0.

PŮČEK, Milan a KOPPITZ, David. Strategické plánování a řízení pro města, obce a regiony. Praha: Národní síť Zdravých měst ČR, 2012. ISBN 978-80-260-2788-1.

SKOKAN, Karel. Evropská regionální politika v kontextu vstupu České republiky do Evropské unie. Ostrava: Repronis, 2003. ISBN 80-732-9023-5.

STEJSKAL, Jan a KOVÁRNÍK, Jaroslav. Regionální politika a její nástroje. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-588-2.

ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra. Teoretické přístupy k regionálnímu rozvoji. Univerzita Pardubice, 2007. ISBN 978-80-7395-019-4.

VANHOVE, Norbert a KLAASSEN, Leonardus Hendrik. Regional policy: a European approach. 2nd ed. Aldershot: Gower, c1987. ISBN 0-566-05413-2.

WOKOUN, René. Regionální rozvoj: (východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování). Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-699-0.

WOKOUN, René; MATES, Pavel a KADEŘÁBKOVÁ, Jaroslava. Základy regionálních věd a veřejné správy. Monografie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-304-9.

YUILL, Douglas a WISHLADE, Fiona. Regional Policy Developments in the Member States: A Comparative Overview of Change. European Policies Research Centre, 2001. ISBN 1-871130-51-4.

Právní předpisy:

Zákon č. 248/2000 Sb., Zákon o podpoře regionálního rozvoje. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 29. června 2000. ISSN 1211-1244

Zákon č. 283/2021 Sb., Stavební zákon. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 13. července 2021. ISSN 1211-1244

Internetové zdroje:

BLAŽEK, Jiří. Regionální vývoj a regionální politika: hlavní přístupy v zemích západní Evropy. Online. s. 120-146. Dostupné z: https://geography.upol.cz/soubory/lide/tousek/KGG_RPRR_01.pdf. [cit. 2023-12-30].

CZECHINVEST. Investiční pobídky a dotace. Online. 2024. Dostupné z: <https://www.czechinvest.org/cz/Sluzby-pro-investory/Investicni-pobidky-a-dotace>. [cit. 2024-03-18].

CZECHINVEST. Mapa lokalizace investic. Online. Dostupné z: <https://www.czechinvest.org/cz/Sluzby-pro-municipality/Data-z-regionu/Mapa-lokalizace-investic>. [cit. 2024-03-13].

CZECHINVEST. Výroční zpráva 2002. Online. 2002. Dostupné z: <https://www.czechinvest.org/getattachment/8176eaf1-7c53-427d-a700-039207002815/Annual-Report-2002>. [cit. 2024-03-18].

CZECHINVEST. Výroční zpráva 2005. Online. CzechInvest. 2005. Dostupné z: <https://www.czechinvest.org/getattachment/e753df7b-cab5-4a8e-a7d8-587b2c1c3333/Annual-Report-2005>. [cit. 2024-03-11].

Český rozhlas Pardubice. Online. 2017. Dostupné z: <https://pardubice.rozhlas.cz/moravska-trebova-pripravuje-vystavbu-nove-prumyslove-zony-6030633>. [cit. 2024-03-02].

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Administrativní mapa - správní obvod Svitavy. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/11272/45457130/ORP5312.png/e97ee300-df98-4ec1-98cf-aeb560cc5268?version=1.3&t=1689599346031>. [cit. 2024-03-13].

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Charakteristika správního obvodu Moravská Třebová. Online. 2023. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xe/charakteristika_spravniho_obvodu_moravska_trebova?fbclid=IwAR0idV6zERNufUmS23lnhJAKaLDPCG7q1DiKcMTIbfD_ZiYoPMU9FeFBFzU. [cit. 2024-02-23].

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Charakteristika správního obvodu Svitavy. Online. 2023. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xe/charakteristika_spravniho_obvodu_svitavy. [cit. 2024-03-13].

Český statistický úřad. Online. 2024. Dostupné z: <https://www.czso.cz/>. [cit. 2024-03-21].

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Veřejná databáze. Online. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=profil-uzemi>. [cit. 2024-03-24].

DotaceEU. Online. Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/informace-o-fondech/regiony-regionalni-politiky-eu>. [cit. 2023-11-10].

EUROSKOP.CZ. Regionální politika. Online. 2021. Dostupné z: <https://euroskop.cz/evropska-unie/politiky-eu/regionalni-politika/?fbclid=IwAR2cXq6KIsHh9pw5SKhzk0CpPik7QzKgTi573DppKvtgmH6BEP8AXHAMrNI>. [cit. 2023-11-28].

Evropská komise, Generální ředitelství pro regionální a městskou politiku, Úvod do politiky soudržnosti EU pro období 2014-2020, Publications Office, 2014. Dostupné z:

<https://op.europa.eu/cs/publication-detail/-/publication/a5f9f410-ff67-4fae-b9d2-5cba1254975b>. [cit. 2023-11-29].

FRANK BOLD. Co je to územní plánování? Online. 2013. Dostupné z: https://frankbold.org/poradna/uzemni-planovani/uzemni-planovani/nastroje-uzemniho-planovani/rada/co-je-uzemni-planovani#%C3%A9Azemn%C3%AD_pl%C3%A1nov%C3%A1n%C3%AD_ur%C4%8Duje_podobu_%C3%BAzem%C3%AD. [cit. 2024-01-20].

GOUARDÈRES, Frédéric. Společná klasifikace územních statistických jednotek. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/99/spolecna-klasifikace-uzemnich-statistickych-jednotek>. [cit. 2023-12-17].

Jaroslavhuss.cz. Online. 2023. Dostupné z: <https://jaroslavhuss.cz/zakladni-kurz-online-marketingu/metoda-smart/>. [cit. 2024-02-05].

JEŽEK, Jiří a KAŇKA, Lukáš. Regionální rozvoj: od regionálního plánování k regionálnímu managementu. Online. REGIONÁLNÍ ROZVOJ MEZI TEORIÍ A PRAXÍ. 2015, č. 4, s. 15. Dostupné z: http://www.regionálnírozvoj.eu/sites/regionálnírozvoj.eu/files/08_jezek_regionální_rozvoj.pdf. [cit. 2023-12-09].

Justice.cz. Online. Dostupné z: <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik>. [cit. 2024-03-21].

Mapy.cz. Online. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?source=addr&id=13954163&ds=1&x=16.4854373&y=49.7641982&z=17&base=ophoto>. [cit. 2024-03-23].

MATLOVIČ, René; KLAMÁR, Radoslav a MATLOVIČOVÁ, Kvetoslava. Vývoj regionálních disparit začátkem 21. století na Slovensku vo svetle vybraných indikátorov. Online. Regionální studia. 2008, č. 2, s. 12. ISSN 1803-1471. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Radoslav-Klamar/publication/227473971_Development_of_regional_disparities_in_Slovakia_at_the_beginning_of_21st_century_based_on_the_selected_indicators/links/5416a1cf0cf2788c4b35d176/Development-of-regional-disparities-in-Slovakia-at-the-beginning-of-21st-century-based-on-the-selected-indicators.pdf. [cit. 2023-11-05].

MĚSTO SVITAVY. *Investiční příležitosti*. Online. 2024. Dostupné z: <https://staryweb.svitavy.cz/cs/m-75-investicni-prilezitosti/>. [cit. 2024-03-18].

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. Informační web územního plánování. Online. 15. 10. 2022. Dostupné z: https://portal.uur.cz/spravni-usporadani-cr-organy-uzemniho-planovani/nuts.asp#index_2. [cit. 2023-12-17].

MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU. Aktualizace Programu na podporu podnikatelských průmyslových parků Smart Parks for the Future. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/podnikani/dotace-a-podpora-podnikani/investicni-pobidky-a-prumyslove-zony/prumyslove-zony/aktualizace-programu-na-podporu-podnikatelskych-prumyslovych-parku-smart-parks-for-the-future--272453/>. [cit. 2024-03-14].

MORAVSKÁ TŘEBOVÁ. Úplné znění po vydání Změny č. 7 ÚP. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.moravskatrebova.cz/filemanager/files/2885282.pdf>. [cit. 2024-04-07].

PERLÍN, Radim a BÍČÍK, Ivan. Strategický plán mikroregionu metodická příručka pro zájemce o strategické plánování ve venkovských mikroregionech a obcích. Online. Praha, 2006. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/sci/jaro2013/Z0132/um/Perlin___strategicky_plan_mikroregionu_2_.pdf. [cit. 2024-01-20].

POSTRÁNECKÝ, Josef. Regionální politika a regionální rozvoj v České republice. Online. Urbanismus a územní rozvoj. 2010, roč. XIII, č. 5. Dostupné z: https://old.uur.cz/images/5-publikacni-cinnost-a-knihovna/casopis/2010/2010-05/03_regionalni.pdf. [cit. 2023-10-28].

Prumyslove-zony.cz. Online. Dostupné z: <https://www.prumyslove-zony.cz/blog/prumyslove-zony-53>. [cit. 2024-03-11].

Regionální rozvojová agentura jižní Moravy. Online. Regionální rozvojová agentura jižní Moravy. Dostupné z: <https://www.rrajm.cz/>. [cit. 2024-01-18].

Strategie regionálního rozvoje 2014-2020. Online. 2013, č. 3. Dostupné z: <https://irop.gov.cz/IROP/media/SF/Microsites/IROP/Dokumenty/Ostatn%c3%ad/Strategie/SRR-2014-2020.pdf>. [cit. 2023-11-05].

Strategie regionálního rozvoje 2021+. Online. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. Dostupné z: <https://mmr.gov.cz/getmedia/58c57a22-202d-4374-af5d-cbd8f9454adb/srr21.pdf.aspx?ext=.pdf>. [cit. 2023-12-10].

Strategie rozvoje Pardubického kraje 2021–2027. Online. 2021. Dostupné z: <https://paradnikraj.cz/wp->

content/uploads/2021/03/Strategie_rozvoje_Pardubickeho_kraje_2021__2027.pdf. [cit. 2024-04-16].

SVITAVY. Územní plány, územně plánovací podklady. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.svitavy.cz/obcan-a-urad/informace/uzemni-plan>. [cit. 2024-04-07].

TOMÁŠ, Martin; KLAPKA, Pavel; HALÁS, Marián a ERLEBACH, Martin. Inner structure of functional regions: relationships between proto-centres. Online. XIX. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků. 2015, s. 573-579. ISBN 978-80-210-8272-4. Dostupné z: <https://doi.org/10.5817/CZ.MUNI.P210-8273-2016-73>. [cit. 2023-12-09].

TUREČKOVÁ, Kamila. Prostorová ekonomie pro magisterské studium. Online. Karviná: Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, 2020. Dostupné z: https://is.slu.cz/el/opf/zima2021/EVSNKEKP/um/OPORA_Tureckova.K_Prostorova_ekonomie_2020.pdf. [cit. 2023-12-30].

Ústav územního rozvoje. Územní rozvojový plán. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.uur.cz/uzemni-planovani/uzemni-rozvojovy-plan/>. [cit. 2024-01-26].

Další zdroje:

Ing. Miroslav Netolický – bývalý manažer průmyslové zóny v Moravské Třebové

Ing. Tomáš Vlasák - ředitel regionální kanceláře CzechInvest

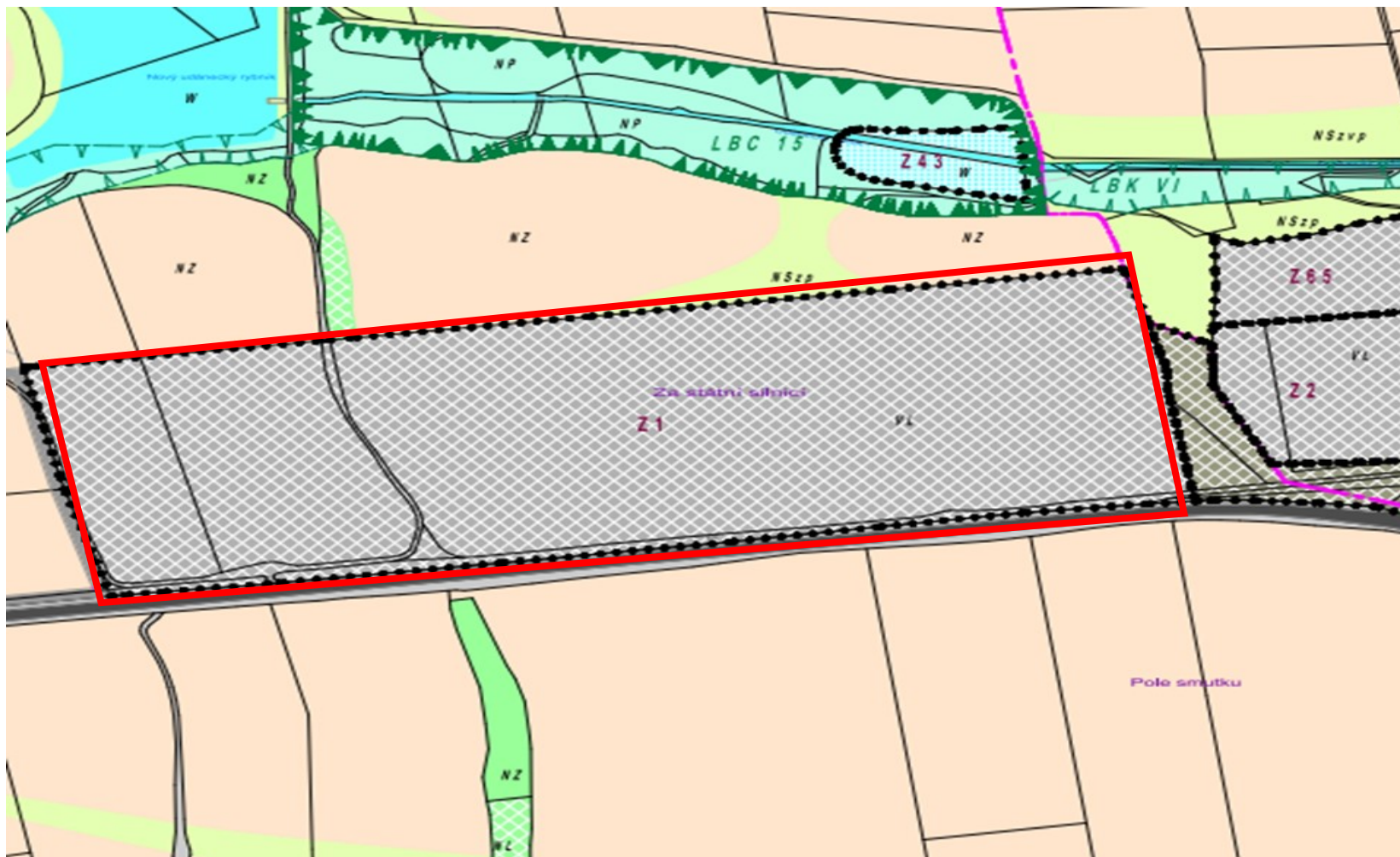
Jaroslava Lindušková – vedoucí oddělení majetku ve Svitavách

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Průmyslová zóna v Moravské Třebové – územní plán.....94

Příloha č. 2: Průmyslová zóna Paprsek ve Svitavách – územní plán.....95

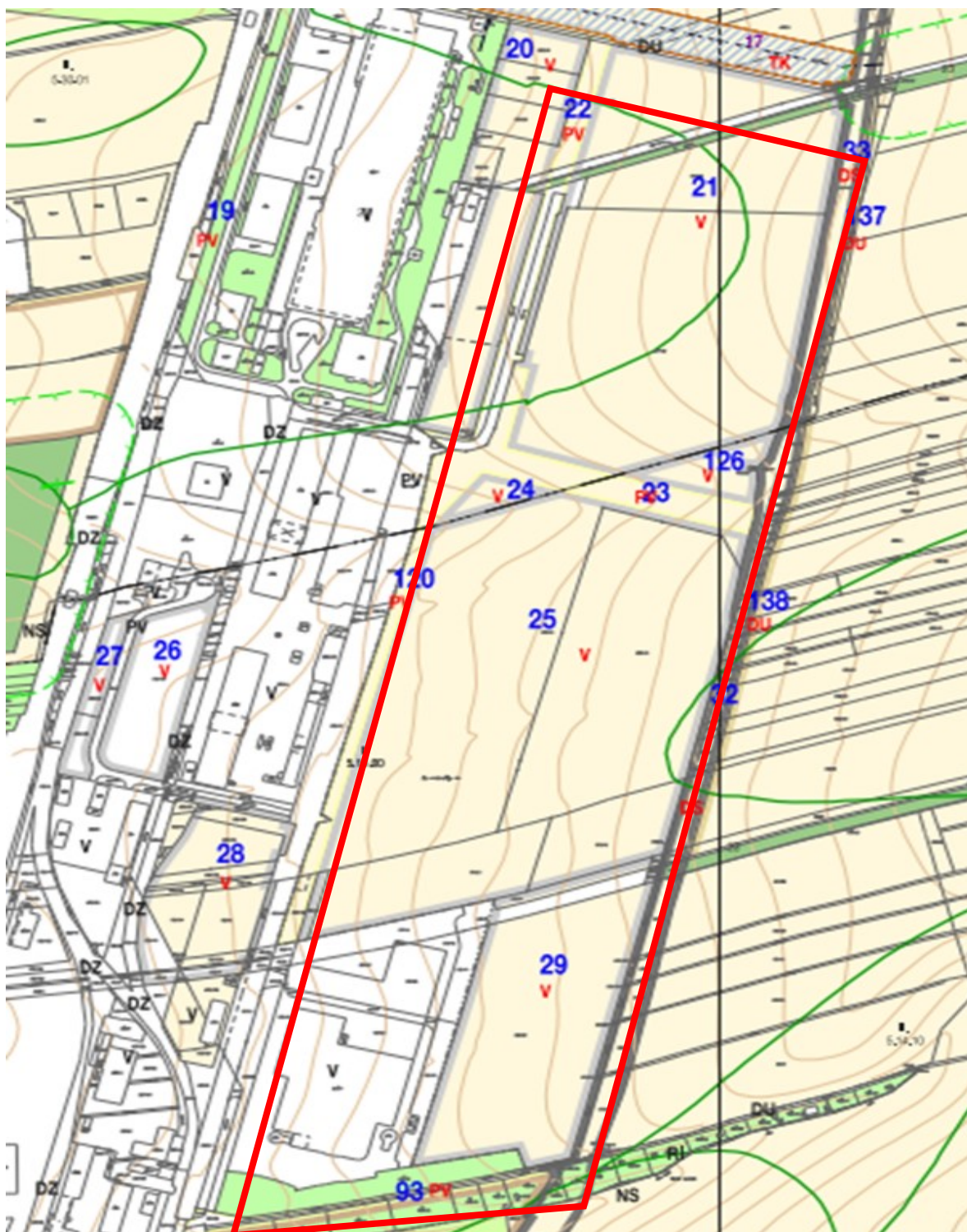
Příloha č. 1: Průmyslová zóna v Moravské Třebové – územní plán

Zdroj: Moravská Třebová, 2023

Příloha č. 2: Průmyslová zóna Paprsek ve Svitavách – územní plán

Zdroj: Svitavy, 2023